

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FÂTİMA ŞERAFEDDİN VE ARAP ÇOCUK
EDEBİYATINDAKİ YERİ

Betül TURAN

2501220304

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. İbrahim ŞABAN

İSTANBUL – 2025

ÖZ

FÂTİMA ŞERAFEDDİN VE ARAP ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ YERİ

BETÜL TURAN

Bu çalışmada Lübnanlı çocuk edebiyatı yazarı Fâtıma Şerafeddîn'in hayatı ile 95 resimli kitabının içerik, yapı, dil ve üslup yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çocuk edebiyatının genel çerçevesi, Batıda ve Arap Dünyasındaki tarihsel gelişimi ele alınarak Şerafeddîn'in Arap çocuk edebiyatındaki yerinin, Arap çocuk edebiyatına olan etkisinin ve eserlerinin Arap dünyası dışındaki yansımalarının ne olduğu gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Bu çalışma bugün Arap çocuk edebiyatının önde gelen isimlerden olan Şerafeddîn'i hem hayatı hem de eserleri ile konu edinen müstakil bir çalışmaya henüz rastlanmaması sebebiyle akademik yazına ve Fâtıma Şerafeddîn ve eserleri ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlayacak olması açısından önem arz etmektedir.

Nitel ve yer yer nicel araştırma metotları ve tümevarım yönteminin uygulandığı bu çalışmadaki veriler belgesel tarama yöntemi ile elde edilmiş ve analiz edilmiştir. Çalışma Şerafeddîn'in 161 eserinden 4-7 yaş grubu için kaleme aldığı 95 eser ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmanın sonucunda ise Şerafeddîn'in eserlerini, yabancı dilden Arapçaya yapılan çevirilerin Arap çocuk edebiyatında baskın olduğu bir dönemde yazmaya başladığı tespit edilmiş; çocuk gelişimi ve modern Arap edebiyatı üzerine aldığı eğitimlerin, bu alanlarda yaptığı çalışmaların ve Amerika'da bulunduğu yıllarda pek çok nitelikli çocuk kitabını incelemiş olmasının, onun yeni konular hakkında, yeni bir üslup ile eserler kaleme almasını sağladığı görülmüştür. Böylece yazarın Arap çocuk edebiyatına yön verdiği, aldığı bölgesel ve uluslararası ödüller ve 2005'ten bugüne istikrarlı bir şekilde üretime devam etmesi sayesinde okuyucuların ve edebiyat camiasının takdirini kazandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca verdiği eserlerin 17'den fazla dile çevrilmesi Fâtıma Şerafeddîn'in yalnızca Arap çocuk edebiyatında değil, uluslararası çocuk edebiyatı alanında da önemli bir yazar olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arap Çocuk Edebiyatı, Resimli Kitaplar, Fâtıma Şerafeddîn, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Kitapları

ABSTRACT

**FATĪMA SHARAFEDDĪNE AND HER PLACE IN ARABĪC
CHILDREN’S LĪTERETURE**

BETÜL TURAN

This study examines the life and works of Lebanese children’s literature author Fatima Sharafeddine, focusing specifically on 95 picture books written for the 4–7 age group. In order to contextualize her contributions, the research first outlines the general framework of children’s literature and traces its historical development in both the West and the Arab world. Within this framework, the study seeks to evaluate Sharafeddine’s position in Arab children’s literature, the impact of her works on the field, and their reception beyond the Arab world.

The significance of this research lies in the fact that, despite Sharafeddine’s prominent role in contemporary Arab children’s literature, there has been no comprehensive academic study devoted solely to her life and works. Employing both qualitative and, where necessary, quantitative research methods, along with inductive reasoning, the data were collected through documentary review and analyzed accordingly. The study was limited to 95 of her 161 works specifically aimed at early childhood readers.

Findings indicate that Sharafeddine began her literary career at a time when translations dominated the Arab children’s book market. Her academic background in child development and modern Arabic literature, her professional engagements in these fields, and her exposure to high-quality children’s literature during her years in the United States enabled her to produce works distinguished by innovative themes and styles. The analysis concludes that Sharafeddine has played a formative role in shaping Arab children’s literature, receiving regional and international recognition, with her works translated into over 17 languages, thereby affirming her status as a significant figure in both Arab and global children’s literature.

Keywords: Arabic Children’s Literature, Picture Books, Fatima Sharafeddine, Children’s Literature, Children’s Books

ÖNSÖZ

Çocuk edebiyatına dair ilk eserler Batıda on yedinci yüzyılda, Arap dünyasında ise on dokuzuncu yüzyılda yazılmıştır. Arap dünyasında önce Fransızca'dan yapılan tercümeleler ortaya koyulmuş daha sonra haftalık çocuk dergileri ve müstakil olarak yazılan çocuk öyküleri bu alanı canlandırmıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra ise çocuk edebiyatı ivme kazanarak bugünkü haline gelmiş ve sayılamayacak derece örnek ortaya koyulmuştur. Türkiye'de Arap Çocuk Edebiyatı alanında yapılan çalışmalar yeterli seviyede değildir. Çoğu tarihsel süreç bağlamında ele alınan bu çalışmalarda günümüzün çocuk edebiyatına dair veriler oldukça azdır.

Bu alana katkı sağlaması amacıyla ilk kitabını 2005 yılında yazan, bugüne kadar 160'ın üzerinde eser kaleme alan ve hala eser vermeye devam eden günümüz yazarlarından Lübnan'lı Fâtıma Şerafeddîn'i ve seçilmiş eserlerini, içeriği, yapısı, dil ve üslubu açısından inceleyen bu çalışma ortaya konmuştur.

Araştırma ve tez yazım sürecinde bilgi ve tecrübeleri ile adım adım yol göstererek bu çalışmanın sonuca ulaşmasında bana destek olan saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. İbrahim Şaban Hocam'a, çocuk edebiyatı dersleri ile bana yeni bir ufuk kazandıran ve bu alanda hem bilgi hem de saha tecrübelerini aktaran Erdem Yayınları eski genel yayın yönetmeni Dr. Melike Günyüz Hocam'a ve Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerine ulaşmam konusunda büyük kolaylıklar sağlayarak yardımcı olan Nar yayınları genel yayın yönetmeni Tayfur Esen Bey ile editör ekibine teşekkürü bir borç bilirim. Bilhassa hayatı ve eserleri ile bu tezin ana konusunu oluşturan Fâtıma Şerafeddîn'e kendisi ve eserleri ile ilgili sorduğum sorulara içtenlikle cevap vererek çalışmayı desteklediği için teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans çalışmam için beni teşvik eden, tezin son okumasını yapan ve bu süreçte maddi ve manevi desteğini esirgemeyen kıymetli eşim Dr. Melih Turan'a, eğitim hayatımda varlıklarını ve desteklerini her zaman arkamda hissettiğim ve özellikle bu çalışmanın son günlerinde çalışmaya yoğunlaşabilmem için bana uygun ortam hazırlayarak yardımcı olan çok değerli annem ve babam Fahriye ve Ramazan İskender'e şükranlarımı sunuyorum.

Betül TURAN

İSTANBUL, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATI

1.1. Çocuk.....	5
1.2. Çocuk Edebiyatı.....	8
1.3. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Süreci	10
1.4. Arap Dünyasında Çocuk Edebiyatı.....	12
1.5. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler.....	17
1.6. Çocuk Edebiyatı Ödülleri	21

İKİNCİ BÖLÜM FÂTİMA ŞERAFEDDİN

2.1. Hayatı.....	25
2.2. Edebi Kişiliği	27
2.3. Eserleri	30
2.4. Aldığı Ödüller	49
2.5. Türkçeye Çevrilen Eserleri	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM FÂTİMA ŞERAFEDDİN'İN ESERLERİNİN İNCELENMESİ VE ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ YERİ

3.1. Eserlerin İncelenmesi.....	55
3.1.1. İçerik	55
3.1.2. Yapı.....	80
3.1.3. Dil ve Üslup	97
3.2. Fâtıma Şerafeddîn'in Arap Çocuk Edebiyatındaki Yeri.....	101
SONUÇ	105
KAYNAKÇA.....	108

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.y.	: aynı yer
bkz.	: bakınız
C.	: cilt
Çev.	: çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ed.	: editör
Haz.	: hazırlayan
ö.	: ölümü
s.	: sayfa
vb.	: ve benzeri
yy.	: yüzyıl
IBBY	: International Board on Books for Young People
LBBY	: Lubnan Board on Books for Young People
MEOC	: Middle East Outreach Council
SCBWI	: Society of Children's Book Writers and Illustrators
TDK	: Türk Dil Kurumu
UAEBBY	: United Arab Emirates Board on Books for Young People

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, çocukların doğumundan yetişkinlik dönemine kadar onların bilişsel ve fiziksel gelişimlerine, ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak ortaya koyulmuş estetik ve edebi metinlerdir.¹ Çocuk edebiyatı metinleri, resimli kitaplar da denilen okul öncesi edebiyat ve gençlik edebiyatı olarak iki ana gruba ayrılmaktadır.

Resimli kitaplar, sözcüklerin resimlerle, resimlerin de sözcüklerle yorumlandığı kitaplardır.² Bu kitaplarda kavram veya hikaye az sayıda sözcük ile kısa ve öz biçimde anlatılmakta, her sayfasına resimler eşlik etmektedir.³ İyi bir resimli kitap, okuyucu için estetik bir nesne, bir sanat eseri hüviyeti taşımaktadır. Henüz okuma yazma bilmeyen veya okuma yazmayı yeni öğrenmiş çocuklar için hazırlanan resimli kitaplar, onların evvela güven, sevmeye, sevilme, estetik duygular gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılamayı, dil gelişimlerini, algısal gelişimlerini, sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimlerini sağlamayı, olumlu kişilik gelişimleri geliştirmelerine destek olmayı, çevreyi ve gerçek hayatı anlamalarına yardımcı olmayı, yaratıcı hayal güçlerini uyandırmayı, edebiyat ve sanatın iyi örnekleri ile çocuğu tanıştırmayı ve tüm bunların sürekliliği için kitap okuma sevgisi ve alışkanlığını kazandırmayı amaçlamaktadır.⁴

Çocuk edebiyatının izleri ninni, masal ve halk hikayelerinde görülse de çocuk edebiyatı tam anlamıyla on yedinci yüzyıldan itibaren konuşulmaya başlanmış, Alice Harikalar Diyarı, Pinokyo, Heidi, Andersen'in Masalları gibi kanon eserlerini on dokuzuncu yüzyılda vermiştir. Bu süreçte çocuk edebiyatının temelini oluşturan çocuğa bakış, çocuğu algılayış ve çocuk-aile ilişkileri dünyada yaşanan Rönesans, Sanayi devrimi, Dünya Savaşları gibi bilimi, ekonomiyi ve yaşamı etkileyen olaylardan sonra değişmiştir. Çocuk görünmez bir alandan görünür bir alana geçmiş bugün ise yetişkinle çocuk arasındaki mesafe azalmış ve çocuk aile içinde neredeyse otoriter bir konuma gelmiştir.⁵

¹Alev Sınar, "Türkiye' de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. II, No:7, 2006, s.175.

² Lawrence R. Sipe, "Resimli Kitap Sanatı", **Çocuk Edebiyatı İncelemeleri**, Ed. Shelby A. Wolf v.d., Çev. Cenk Pamay, İstanbul, Erdem Yayınları, 2023, s. 117.

³ Can Göknil, "Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Deyince Ne Anlaşılmalıdır?", **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, haz. Mustafa Ruhi Şirin, 3. bs., İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2000, s. 138-139.

⁴ Mübeccel Gönen, "Çocuk edebiyatının Hedefleri", **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, haz. Mustafa Ruhi Şirin, 3. bs., İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2000, s. 43-44.

⁵ Umut C. Karadoğan "Çocuk ve Çocukluk" Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi", **Çocuk ve Medeniyet Dergisi**, C.4, No:7, 2019, s. 214-218.

Arap çocuk edebiyatı da aynı şekilde ninni, masal ve halk hikayeleri üzerine bina edilmiştir. Bu anlamda Batı ile benzer bir süreçten geçmiş olmasına rağmen ilk örnekleri on dokuzuncu yüzyılda Fransızcadan ve İngilizceden yapılan çevirilerdir. Telif eserlerin sayısı ise yirminci yüzyılın sonlarında ve hatta yirmi birinci yüzyılda ciddi bir artış göstermiştir. 1979 yılının çocuk yılı ilan edilmesi ile birlikte çocuk edebiyatı ödülleri gündeme gelmiş ve yazarlar ve çizerler bu alanda telif eser üretmeleri için teşvik edilmeye başlanmıştır. Yayın anlamında Arap dünyasının merkezleri olan Mısır ve Lübnan çocuk edebiyatı ve yayıncılığı anlamında da ilk sıralarda yer almış; 2000'lerden sonra ise onlara, düzenledikleri uluslararası fuarlar ve ödüller ile başta Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere körfez ülkeleri eşlik etmiştir. Bugün Sharjah'ta düzenlenen Sharjah Uluslararası Kitap Fuarı ve Etisalat ödülleri dünyada büyük bir ilgi ile karşılanmaktadır.

Çocuk edebiyatına dair gelişmelere paralel olarak akademik çalışmalarda da artış olsa da bugün ülkemizde Arap çocuk edebiyatı alanında hazırlanmış yalnızca 13 akademik çalışmaya rastlanmaktadır.⁶ Bu anlamda alan yazınına bir katkı sağlamak büyük önem arz etmektedir. Yapılan çalışmaların hemen hemen hepsi tarihsel süreç bağlamında konuyu ele almakta veya 2010 yılından önce eserlerini vermiş yazarları incelemektedir. Bu çalışmaların sadece ikisinde⁷ 2005 yılı itibari ile eser vermeye başlayan günümüz Arap çocuk edebiyatının önemli yazarlarından Fâtıma Şerafedîn'in bazı eser ve görüşlerine yer verilmiştir. Zeynep Çilingir'in eserinde Lübnanlı günümüz yazarların bir kısmına ve eserlerine yer verilmektedir.

⁶ Tespit edilen bu çalışmalar: Yusuf Köşeli, "Arap Çocuk Edebiyatı", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Erzurum, 2011; Taha Zaim, "El-Arabiyyu's-Sağîr Dergisinin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Isparta, 2012; Remzi Akyürek, "Mısır Çocuk Edebiyatında Kamil Keylânî", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum 2014; Mohamad Ourot, "Arap Dünyasında Çocuk Edebiyatı Hakkında Nitel Bir İnceleme (Suriye Örneği)", **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Adana, 2016; Kübra Kilci, "Suriye'de Çocuk Edebiyatı (Zekeriya Tamir Örneği)", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2018; Halenur Öztürk, "Necib El-Kilani'nin Edebu'l-Etfal Fi Dav'i'l-İslâm Adlı Eserinde İslâmi Çocuk Edebiyatına Bakış", **Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2021; Nour Alkahwaji, "Çocuk Edebiyatı çerçevesinde Tarık El-Bekrî'nin Hikayeleri", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Isparta, 2022; Kemal Şimşek, "Suriye'de Çocuk Edebiyatı ve Bir Çocuk Edebiyatçısı Olarak Süleyman el-İsa", **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Bursa, 2022; Muhittin Karahan, "Suriye'de Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Öykülerinde Halk Hikayesinin Sanatsal Teknikleri (1979-2009) Yılları Arası", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2025; Semra Tanır Şahin, "Ürdün'de Çocuk Edebiyatı", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2025; Fatma Zehra Aydemir, "Tagrid en-Neccâr'ın Limen Hâzihi'd-Dumye Adlı Romanının Teknik ve Tematik Açidan İncelenmesi", **Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Konya, 2025.

⁷ Bu çalışmalar: Ayşe Kaş, "İmgebilim Açısından Fars-Arap-Türk Karşılaştırmalı Çocuk Edebiyatı", Osmangazi Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Eskişehir, 2023; Zeynep Çilingir, "Lübnan Çocuk Edebiyatında Neoliberal Özne İnşası", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2024.

İlgili inceleme örneğinde Fâtıma Şerafeddîn'in beş eseri yer alsada bu eserlere dair doğrudan bir incelemeye ve Fâtıma Şerafeddîn'in edebi kişiliğine yer verilmemiştir. Diğer çalışmada ise Fâtıma Şerafeddîn'in iki öyküsü karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bunlar dışında yazarın “*El-Bintu's-Sağira Elletî...*” isimli, Türkçe'ye “*Küçük Kız*” olarak çevrilen eseri ile ilgili bir makale çalışması bulunmaktadır.⁸

Bu bağlamda Fâtıma Şerafeddîn'in hem kendisi ile ilgili doğrudan bir çalışma bulunmaması hem de Etisalat gibi Arap ve Bologna Ragazzi gibi uluslararası çocuk edebiyatı ödüllerine layık görülmesi ve eserlerinin on yediden fazla dile çevrilmesi dolayısıyla Arap çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olması tez konusunun tespitinde etkili olmuştur.

Bu çalışmanın amacı Fâtıma Şerafeddîn'in Arap çocuk edebiyatındaki yerini ortaya koymaktır. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Çocuk edebiyatı nedir?
2. Arap çocuk edebiyatı ne zaman ve nasıl gelişim göstermiştir?
3. Fâtıma Şerafeddîn kimdir?
4. Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerinin içeriği, yapısı, dil ve üslubu nasıldır?
5. Fâtıma Şerafeddîn'in Arap çocuk edebiyatındaki yeri nedir?

Bu soruların elde edilecek cevapları daha önce böyle bir çalışma yapılmamış olup akademik boşluğu dolduracak olması dolayısıyla önem arz etmektedir. Ayrıca genel olarak çocuk edebiyatı özel olarak da Arap çocuk edebiyatı 80'lerden sonra televizyon, internet ve medya gibi araçların yaygınlaşması ile her on yılda bir, 2020 pandemi sürecinden sonra ise 2-3 yılda bir değişim ve gelişim göstermiştir. Pandemi sürecinde online olarak yapılan yazarlık, çizerlik, yayıncılık ve editörlük eğitimleri sayesinde pek çok yeni yazar ve yayıncı bu alana katkı sağlamaya başlamış, eğitilmiş aileler çocuk edebiyatının yönelişinde etkin rol sahibi olmaya başlamışlardır. Bu nedenle 2000 sonrası eser vermeye başlayan günümüz Arap çocuk edebiyatı yazarlarından Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerini incelemenin bugünün çocuk edebiyatını anlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada nitel ve yer yer nicel verilere yer verilmiştir. Tüme varım araştırma modeli uygulanmıştır. Veriler belgesel tarama yöntemi ile toplanıp analiz edilmesi neticesinde ortaya konmuştur.

⁸ Nami Eren Beştepe, Tuba Çay Sağlam “Yaratıcı Drama Yöntemi ile Fatıma Sharafeddine'nin “Küçük Kız” Adlı Öyküsünden Hareketle Kadının Kimliğini Fark Etmesi”, **Yaratıcı Drama Dergisi**, C. IX, No: 18, 2014.

Fâtıma Şerafeddîn'in 161 tane çocuk edebiyatı eseri bulunmaktadır. Bu tezin kapsamı Fâtıma Şerafeddîn'in 4-7 yaş olarak sınıflandırdığı 95 resimli kitabı ile sınırlandırılmıştır.

Bu çerçevede hazırlanan tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde çocuk, Batıda ve Arap dünyasında çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi, çocuk edebiyatı eserlerinin özellikleri ve çocuk edebiyatı alanında verilen ödüller yer almaktadır. İkinci bölümde Fâtıma Şerafeddîn'in hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve aldığı ödüller kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Eserlerinin konularına ve Türkçeye çevrilen eserlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Fâtıma Şerafeddîn'in 4-7 yaş grubuna yönelik kaleme aldığı resimli eserleri başlık tema, konu, resim gibi içerik özellikleri bakımından; anlatıcı, bakış açısı, kişi, olay örgüsü, zaman ve mekan gibi yapı özellikleri bakımından ve dil-üslup bakımından incelenmiştir. Çalışmada zikredilen Arapça yazar ve eser isimlerinin yazımında hafif transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI

1.1. Çocuk

Edebiyatçılar, çocuk gelişimi uzmanları ve sosyologlar gibi farklı alandaki araştırmacılar çocuk kavramını farklı açılardan tanımlamışlardır. Uluslararası düzeyde ortak olarak kabul edilen, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin birinci maddesinde yer alan tanıma göre ise 18 yaşına kadar olan her insan çocuk olarak kabul edilmektedir.⁹

Coğrafya, din, toplum, kültür çocuğa bakış meselesini doğrudan etkilemektedir. Batı'da modern anlamda çocuk kavramının ele alındığı 16. yüzyıla kadar¹⁰ hem Doğu'da hem de Batı'da çocuk algısı çocuğun küçük bir insan olduğu yönünde olmuştur. Yaş itibarıyla bakıldığında Orta Çağ Avrupa'sında çocuk, sürekli olarak bir yetişkin gözetimi olmaksızın yaşayabildiği ana kadar çocuk olarak kabul edilmektedir. Bu da yaklaşık olarak 7 yaş bazen de daha erken bir yaş anlamına gelmektedir.¹¹ Osmanlı toplumunda ise İslam hukuku kurallarına binaen buluşa ermek çocukluk döneminin bittiğini ifade etmektedir. Bu da mezhep ve biyolojik farklılıklar dikkate alındığında 12-18 yaş aralığını kapsamaktadır.¹² Bunun bir işaretini resim ve kitap tasvirlerinde görmek mümkündür. Bu eserlerde çocuk minyatür bir insan olarak resmedilmiştir.¹³ Mustafa Rebhî 'Ulyân, eserinde Muhammed Cemal 'Amr'ın bu bilgiyi destekleyen şu sözünü aktarmaktadır: İnsan çocuğu geç keşfetti ve onun küçük bir adam olduğuna inandı.¹⁴

Tarihsel açıdan çocuğa bakıldığında erken Yunan ve Roma dönemlerinde çocukların, yetişkinler gibi sınıf sistemine tabi oldukları görülmektedir. Bu dönemin düşünürlerinden Sokrat ve Eflatun halkın altın, gümüş ve bronz olarak sınıflandırılması gerektiğini savunurlar. Bu sisteme göre aynı sınıftan kadın ve erkekler evlenebilmektedir. Çocuklardan yalnızca altın ve gümüş sınıfında olanlar devlete ait yetiştirme ağına dahil olabilmekte, alt sınıf ve hastalıklı çocuklar meçhul bir yerde ölüme terkedilmektedir.¹⁵ Bununla birlikte çocuk babanın istediği

⁹ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (Çevrimiçi)

<https://www.aile.gov.tr/media/45125/birlestirilmis-4-ve-5-periyodik-rapor-17-094-kelime-2.pdf>, 18 Mayıs 25.

¹⁰ Mustafa Ruhi Şirin, **Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı**, 3. bs., İstanbul, Uçan At Yayınları, 2022, s.64.

¹¹ İlber Ortaylı, **Osmanlı Toplumunda Aile**, Gri Yayın Dizisi, 22, İstanbul, Pan Yayıncılık, 2000, s. 195.

¹² Ortaylı, a.e., s. 196.

¹³ Şirin, a.g.e., s.75-76.

¹⁴ Rebhî Mustafâ 'Ulyân, **Edebu'l-Etfâl**, Amman, Dâr Safâ, 2014, s. 57.

¹⁵ Alev Alatlı, **America The Beautiful Fesuphanallah!**, 2.bs., İstanbul, Turkuvaz Kitap, 2019, s.142-143.

gibi kullanabileceği bir malı olarak görülmektedir.¹⁶ Onu istediği gibi cezalandırabilmekte, öldürebilmekte veya satabilmektedir.¹⁷ Nitekim Spartalılarda bir çocuk doğar doğmaz muayene edilir, eğer sağlıklı veya engelli ise Taygetos dağına bırakılarak bir hafta boyunca yalnız ve bakımsız kalırdı. Bir haftanın sonunda eğer hala hayattaysa yaşamaya hak kazanır ve ebeveynleri onu alıp büyütürlerdi.¹⁸ Ancak yukarıda bahsedilen görüşlerin tersine bebeklerin masum olduğu, meleksi yanlarının bulunduğu ve doğal olarak iyi olduklarını savunan Yunan düşünürler de olmuştur.¹⁹

Batıda Hristiyan kaynakların başlıca bilgi kaynağı olduğu orta çağa gelindiğinde çocuk meselesine kıssalar ve dini metinler üzerinden bakıldığını söylemek mümkündür. Kaynaklarda çocuk kavramının izi çocuğun yetiştirilmesi ve terbiyesi hususundaki metinler, Hristiyanlığa dair vaazlar, ilmihaller ve ilahilerde görülmektedir. Bu kaynaklarda çocuğa, ilk günah sebebiyle günahkâr bir varlık olarak bakıldığı ve çocuğun doğal olarak kötülüğe yöneleceğini, doğru bir şekilde terbiye edildiğinde ise iyiye yönelebileceği aktarılmıştır. Çocukların eğitiminde kullanılan vaaz, ilahi ve kıssaların temel gayesi ise iyi Hristiyanlar yetiştirmektir.²⁰

Semâvi dinlerden bir diğeri olan Yahudilikte çocuk yalnızca bir nüfus meselesi olarak görülmüştür. Dini kaynaklardaki “çoğalın” emri çocuk ve evlilik meselesinin temelini oluşturmaktadır.²¹ Yahudilikte her ne kadar çocuk günahsız, saf ve temiz olarak kabul edilse de dini görevlerini yerine getirme hususunda eğitilmelidir. Çocuğun amacı emirleri ve görevleri yerine getirmek, dini açıdan mükellef olmaya hazır olmaktır. Ayrıca ilk doğanlar Tanrıya adanmalıdır. Bunu yapamayan baba ancak fidye ödeyerek bu emirden kurtulabilmektedir.²²

İslam’da ise çocuk, yaratıcı tarafından ebeveyne verilmiş ilahi bir emanettir. Bu nedenle onun her ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır. İslam çocuğun temel yaşam haklarını, hürriyetini ve onurunu tanıyıp korumayı emretmiştir. İslam’da çocuk sömürülecek bir varlık olarak

¹⁶ Alatl, a.e., s. 126-127.

¹⁷ Ortaylı, a.g.e., s. 96.

¹⁸ Alatl, a.g.e., s. 142-143.

¹⁹ Bekir Onur, **Türkiye’de Çocukluğun Tarihi: Çocukluğun Sosyo-Kültürel Tarihine Giriş**, Ankara, İmge Kitabevi, 2005, s.25.

²⁰ Onur, a.e., s. 24-26.

²¹ Salih Çinpolat, “Yahudilikte Çocuk Sahibi Olma Ve Çoğalmanın Yeri ve Önemi”, **Dini Araştırmalar Dergisi**, 2017, C. XX, 20, No: 51, s. 137-152; Merve Börklü, “Yahudilikte Evlilik ve Çocuk Algısı: Değişim, Dönüşüm”, **Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Şırnak, 2022, s. 73-74.

²² Michael J. Shire, “The Jewish Religious Nature of The Child”, (Çevrimiçi) <https://prizmah.org/hayidion/whole-student/jewish-religious-nature-child>, 25 Nisan 2025.

görülmemekte, himaye edilecek ve hakkı korunacak bir insan olarak görülmektedir.²³ Onun ahlaki ve ilmi açılarından yetiştirilmesine, geleceğe hazırlanmasına önem verilmiştir. Bununla birlikte yaşanan fakir veya kırsal yaşam süren ailelerin çocukları eğitimi tamamlamadan yetişkinlerle birlikte hayata atılmışlar, sosyal yaşama katılma imkanı bulmuşlardır. Avrupa'daki gibi sokağa düşüp buhrana sürüklenmemişlerdir.²⁴

İslam dininin temel iki kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in hadislerinde çocuğun durumu, sahip olduğu hakları, ebeveyni ile ilişkisi, çocuğa yönelik muameleler gibi konular yer almaktadır.²⁵ Hadis külliyatlarında da çocuklarla ilgili söylemiş olduğu söz, tavsiye ve uygulamalara ayrı bir bölüm halinde yer verilmiştir. Bunlar arasında yenidoğan bebeğe yapılan akika²⁶ uygulaması, çocuğun emzirilmesi, eğitimi ve çocuk ölümüne dair konular ayrı başlıklar altında zikredilmiştir.²⁷ Bununla birlikte Hz. Peygamberin çocuklarla olan iletişimi, şakalaşmaları ve eğitimlerine dair uygulamaları da farklı bölümler içerisinde yer almaktadır.²⁸

İslam dünyasındaki çocuğa dair en eski Arapça kaynaklara bakıldığında (sicil ve mahkeme kayıtları hariç) Yunancadan çevrilen pedagojik ve pediatrik açıdan çocuklarla ilgili olan metinleri görmek mümkündür.²⁹ Kur'an ve hadis dışındaki Arapça kaynaklarda da çocuğa dair bilgiler Batıya benzer şekilde ilmihaller, vaazlar, kıssalar ve azizlerin otobiyografileri gibi dini metinlerde bulunmaktadır.

Fıkıhçılar tarafından kaleme alınan ve içerisinde çocuklara dair müstakil bölümlerin olduğu risaleler de vardır. İslam'ın ilk yüzyıllarında yazılan bu eserlerde açık bir şekilde çocuklara olan ilgi ve önem görülebilmektedir.³⁰ Ayrıca dünyada yaygın olmasa da Müslüman hekimler anne-bebek psikolojisi, bebek bakımı, gelişim evreleri, bebeklerin nasıl eğlendirileceği gibi konularda görüşlerini belirtmişlerdir.³¹ Orta Çağ İslam toplumundaki

²³ 'Ulyân, a.g.e., s. 56.

²⁴ İlber Ortaylı, a.g.e., s. 96-100.

²⁵ İbrahim Canan, "Kur'anda Çocukla İlgili Meseleler", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, No:8, 1988.

²⁶ Akika: Çocuğun doğumunun ilk günlerinde bir şükran ifadesi olarak kesilen kurban. (Fahrettin Atar, DİA, C.II, İstanbul, TDV, 1989, s. 263-264.)

²⁷ Avner Gil'adi, *İslam'da Çocukluğun Tarihi: Orta Çağ İslam Toplumunda Çocuk ve Çocukluk*, İstanbul, Albaraka Yayınları, 2024, s. 48.

²⁸ Huriye Martı, *Hadislerle Çocuk*, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.

²⁹ Gil'adi, a.g.e., s. 18-19.

³⁰ Gil'adi, a.g.e., s. 197.

³¹ Gil'adi, a.g.e., s. 20-22.

ebeveyn ve çocuk ilişkilerini yansıtan eserler de vardır. Bunlardan bazıları çocukları ölen ebeveynler için yazılan teselli risaleleridir.³²

Bunlara ek olarak İbn Side'nin (ö.1066) sözlüğünde de yer alan bebekler, çocuklar ve onların gelişimlerini tanımlayan 40 civarı sözcük de Arap kültüründeki çocuğa dair farkındalığın ileri boyutta olduğunun göstergesi sayılabilir.³³

Günümüzde ise çocuk kendine özgü gelişim ve duyuşal özellikleri olan bir birey olarak kabul edilmektedir. Yirminci yüzyılın sonlarından itibaren yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişimlerle birlikte çocuğun ihtiyaç ve gereksinimleri en ince ayrıntısına kadar araştırılmaktadır. Bu da çocuğun özel bakım ve ilgi ile yetiştirilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca çocuk kendi kimlik ve kişiliğine uygun biçimde yetiştirilmesi gereken bir varlık olarak değerlendirilmektedir.³⁴

1.2. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı en geniş manada çocuk için yazılmış metinleri kapsamaktadır. Çocuk edebiyatının önemli şahsiyetlerinden Mustafa Ruhi Şirin'in tanımına göre çocuk edebiyatı "... Her yaştan okurun ilgisini çekebilene, okunabilene, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür."³⁵ Edebiyat bağlamında çocuk edebiyatı ve yetişkin edebiyatı sanatsal düzeyde aynı olmakta fakat dil düzeyi, üslup düzeyi ve anlatım biçiminde farklılıklar içermektedir. Dolayısıyla öz ve yöntem bakımından aynıdırlar. Yetişkin edebiyatı çoğunlukla kâğıt üzerinde yazılan, çok okunan, az dinlenen, ara sıra da izlenen edebiyattır. Çocuk edebiyatı ise görsel izleme (okuma veya izleme) yoluyla elde edilen, çoğunlukla kulakla algılanan bir yapıttır. Her durumda, ilişkisel açıdan alıcısına bağlıdır.³⁶ Çocuk edebiyatının ayırt edici özelliğinin çocuğun duygularına veya anlam dünyasına hitap etmesi olduğunu Rebhi 'Ulyân şöyle ifade etmiştir: "Çocuk edebiyatı çocukların ruhlarında sanatsal haz uyandıran güzel sözler demektir... İster şiir olsun ister düzyazı... İster sözlü ister yazılı olsun."³⁷

³² Gil'adi, a.g.e., s.197-198.

³³ a.y.

³⁴ Sinem Burcu Uğur, "Geçmişten Günümüze Şekillenen Çocukluk Algısı ve Çocuk Yetiştirme pratikleri", **SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, No: 45, Aralık 2019, s.232, s. 244.

³⁵ Mustafa Ruhi Şirin, "Çocuk Edebiyatı Nedir?", **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, haz. Mustafa Ruhi Şirin, 3. bs., İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2000, s. 10.

³⁶ 'Ulyân, a.g.e., s. 55.

³⁷ 'Ulyân, a.g.e., s. 41.

Çocuk edebiyatı da yetişkin edebiyatı gibi toplumun mevcut gerçekliğini yansıtır, çocuğu geleceğe hazırlar, çocuğa toplumu ilgilendiren konularda farkındalık verir ve çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktadır.³⁸ Ayrıca çocuk edebiyatının özünde çocukluk vardır ancak bu çocukça olmak değildir. Çocuk edebiyatı ürünleri çocuklar tarafından ortaya koyulmamaktadır. Çocuk edebiyatı çocukların destekçisi iken onun bir parçası değildir.³⁹

Günümüz çocuk edebiyatı, çocuğun kişiliğine, bedensel, ruhsal ve sosyal özelliklerine özel önem veren, çocuğun çocukluğunu huzur ve güven içinde yaşamasını ve geleceğini kurmasını hedefleyen çağdaş eğitim felsefesinden esinlenmiştir. Bu da toplumun felsefesinden, gelenek ve göreneklerinden bileşenler taşıdığını göstermektedir. Örneğin kapitalist ülkelerdeki çocuk edebiyatı ile sosyalist ülkelerdeki çocuk edebiyatı çocuklara iletmek istedikleri mesaj bakımından farklılaşmaktadır.⁴⁰

Çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişim evreleri arasındaki farklar nedeniyle çocuk edebiyatında yaşlara göre sınıflandırma yapılmaktadır. Yaşa göre sınıflandırma ülkeden ülkeye ve yayıncılara göre değişebilmektedir.

Bu alandaki bir sınıflandırmada, bir sayfasında tek bir kelime ve basit görsellerden oluşan 0-2 yaş grubuna hitap eden “bebek kitapları”, 3-6 yaş okul öncesi döneme hitap eden “resimli kitaplar” veya diğer ismiyle “okul öncesi kitaplar”, 6-8 yaş okumayı yeni öğrenen çocukları hedef alan ve kelime seçimini müfredatın takip ettiği harf ve kelime öğrenme düzenine göre yapan “ilk okuma kitapları”, 8-11 yaş grubuna hitap eden kitaplar ve 12-15 yaş grubuna hitap eden “ilk gençlik kitapları” yer almaktadır.⁴¹ Bir başka sınıflandırma ise 0-6 yaş “okul öncesi edebiyat”, 6-13 yaş “çocuk edebiyatı,” 13-18 yaş “ilk gençlik edebiyatı” ve 18-25 yaş “gençlik edebiyatı”⁴² olarak yapılmaktadır.

Her ne kadar bu sınıflandırmaları temel alan yazarlar ve yayıncılar olsa da çocuğun gelişiminin, ihtiyaçlarının bireysel ve biricik olması nedeniyle kitaplara sadece alt yaş sınırı koyan yayınevleri de bulunmaktadır.

³⁸ Neclâ’ Nasîr Beşûr, “Edebu’l-Etfâli’l- ‘Arab”, **Evrâk ‘Arabiyye**, No: 31, 2012, s. 9.

³⁹ Katherine Rundell, **Neden Çocuk Kitapları Okumalıyız**, Çev. Şiirsel Taş, 2. bs., İstanbul, Domingo Yayınları, 2022, s. 5.

⁴⁰ ’Ulyân, **a.g.e.**, s. 59.

⁴¹ Ferhat Çiftçi, “Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri”, **Anemon MŞÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C. I, No: 1, 2013, s. 129-134.

⁴² Ali Gültekin, **Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları**, İstanbul, Erdem Yayınları, 2011, s. 25-26.

1.3. Çocuk Edebiyatının Tarihsel Süreci

Bütün toplumlarda çocuklara yönelik edebiyatın annelerin çocuklarına söylediği ninniler ve çocuk şarkıları ile başladığı konusunda fikir birliği vardır. Bazı görüşlere göre halk hikâyeleri ve masallar da yine anneler tarafından sadeleştirilerek çocuğa aktarılmıştır.⁴³ Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatının modern öykü gibi temelde halk hikâyeleri ve masallarına dayandığı ifade edilmektedir. Her ne kadar bunlar çocuklar için üretilmiş olmasa da bir şekilde çocukların da ilgisini çekmiş, beğenisini kazanmıştır.⁴⁴

Çocuk edebiyatının dayandığı ilk örneklerden M.Ö. altıncı yüzyılda da yaşayan Ezop'un masalları kendisinden sonra pek çok Avrupalı ve Arap yazarlara ilham olmuştur. Ezop'tan sonra Hint, Mısır ve Mezopotamya masalları da bu birikime eklenmiştir.⁴⁵ M.S. üçüncü yüzyılda yazıldığı düşünülen ve ahlaki öğütler içeren masal kitabı "Pançatantra" Hindistan'da ortaya çıkmış, İbni Mukaffa ise dönemin siyaset ve sosyal hayatına uygun bazı uyarlamalar yaparak Arapçaya "Kelile ve Dimne" adıyla tercüme etmiştir.⁴⁶ Bu Arapça versiyon diğer dillere yapılan çevirilerin kaynağı olmakla kalmamış aynı zamanda bir tür olarak Ezop'un masalları ile birlikte yeni eserlere ilham olmuştur. Nitekim La Fontaine masal kitabının ikinci bölümünün girişinde masallarının kökeninin Hint masalları olduğu ve Hintli bilge Pilpay'dan⁴⁷ esinlendiğini açıkça yazmıştır.⁴⁸

Batıda çocuk edebiyatına dair ilk veriler, M.S. ilk yüzyıllarda çocukların yetişkinlere yönelik eserleri okuduğu yönündedir. Özellikle çocuklar için yazılmamış olsa da Ezop masallarını içeren kitapların içindeki el yazıları kitapların çocuklara ait olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte İlyada destanının genç öğrenciler için hazırlanmış tableti ve Herkül'ün maceralarının basitleştirilmiş bir şekilde resimlerle birlikte işlenmiş papirüsleri bulunmaktadır.⁴⁹

Çocuk edebiyatı ile ilgili olan eserler matbaanın keşfi ve yayılmasına kadar geçen sürede geleneksel halk masalları veya adabı muaşeretini öğreten kitapları içermektedir.

⁴³ 'Ulyân, a.g.e., s. 309.

⁴⁴ Okan Koç, "Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitaplarına Yönelik Toplumsal Bir Bakış", **European Journal of Managerial Research Dergisi**, C.V, No:9, s. 382.

⁴⁵ Beşûr, a.g.e., s. 11.

⁴⁶ Adnan Karaismailoğlu, Kelile ve Dimne, **DİA**, CXXV, Ankara, TDV, 2022, 210-212.

⁴⁷ Pançatantra Avrupada Pilpay'ın Fablleri adıyla bilinmektedir.

⁴⁸ Beşûr, a.g.e., s. 11.

⁴⁹ Deborah Stevenson, "Çocuk ve Genç Yetişkin Edebiyatı Tarihi", **Çocuk Edebiyatı İncelemeleri**, Ed. Shelby A. Wolf v.d., Çev. Cenk Pamay, İstanbul, Erdem Yayınları, 2023, s. 68-69.

Matbaanın ortaya çıkışı ile birlikte 15. ve 16. yy. da ilk okuma ve alfabe kitapları, Protestan şehit öyküleri anlatan metinler yaygınlaşmıştır. Doğrudan çocuklara yönelik oluşturulmuş eserler 17. yy.'dan itibaren artış göstermiştir. Yine aynı dönemde dini nitelikte olmayan eserler ortaya çıkmıştır. Zamanın en önemli örneklerinden çocuklar için hazırlanmış resimli bir ansiklopedi olan Orbis Pictus, çocuklar için hazırlanmış ilk bilgilendirici eser olarak yazılmıştır.⁵⁰ Bugün dahi popülerliğini koruyan Loisa May Alcott'un "Küçük Kadınlar"ı ve Charles Perrault'un "Anne Kaz Masalları" bu dönemde kaleme alınmıştır. Perrault bu eserinde halk masallarını gençlere yönelik kaleme almış, ardından Grimm Kardeşler'de Alman halk masallarını derleyerek onu takip etmiştir.

Günümüzün en önemli yapıtlarından Robinson Crusoe ve Güliiver'in Gezileri macera arayan yetişkinler için sömürge ülkelerinin egzotik yanlarını anlatan eserler olarak 18. yüzyılda kaleme alınmıştır.⁵¹ Bu hikâyelerin macera dolu ve fantastik kurgularından ötürü çocuklar, cazibesinden kendilerini alamamışlardır. Bugün dahi yetişkin edebiyatından çok çocuk edebiyatı içinde anılmaktadırlar.

İlk çocuk yayıncısı olarak anılan İngiliz John Newbery ile birlikte çocukları eğlendirmeyi amaçlayan eserler ortaya çıkmaya başlamış, çocuk yayıncılığı 18. yüzyılda popülerlik kazanmıştır. Newbery eğlendirici çocuk kitapları basmış, yaldızlı kağıtlar, resimler, gravürler kullanmış, İngiltere içinde ve dışında kitap satışları yapmış ve kitap-oyuncak kombinasyonu gibi pazarlama tekniklerini kullanmış bir yayıncı olarak anılmaktadır. Onun açtığı bu yolun ticari açıdan kârlı olduğunu gören birçok kişi çocuk yayıncılığı işine girmiştir. Bu dönemden itibaren dini eğitimi ve çocuğun terbiye edilmesini amaçlayan didaktik eserler yaygınlığını korumakla birlikte mesaj kaygısı taşımayan eğlendirici eserler de giderek artmıştır.

19. yüzyılda çocuk gerçekliğine uygun olmasa da macera ve fantastik öğeler içeren romanlar kaleme alınmıştır. Bunlar arasında olağanüstülüklerle dolu Alice Harikalar Diyarında eseri, Heidi eseri, Andersen'in Masalları, Define Adası, Pinokyo eserleri vardır.⁵² Bu eserlerde dini değerlerden evrensel değerlere bir geçiş olduğu, çocukların birer yetişkin gibi karakterize edildiği, çocukların keşfetmeye özendirildiği görülmektedir. Bu eserler olayların derinlemesine

⁵⁰ Stevenson, a.g.e., s. 70.

⁵¹ Melike Günyüz, "Çocuk Kitaplarındaki Öğreticilik ve Çocuk Ruhu" **Çocuk Edebiyatı Paneli: Çocuğu Anlayan Edebiyat**, Bilim ve Sanat Vakfı Sanat Araştırmaları Merkezi, 07.04.2007, s.11.

⁵² Stevenson, a.g.e., s. 82.

anlatılması ve karakterlerin iç dünyalarına nüfuz edilmesi açısından çocuk edebiyatında bir dönüm noktası olmaktadır.⁵³

Yirminci yüzyılda ise karakter anlatımlarının daha da derinleştiği görülmektedir. Eserler katmanlaşmaya ve felsefi açıdan yorumlanabilir olmaya başlamıştır.⁵⁴ Bu tarihlerden itibaren çocuk edebiyatı eserlerinin sayısı ve çeşitliliği artmıştır. Konularına ve yaş gruplarına göre eserler verildiği, çocuk gerçekliğinin dikkate alınmaya başlandığı görülmektedir.

1.4. Arap Dünyasında Çocuk Edebiyatı

Modern anlatıların kökenini oluşturan hikâye anlatıcılığı tüm toplumlarda önemli olduğu gibi Arap toplumlarında da oldukça popülerdir. Yazılı kaynakların çok az olduğu Câhiliye döneminde insanlar bir araya gelerek hikaye anlatıcısının anlattığı hikayeleri dinlemekteydiler. Bu anlatılar genellikle kabile aidiyetini güçlendiren, cesaret ve kahramanlık içeren savaş hikâyelerini kapsamaktaydı.⁵⁵

Muhammed Hasan İsmail, İslamiyetten önceki dönemde çocuklara yönelik veya onlardan bahseden şiirlerin olduğunu ve bunları Ahmed Ebû Sa'd'ın 1982 yılında yayınladığı “Eğânî Terkîs el-Etfâl ‘İnde’l-‘Arab” eserinde kaleme aldığını aktarmaktadır.⁵⁶ Yazıdan ziyade ezberleme geleneğinin yaygın olduğu bu dönemde şiirlere rastlanılsa da çocuklara anlatılan hikâyeler ile ilgili yazılı bir kaynak bulunmamaktadır. Bununla birlikte Antere b. Şeddâd, Seyf b. Zî Yezan gibi halk kahramanlarının mitlerini çocukların da dinledikleri kabul edilmektedir.⁵⁷

İslamiyet'in gelişi ile Kur'an'da ve hadislerde geçen peygamberlerin, sahâbelerin ve önemli şahsiyetlerin hayatlarını anlatan kıssalar yaygın olarak yazılmış ve okunmuşlardır. 8. yüzyıldan sonra yazılan Cahiz'in Kitabı'l-Buhala'sı, İsfahani'nin el-Eğânî'si, Hemedânî'nin Makâmâtı Harîrî'si de anlatılan hikâyeler içeren kitaplardır.

Abbasiler döneminde (8. ve 13. Yüzyıllar arası) yapılan fetihlerle Persler, Romalılar, Yunanlılar gibi Arap olmayan milletlerin kültürleri ile Arap kültürü harmanlanmaya başlamıştır. Bunun bir etkisi olarak başka milletlere mensup kadın köleler evlerde çocuklara

⁵³ M. Halil Sağlam, Merve Tepe, “Çocuk Romanlarında Tematik Dönüşüm (18.yy-20.yy)”, **Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi**, C.6, No:2, 2023, s. 55.

⁵⁴ a.y.

⁵⁵ 'Ulyân, a.g.e., s. 309-310.

⁵⁶ Muhammed Hasan İsmail, **El-Merci' Fî Edebi'l-Etfâl**, Kahire, Dâru'l-Fikri'l- 'Arabî, 2004, s. 3.

⁵⁷ Beşûr, a.g.e., s. 13.

kendi hikayelerini anlatmış ve batıdan gelen hikayeler Arap kültürüne girmeye başlamıştır. Bu yüzyıllarda bugün dahi en meşhur hikayelerden olan Kelfile ve Dimne'nin ve Binbir Gece Masalları'nın çevirileri yapılmış, Hay b. Yakzan eseri yazılmıştır.⁵⁸ Bu eserler çocuklar için yazılmamış ve doğrudan çocuklara anlatılmamış olsa da basitleştirilmiş versiyonları çocuklara anlatılmış ve çocuklar bu eserler ile muhatap olmuşlardır.

Klasik anlatıların modern anlamda hikaye, roman ve çocuk öykülerine dönüşmesi önce Batı'da gerçekleşmiş daha sonra Arap ülkelerinde benzer örnekleri görülmüştür. Modern anlamda Arap çocuk edebiyatının başlangıcı ise Mısırda 1800'lü yıllarda Mehmed Ali Paşa'nın Avrupa'ya eğitim amaçlı gönderdiği heyetin Mısır'a döndükten sonra yaptıkları çevirilere dayanmaktadır. Rifa'a et-Tahtâvi'nin Fransızcadan tercüme ettiği "Çocuk Hikâyeleri" ve Charles Perrault'un "Parmak Çocuk" adlı hikâyeleri ilk örnekler arasında gösterilmektedir. Tahtâvi o dönemde Mısır'da Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki görevi sebebi ile hikâye okumanın müfredata dahil edilmesi ve çeviri hikâyelerin çocuklara okutulması hususunda da etkili olmuştur.⁵⁹

O yıllarda çocuk edebiyatı alanında önemli adımlar atılsa da hızlı bir gelişim gerçekleşmemiştir. Tahtâvi'den sonra Ahmed Şevkî Avrupa'ya gitmiş ve çeviri faaliyetlerine başlamıştır. Ahmed Şevkî, La Fontaine masallarını Arapçaya çevirmekle kalmamış, bizzat çocuklar için öykü ve şiirler kaleme almıştır. Onun Arap ve İslam kültürü ile güzel ahlaka verdiği önemi eserlerinde görmek mümkündür. 19. yy'da bazı edebiyat yazarları yetişkinlere yönelik eserler kaleme alırken çocuklar için de yazmaya başlamışlar ve modern anlamda çocuk edebiyatının temellerini atmışlardır.

Daha sonra Muhammed el-Herevî'nin 1920'lerde çocukları terbiye etmek üzere kaleme aldığı ve ilkökul müfredatında olan⁶⁰ "Semîr el-Atfâl li'lbenîn" ve "Semîr el-Atfâl li'lbenât" isimli manzum eserleri her şiire uygun çizim ve çocuk fotoğrafları ile zenginleştirilmiş olması

⁵⁸ 'Ulyân, a.y.

⁵⁹ el-Merkezu'l-'Arabîy fî Beyrût: 'An Edebîi'l-Etfâl ve Ahvâlihi, <https://www.alaraby.co.uk/culture/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%B2-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A8%D9%8A%D8%B1%D9%88%D8%AA-%D8%B9%D9%86-%D8%A3%D8%AF%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84-%D9%88%D8%A3%D8%AD%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%87>, 09.04.2025.

⁶⁰ İsmail, a.g.e., s.41.

açısından önem arz etmektedir. ⁶¹ Muhammed el-Herevî, şiirlerinde çocukların algı seviyesini gözetmiş⁶² ve onları neşlendirecek kelime oyunlarına yer vermiştir.

1930 yılında Arap yazarlar ve eğitimciler ilk kez ciddi bir şekilde “çocuk edebiyatı” kavramını kullanmaya başlamışlardır.⁶³ 1900’lerin ikinci yarısında bu alandaki boşluğu hızla doldurmaya çalışan ve pek çok yazara da öncül olup çocuk edebiyatının gelişimine ivme kazandıran yazarları arasında Kâmil Kîlâni, Hâmid el-Kasabî, Zekeriya Tâmir, Süleyman el-Îsâ bulunmaktadır.

Mısır’da başlayan çocuk edebiyatı çalışmaları her Arap ülkesinde aynı hızla ilerlememiştir. Mısır’dan sonra Lübnan, Filistin, Suriye ve Irak’ta ilk örnekler görülmüş, Tunus, Fas, Sudan, Bahreyn ve Arap yarımadasının geri kalan ülkeleri onları takip etmiştir.⁶⁴ Özellikle Mısır, Lübnan ve Suriye gibi ticaret ve eğitim alanında öne çıkmış ülkeler yayıncılık alanında da öncülük etmişlerdir. Ancak yazar ve şairin kendi ülkelerinden başka ülkelere göç etmesine neden olan savaşlar yazarların hangi ülkenin yazarı olarak kabul edileceği tartışmalarını beraberinde getirmiştir.⁶⁵

1979 yılı Uluslararası Çocuk Yılı ilan edildiğinde çocuk edebiyatı açısından tüm dünya için bir dönüm noktası olmuştur. Bu sebeple hükümetler tarafından çocuk edebiyatı ürünlerinin ortaya koyulmasına yönelik teşvikler yapılmıştır.⁶⁶ Arap ülkelerinden özellikle Katar, BAE ve Kuveyt gibi petrol zengini körfez ülkeleri kültürel anlamda izledikleri öze dönüş politikaları ile gelenek ve kökenlerine bağlılığı arttırmayı hedefleyerek çocuklara yönelik Arapça eserler yazılmasına önem vermişler, fuarlar, ödül ve çeviri destek programları düzenlemeye başlamışlardır.⁶⁷ Bağımsızlık süreçlerinde nitelikli Arapça çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinin az olması sebebiyle çocukların ve gençlerin ana dillerinden uzaklaşması bu ülkelerde önemli bir sorun haline gelmiştir. Bağımsızlıklarını ve finansal özgürlüklerini elde eden Arap ülkeleri çocuk edebiyatına daha fazla önem vermeye gayret etmektedirler.

Yazarlar 80’li yıllara kadar yetişkin edebiyatı eserlerinin yanında çocuk edebiyatı eserleri vermeye çekinirken, 90’lı yılların Arap çocuk edebiyatı alanında parlama dönemi

⁶¹ Muhammed el-Herâvî, **Samîr el-Atfâl li’lBenât**, Mısır, Dâru’l Kutub el-Mısriyye, 1922.

⁶² Köşeli, **a.g.e.**, s. 479.

⁶³ **a.e.**, s. 478.

⁶⁴ Beşûr, **a.g.e.**, s. 14.

⁶⁵ Çilingir, **a.g.e.**, s. 62.

⁶⁶ Köşeli, **a.g.e.**, s. 480.

⁶⁷ Nisreen Anati, “A Voice from the Middle East: Political Content in Arabic Children's Literature” **International Journal of Child, Youth and Family Studies**, C.XI, No:1, 2020, s. 74.

başlamış ve 2000'lerden sonra kendi hüviyetine kavuşmaya çalışmıştır. Bu hususta birkaç örnek vermek gerekirse, Sharjah Emirliği Prensesi Bodour al-Qasimi tarafından 2007 yılında kurulan Kalimat Group'un destekleriyle 10 yıl içerisinde binden fazla kitabın Arapçaya çevrilmesi sağlanmıştır.⁶⁸ Yine Bodour al-Qasimi'nin de kurucuları arasında olduğu 2016 yılında teşkil edilen Arap Çocuk Kitapları Yayıncıları Forumu bu alana verilen kıymetin arttığına bir işareti olarak kabul edilebilmektedir. Katar'da ise Katar Eğitim, Araştırma ve Toplum Geliştirme Vakfı (Qatar Foundation for Education, Science, and Community Development) tarafından 2012 yılında daha fazla Arapça çocuk kitabının üretilmesini kolaylaştırmak amacıyla Hamad Bin Khalifa Üniversitesi bünyesinde Mütercim Tercümanlık Enstitüsü kurulmuştur.⁶⁹ Bir çocuk edebiyatı yazarı ve yayıncısı olan Tagrîd en-Neccâr 2015 yılında bu konuda şöyle söylemektedir: “Yayıncılık sektörü edebi enerji açısından son on yılda adeta bir patlamaya tanık oldu. Öyle ki bu alanda bir “nahda” (uyanış, canlanma)’ dan bahsedilebilir.⁷⁰

Bununla birlikte Arap çocuk edebiyatının gelişiminin göstergelerinden birisi telif eser sayılarının gittikçe artmasıdır. Bir diğeri ise Kahire, Bologna, Frankfurt, Şangay, Sharjah, Moskova Kitap fuarı gibi uluslararası fuarlar aracılığıyla Arapçadan dünyanın pek çok diline yapılan çevirilerdir. Bu çevirileri teşvik etmek için fuarların ve devletlerin yayıncı destek fonları bulunmaktadır.⁷¹

1900'lerden bugüne kadar ortaya koyulmuş Arap çocuk edebiyatı ürünlerinin konularına bakıldığında, başlarda çocuğu terbiye etmeye yönelik ve Arap kültürünü vurgulayan konuların ele alındığı görülmektedir. Bugün ise dünya üzerinde herhangi bir çocuğun karşılaşacağı herhangi bir durum veya sorun konu olarak işlenebilmektedir.⁷²

Bu çalışmanın konusu olan Fâtıma Şerafeddîn Lübnan asıllı bir yazar olduğundan Lübnan'daki çocuk edebiyatının tarihsel gelişimini incelemek önemli olacaktır. Nicola Ebû'l-Hanâ el-Muhlis'in 1934 yılında yayınladığı La Fontaine çevirisi, Lübnan'da çocuk edebiyatı alanında yayınlanan ilk eser olarak kabul edilmektedir.⁷³ Fransızca ve İngilizce'den yapılan çeviriler, ilkokul çocuklarına yönelik müstakil basılan hikâyeler⁷⁴ ve 1950'lerden itibaren

⁶⁸ a.y.

⁶⁹ Hamad bin Khalifa University Translation and Training Center, (Çevrimiçi) <https://tii.qa/en/translation-and-training-center>, 15.06.2025.

⁷⁰ Anati, a.g.e., s. 74.

⁷¹ a.y.

⁷² Bunun örnekleri çalışmanın devamında Fâtma Şerafeddîn'in eserlerinde ayrıntılı bir şekilde aktarılacaktır.

⁷³ Köşeli, a.g.e., s. 263-264.

⁷⁴ Karahan, a.g.e., s. 46-47.

yayınlanan Halid Fetâ el-‘Arabî, Nedimu’l-Etfâl, Sâmir, ‘Ahmed, Bisâtu’r-Rihve gibi haftalık çocuk dergileri ile çocuk yazını ürünleri artmıştır.⁷⁵ Ayrıca Süpermen, Batman, Tarzan gibi dünyaca ünlü çizgi romanlar da haftalık dergi olarak 60’lı ve 70’li yıllarda basılmıştır.⁷⁶

Lübnan çocuk edebiyatının ilk döneminin yazarları arasında hikâyeleri ile ünlü Târık el-Bekrî, Ahmed Şefîk el-Hatîb, Ahmed Muhyiddîn el-‘Acûz, Albîr Habîb Mutlak, Âmâl Ferîce, Îmân Munîr Fettûh, Rıdvân Harîrî, Rindâ eş-Şâ’ir, Zekerıyyâ Kâbâ Seyfuddîn el-Kâtib, ‘Abdulmecîd Zarâkıt, Muhammed el-‘Adnânî, Muhammed ‘Alî Kutub, Nuhâ Tabâre Hamûd, Nebîl Kaddûh, Hâle Şekûr sayılabilmektedir.⁷⁷

Edebiyat alanında dünyaca üne sahip Lübnanlı yazar ve şairlerin çocuk edebiyatına dair eserler verdikleri de görülmektedir. Bunlar arasında çağdaş Lübnan edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Nicola Ebû’l-Hanâ el-Muhlis’e ek olarak Mihail Nuayme, Rose Ghorayeb, Emily Nasrallah, Hasan Abdullah, Muhammed Ali Şemseddîn bulunmaktadır.⁷⁸ Bu alanda eser vermiş Lübnanlı önemli kadın yazarlar arasında Emily Nasrallah, Fâtıma Şerafeddîn, Samar Mahfûz Barrâj, Sahar Necâ Mahfûz, Nebîhe Muhaydelî, Lorca Sbeity ve Rania Zagher bulunmaktadır.⁷⁹

Yayıncılık özellikle de çocuk edebiyatı yayıncılığı bakımından Lübnan Arap ülkeleri arasında başı çeken ülkelerden birisidir. 1960’lı yıllarda Mısır Arap dünyasında yapılan yayımların %58’ini üretirken, 1981’de Lübnan’ın toplam üretiminin %61’ine sahip olarak lider konuma gelmesi burada Arap çocuk edebiyatının hızlı bir gelişme gösterdiğine işaret etmektedir.⁸⁰ 2016’da yayınlanan habere göre ise Lübnan 700’e yakın yayınevi ile Arap ülkeleri arasında en fazla yayınevi olan ülkedir. Tüm Arap ülkelerinde yayınlanan kitaplarında

⁷⁵ Fâdia Hutayt, **Edebu’l-Etfâl Fî Lübnân**, Beyrut, Dâru’l-Fikr el-Lübnânî, 2001, s. 23; Köşeli, **a.g.e.**, s. 266.

⁷⁶ Kilci **a.g.e.**, s. 14-15.

⁷⁷ Köşeli, **a.g.e.**, s. 264.

⁷⁸ Hutayt., **a.g.e.**, s. 77.

⁷⁹ Rumeysa Bakır Dayı, “Modern Lübnan Edebiyatında Nesir”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Erzurum, 2018, s. 124.

⁸⁰ Hutayt., **a.g.e.**, s. 69.

%30'u Lübnan'da basılmaktadır.⁸¹ Bugün Arap çocuk edebiyatında nitelikli eser veren, yayıncılık ödülleri almış büyük yayınevleri arasında Lübnanlı yayınevleri mevcuttur.⁸²

Arap çocuk edebiyatı alanında verilen eserler Batı dünyasında verilen eserlere nazaran daha geç bir dönemde ortaya koyulmuş olsa da Arap çocuk edebiyatı 2000'lerden sonra hızla gelişerek dünya ile yarışır bir konuma gelmiştir. Gerek kitapların fiziksel özellikleri gerekse içerik özellikleri edebi ve sanatsal anlamda zenginleşmiş ve böylece Arap çocuk edebiyatının uluslararası ödüller ve çeviriler yoluyla tanıtılması sağlanmıştır.

1.5. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatının ortaya koyulmasında birtakım hedefler vardır. Bunlar kitaplar aracılığıyla çocuğun zihinsel, psikolojik, ahlaki, sosyal, bireysel, kültürel ve estetik özellikler bakımından gelişmesini sağlamaktır. Bu hedefler çocukların iyi birer okuyucu olmaları durumunda gerçekleşebilmektedir. Çocukların iyi okuyucu olmalarını sağlamak için onların fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimlerine ve okuma eğilimlerine göre edebiyat eserlerinde bulunması gereken özellikler araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur.⁸³

Yaş gruplarına göre yapılan sınıflandırmalar ve özellikler çocukların gelişim ve ilgilerine göre bir analiz sunmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre, 0-2 yaş grubu çocuklara yönelik kitaplar bebek kitabı veya *boardbook* olarak isimlendirilmektedir. Bebek kitaplarının hem kapakları hem de iç sayfaları sert mukavvadan oluşur. Parlak yüzeyleri vardır. Düşme, atılma, ısırılma, kopma gibi etkenlere karşı oldukça dayanıklıdır. Köşeleri, bebeklerin yaralanmamaları için yuvarlatılmıştır. Ebatları bir bebeğin elinde tutabileceği ölçüye uygundur.⁸⁴ Ses ve farklı dokuları öğretmek için kâğıttan başka materyaller de kitaplarda kullanılabilir. Canlı renkler, büyük ve sade resimler kullanılmaktadır. Bu kitaplar çoğu zaman

⁸¹ “700 Dâru'n-Neşr fi Lübnan Tatba'u %30 min Mecmû'i'l-Kutubi's-Sâdira fi'd-Duveli'l-'Arabiyye”, <https://shabiba.com/article/129957/%D9%84%D8%A7%D9%8A%D9%81-%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A%D9%84/700-%D8%AF%D8%A7%D8%B1-%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D9%81%D9%8A-%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86-%D8%AA%D8%B7%D8%A8%D8%B9-30--%D9%85%D9%86-%D9%85%D8%AC%D9%85%D9%88%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9> , 20.07.2025.

⁸² Örneğin, Asala, Dar al-Saqi ve Dar al-Hadaek yayınevleri.

⁸³ Muhammed Fuâd el-Havamde, **Edebu'l-Etfâl: Fen ve Tufûle**, Amman, Dâru'l-Fikr, 2014, s.30-33.

⁸⁴ Board Book vs. Hardcover: What's The Difference?, (Çevrimiçi)

<https://www.pintsizeproductions.com/blog/board-books-vs-hardcover> 11 Nisan 2025.

bir hikâye içermemekte, varlık ve sayı bilgisi gibi kavramların öğretimini içermektedir. Bazen de uyumak, yemek yemek, banyo yapmak gibi basit fiiller anlatılmaktadır.

Muhammed Dâni eserinde Zeki Salih'in yaş gruplarına göre okuma eğilimlerini şöyle sınıflandırdığını aktarmaktadır: 2 ile 7 yaş arası çocuklar ritim ve kafiyeye dolayısıyla basit şiirlere yönelirler. Kendileri ile özdeşleştirebilecekleri ve gerçekliklerine yakın somut şeyleri yansıtan basit hikâyeleri ve masalları dinleyebilirler. Bu hikâyelerin kendi içinde küçük değişiklikler ile tekrar etmesi tercih edilir. Kısa olduğu sürece fantastik hikâyelere, mitlere ve halk hikâyelerine de ilgi duyabilirler. Zaman kavramları henüz tam gelişmediği için zaman akışını anlamlandıramayabilirler. Basit tarihi veya biyografik kitaplar zamanı anlamalarına yardımcı olabilir.⁸⁵ Hikâyelerin olay örgüsü sade ve kısa olmalıdır. Karmaşık kurgudan kaçınılmalıdır. Okuma alışkanlığının temelleri bu yaş grubunda atılmaktadır.⁸⁶

6 – 8 yaş grubu çocukları okuma yazmayı yeni öğrendikleri için ilk okuma kitaplarına muhatap olmaktadır. Bu kitaplar genellikle milli eğitim müfredatına uygun olacak şekilde yazılmaktadır. Kitaplarda basit, kısa, anadile ait günlük ifade ve kelimeler kullanılmaktadır. Okumayı yeni öğrenmiş bir çocuğun okumakta zorlanacağı yabancı ve günlük dilde sık kullanılmayan kelimeler kullanılmamaktadır. Ayrıca bu yaş grubu çocuklar çevresini ve diğer kişileri daha iyi kavramaya başladığı için toplumsal kurallara dair yazılmış eserler çocuğun bu gelişimini destekleyerek onu toplumsal yaşam için hazırlayabilmektedir.⁸⁷

İlk okuma kitapları dışındaki resimli kitaplar da bu yaş grubuna hitap etmektedir. Bu yaşlarda çocuk toplumsal ve ahlaki değerleri kazandığı için öykülerde bu kazanımlara sıkça yer verilmektedir. Dış dünyayı daha iyi anlamaya ve algılamaya başlayan bu yaş grubu çocukları için estetik beğeni önem kazanmaya başlar. Bu nedenle hem içerik hem de görsel estetiğe önem verilmesi gerekmektedir.⁸⁸

7 ile 11 yaş arası çocuklar için Dâni eserinde Saîde Muhammed Ali Bahadır'dan da şunları aktarır: Bu gruptaki çocuklar nesnelere ve fikirler arasında ilişki kurabilmektedirler. Toplama, çıkarma, bölme, sıralama gibi işlemleri yapabilir, toplumsal kuralları uygulayabilirler. Başkalarının bakış açılarını kabul eder, herkesin kendine ait farklı bir bakış

⁸⁵ Muhammed Dâni, **Edebu'l-Etfâl**, ed-Dâru'l-Beydâ, 2019, s. 23-24.

⁸⁶ Çiftçi **a.g.e.**, s. 132.

⁸⁷ **a.e.**, s. 133.

⁸⁸ **a.y.**

açısı olabileceğini anlarlar. Zaman kavramları gelişmiştir. Geçmiş ve geleceği ayırt edebilmektedirler.”⁸⁹

Yine Dâni Ali el-Hadîdi’den şu bilgileri aktarmaktadır: 8-9 yaş grubundaki çocuklar fantastik hikâyelere ilgi duymaktadırlar. Merak duyguları ve dünya hakkında bilgi edinme istekleri artmaya başlamaktadır. Başkalarına karşı ilgileri fazlalaşmakta ve bencillikleri azalmaktadır. Geçmiş yaşam öykülerine ve biyografilere yönelmektedirler. Olay örgüsünün hızlı aktığı kitapları tercih etmektedirler.⁹⁰

10-11 yaşlarındaki çocuklar masallara nazaran gerçek olayları anlatan kitaplara ilgi duymaya başlamaktadırlar. Bilim ve icat kitapları, fen ve doğa olayları ilgilerini çekmektedir. Bu yaş grubu macera duygusunu besleyen sürükleyici kitapları sevmektedir. Kızlar ise romantik konularla ilgilenmeye başlamaktadırlar.⁹¹

12 yaşından itibaren ergenlik ve yetişkinliğe geçiş sürecinde çocuklarda kendini keşfetme, içe dönme gibi eğilimler bulunmaktadır. Dolayısıyla biyografiler, arkadaşlık konuları, mizahi konular bu yaş grubunun ilgisini çekmektedir.⁹² Okumanın yanında edebi metin yazma pratikleri de yapabilmektedirler.⁹³

Tüm bu yaş gruplandırmalarına rağmen çocuğun takvim yaşı ve okuma yaşının farklı olabileceği göz önünde bulundurulmaktadır.⁹⁴ Okuma yaşı çocuğun algı düzeyi, hazır bulunuşluğu, ihtiyaçları, çevresel faktörler, sosyo-ekonomik düzey gibi pek çok değişkenle ilgilidir. Bu bağlamda bazı konular yaştan bağımsız şekilde değerlendirilebilmektedir. Çocuğun dış dünyayı algılamaya başladığı yaşlardan itibaren mizah duygusu da gelişmektedir. Kitaplarda yaşına uygun mizahi unsurlar, şakalar daima ilgisini çekmektedir. Bu açıdan mizah, neredeyse her yaş grubu çocuk kitaplarında vazgeçilmez bir unsur olarak kabul edilmektedir.

Çocuk kitabında bulunması gereken özellikler aynı zamanda çocuk edebiyatının amaçlarını da kapsamaktadır. Aşağıda bahsedilen özellikler tüm çocuk kitaplarında hedeflenen özelliklerdir.

⁸⁹ Dâni, **a.g.e.**, s. 24-25.

⁹⁰ **a.y.**

⁹¹ Çiftçi, **a.g.e.**, s. 134.

⁹² **a.e.**, s. 135.

⁹³ Dâni, **a.g.e.**, s. 26.

⁹⁴ Çiftçi, **a.g.e.**, s. 128.

Öncelikle kitapların “çocuğa göre” olması gerekmektedir. Çocuk edebiyatında bahsedilen çocuğa görelilik ilkesi kitabın tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerinin çocuk gerçekliğiyle; yani onun doğası, ilgi ve gereksinimi, dil ve anlam evreni ve bakış açısıyla örtüşmesi gibi hususları içermektedir.⁹⁵

Çocuğa yönelik bir kitap okunabilirliği ve hitap ettiği yaş grubunun okuma bilgisini ve hızını gözetmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁹⁶ Cümle içindeki kelime sayısı, kitabın sayfa sayısı, yabancı kelimelerin olup olmadığı bu bağlamda değerlendirilmektedir. Çünkü çocuk kitaplarının asıl hedefi bilgi deposu olmak değil, çocuğun hikâyeden zevk alması ve okumayı sevmesini sağlamaktır.

Kullanılan dil çocuğun ana dili öğreniminde ona destek olmalıdır. Kitaplar dilin zengin kullanımlarını içermelidir.⁹⁷ Bu yüzdendir ki yetişkin edebiyatı ile çocuk edebiyatı arasındaki fark, sanatsal düzeydeki farklılıktan değil, dil düzeyindeki, üsluptaki, yaşam meselelerini anlatma biçimindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır.⁹⁸ Bu anlamda edebiyatın hiçbir özelliğinden ve ölçütünden feragat edilememektedir.

İçerik konusuna gelince, çocuk kitapları öncelikle çocuğun hayal dünyasını zenginleştirmeli, okumaya ve öğrenmeye karşı ilgisini arttırmalı, ufkunu genişletmeli, eğlenceli olmalı ve gerek yerel gerekse evrensel bir takım değer ve olguları çocuğa dikte etmeden kazandırıp öğretmelidir. Yazar bunları okur kitlesinin düzeyine göre belirlemelidir.⁹⁹ Çünkü çocuğa bir şey öğretmeyen, ona bir şey katmayan veya bir duygusuna dokunmayan kitaplar uzun yıllar boyu yaşayamaz ve kitlelere ulaşamaz.¹⁰⁰ Kitap çocuğun dünyasına girmeli, onun hassasiyetinin ve hislerinin farkında olmalıdır. Yazar eserinde dünyaya çocuğun gözüyle bakabilmelidir.¹⁰¹

⁹⁵ Erkan Çer, “Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Göre Olmasını Sağlayan Başat Bir Değişken: Eğitsel Özellikler”, **Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi**, C. III, No: 1, 2019, s. 2.

⁹⁶ Dâni, **a.g.e.**, s. 83-84.

⁹⁷ Veli Gök, “Çocuk Edebiyatında Nitelik ve Çocuğa Görelilik”, **Çocuk Edebiyatı Dergisi**, 2022, s.21.

⁹⁸ Ulyân, **a.g.e.**, s. 51.

⁹⁹ Halit Karatay, “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı**, Ed. Tacettin Şimşek, Ankara, Grafiker Yayınları, 2011, s. 88.

¹⁰⁰ Deniz Yüce Başarır, Tülin Kozikoğlu, “Ben Okurum” (Podcast) Bölüm: Nohut Oda Bakla Sofa, (Çevrimiçi) https://open.spotify.com/episode/7mqYNc1yw0GcJFebP17EBC?go=1&sp_cid=3bcb232d4bbea7655c0eb60b36d38817&utm_source=embed_player_p&utm_medium=desktop&nd=1&dlsi=aeb2a81ca2b64393 14.04.2020.

¹⁰¹ Gök. **a.g.e.**, s.20.

Bir çocuk kitabı dil ve anlatımı açısından estetik olması gerektiği gibi görseller açısından da estetik olmalıdır. Estetik olan aynı zamanda beğeni kazanmakta, çocuğa sunulan estetik edebi eserler onun beğeni algısının da gelişmesini sağlamaktadır.¹⁰²

Bu bağlamda çocuk kitabı çocuğun yaş düzeyine, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine uygun olacak şekilde yeterli sayıda çizim ve görseller içermelidir.¹⁰³ Çocuk için olumsuz etkisi olan, müstehcenlik içeren görseller bulunmamalıdır. Resimler metinle uyumlu olmalıdır. Çocuk kitaplarında resim, kendi başına görsel bir öge olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği gibi, metinle düşünüldüğünde de anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyaran olmaktadır.¹⁰⁴ Konudan bağımsız, hikâyeye ile bütünleşmeyen veya örtüşmeyen görseller kitaplarda kullanılmamalıdır. Bu, —bebek kitapları hariç— metinde var olan her şeyin çizimde de olması gerektiği anlamını taşımamaktadır.

Kullanılan renkler ile alakalı 2000'lerin ilk yıllarına kadar kabul edilen görüş küçük yaş grubunda parlak ve canlı renklerin kullanılması, 9-10 yaş sonrası grup için ise gerçeğe yakın renklerin kullanılması yönündeydi.¹⁰⁵ Günümüzde yayınevleri ve editörler kitabın ruhuna en uygun çizim tarzını ve renkleri tercih edebilmektedirler. Dolayısıyla bir okul öncesi kitabı renkli olabilirken bir başkası siyah beyaz olabilmektedir.¹⁰⁶

Çocuk kitaplarının dışsal özelliklerine bakıldığında ise kullanılan kitap ebatları, yazı, resim ve onların boyut ve yerleştirmeleri gibi grafik tasarım unsurları, kağıt ve renk seçimleri de yine çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişim özelliklerine uygun olarak yapılmalıdır.¹⁰⁷

1.6. Çocuk Edebiyatı Ödülleri

Çocuk edebiyatının gelişmesini sağlayan etkenlerden birisi de teşvik ve ödüllerdir. Bu ödüller sayesinde hem yazarın kendisi hem de eserleri dünyada tanınır hale gelmektedir. Ayrıca maddi getirisi olan ödüller yazarın yeni eserler üretmesine katkı sağlayarak yazarı teşvik etmektedir. Dünyada verilen çocuk edebiyatı ödüllerinden en prestijlileri şunlardır:

¹⁰² Esra Koca, Suat Urgan, “Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçek”, *International Journal Of Language Academy*, C.X No:4, Ekim 2022, s.318.

¹⁰³ Karatay, *a.g.e.*, s.79.

¹⁰⁴ Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, 4. bs., İzmir, TUDEM, 2008, s. 167.

¹⁰⁵ *a.e.*, 82.

¹⁰⁶ Bkz. Gulnar Hajo, *Sırtımdaki Ağır Yük*, Erdem Çocuk Yayınları, 2020.

¹⁰⁷ Karatay, *a.g.e.*, s.88.

- **ALMA - Astrid Lindgren Anma Ödülü (Astrid Lindgren Memorial Award):** 2003'den beri düzenlenmektedir. 5 Milyon İsveç Kronu tutarıyla dünyada çocuk edebiyatı alanındaki en büyük, edebiyat alanındaki ikinci büyük ödül olarak bilinmektedir. Yazar, çizer, hikaye anlatıcısı ve okumayı teşvik projeleri dallarında her yıl yaklaşık 250 kişi aday gösterilmektedir. Bir esere değil, yazar ve çizerin tüm eserleri dikkate alınarak yazara ve çizere verilen bir ödüdür.¹⁰⁸
- **Hans Christian Andersen Ödülü (Hans Christian Andersen Award):** 1956'dan beri çocuk edebiyatı dalında IBBY tarafından iki yılda bir hem yazarlara hem çizerlere verilmektedir. Bu ödül de yazar ve çizerin bütün eserleri ile değerlendirilerek çocuk edebiyatına önemli ve kalıcı bir katkı sağlamaları durumunda verilmektedir.
- **Newbery Madalyası ve Caldecott Madalyası:** Newbery 1922'den beri yazarlara verilen bir ödül, Caldecott ise 1938'den beri çizerlere verilen bir ödüdür.¹⁰⁹
- **BolognaRagazzi Ödülleri (BolognaRagazzi Awards):** 1966'dan beri İtalya-Bologna Kitap Fuarı bünyesinde çocuk yayıncılığının farklı kategorilerine verilen uluslararası bir ödüdür.

Tam manasıyla ödül olmasa da bağımsız bir kuruluş olan IBBY'nin (International Board On Books For Young People) iki yılda bir yaptığı seçki olan *Onur Listesi* de çocuk edebiyatı alanında verilen ödüllere benzer bir nitelikte yazara/esere takdir ve tanınırlık sağlamaktadır.¹¹⁰

Arap çocuk edebiyatı alanında da önemli ödüller verilmekte ve teşvikler yapılmaktadır. Özellikle kültür ve sanata büyük yatırımlar ayıran Körfez ülkeleri düzenledikleri uluslararası kitap fuarları, bu fuarlar aracılığıyla sağlanan çeviri destek fonları ve çocuk edebiyatına dair verdikleri ödüller ile tüm dünyada ilgi ile takip edilir duruma gelmiştir. Bu ödüllerden en meşhurları şunlardır:

- **Etisalat Ödülü (The Etisalat Prize):** BAE Gençlik Kitapları Kurulu'nun (UAEBBY) 2009 yılından beri verdiği bir ödüdür. Bu ödül artık Uluslararası Arap çocuk edebiyatı

¹⁰⁸ Çare Tufaner, "Uluslararası Hans Christian Andersen Çocuk Edebiyatı Ödülü'ne Genel Bir Bakış", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, C.XI, No:3, 2022, s. 1114.

¹⁰⁹ "Newbery And Caldecott Award Winners", (Çevrimiçi) <https://mentorpl.org/kids/newbery-award-winners/> Nisan 2025.

¹¹⁰ "IBBY Honour List", (Çevrimiçi) <https://www.ibby.org/awards-activities/awards/ibby-honour-list>, Nisan 2025.

Ödülü (The International Award for Arabic Children's Literature) adı ile anılmaktadır. Bugüne kadar 215 ödül verilmiştir.¹¹¹

- **Her Yerde Oku (Reading Here, There, and Everywhere):** 2010 yılından beri Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Vakfı tarafından Lübnan, Suriye, Mısır, Ürdün ve Filistin’li yazarlara verilen bir ödüdür.
- **Kitâbî Ödülü (My Book Prize):** Arap Düşünce Vakfı’nın (Dâru’l-Fikr el-‘Arabî-Arab Thought Foundation) verdiği bir ödüdür. Ayrıca Arap Düşünce Vakfı çocuk kitapları yayıncılarına da El-Multeka Ödülünü vermektedir.
- **Sharjah Çocuk Kitapları Ödülü:** Sharjah Emirliği’nde düzenlenen Sharjah Uluslararası Kitap Fuarı’nda verilen bir ödüdür.
- **Sheikh Zayed Yaratıcı Yazarlık ve Çocuk Edebiyatı Ödülü:**¹¹² Abu Dabi Emirliği’nin düzenlediği bir ödüdür.
- **Sultan Bin Ali El-Uveys Ödülü:** Bu ödül Dubai Emirliği’nin verdiği kültür ödülleri içerisinde yer almaktadır.
- **Mısır Çocuk Edebiyatı Ödülü.** Bu ödülün 2011 Mısır devriminden önceki adı Suzan Mubarek Ödülleri’dir.
- **Kahire Kitap Fuarı En İyi Çocuk Kitabı Ödülü.**
- **Abdulhamîd Şûmân Çocuk Edebiyatı Ödülü (The Abdul Hameed Shoman Award for Children's Literature):** Ürdün’de verilen bir ödüdür.¹¹³
- **Lübnan Arap Kültür Kulübü Ödülü (en-Nâdî es-Sekâfî el-‘Arabî- Lebanon Arab Cultural Club).**
- **Es-Sebîl Vakfı Arapça İlk Gençlik Edebiyatı Ödülleri:** Lübnan’da kütüphanelerin yaygınlaştırılmasına yönelik olarak kurulmuş olan es-Sebîl Vakfı ve Boghossian Vakfı’nın (ASSABIL Association ve Boghossian Foundation¹¹⁴) ortak olarak verdikleri bir ödüdür.
- **Lübnan Çocuk kitapları Derneği Ödülü (LBBY)**
- **Orta Doğu Kitap Ödülü:** Orta Doğu Sosyal Yardım Konseyi’nin (MEOC/Middle East Outreach Council) verdiği bir ödüdür.¹¹⁵

¹¹¹ “The International Award for Arabic Children's Literature”, <https://iaacl.ae/>, (Çevrimiçi) Nisan 2025.

¹¹² “Children’s Literature Category”, (Çevrimiçi) <https://www.zayedaward.ae/en/awardcategories/childrensliterature/>, Nisan 2025.

¹¹³ “The Abdul Hameed Shoman Children’s Literature Award”, (Çevrimiçi) https://shoman.org/en/Awards-and-competition/Childrens-Literature-Award#Literature_Award, Mayıs 2025.

¹¹⁴ “Boghossian Prize”, (Çevrimiçi) <https://assabil.com/boghossian-prize/>, Mayıs 2025.

¹¹⁵ “Middle East Book Award”, (Çevrimiçi) <http://www.meoc.us/book-awards.html>, Mayıs 2025.

Bunlar dışında çocuk edebiyatında çeviri ödülleri de verilmektedir. Bunlardan bazıları Astrid Lindgren Çeviri Ödülü, ABD’de verilen Bathchelder Ödülü,¹¹⁶ Mısır ve Sharjah gibi uluslararası fuarların verdiği çeviri ödülleri. Sharjah Uluslararası Kitap Fuarı’nın¹¹⁷ ve Sheikh Zayed Ödülleri’nin¹¹⁸ çeviri destek fonları kitapların çevrilmesini teşvik etmesi ve Arapça kitapların dünyaya açılması anlamında önemlidir.

Bu ödüllere ilave olarak çocuk edebiyatına büyük katkı sağlayan projeler vardır. Bunlardan en önemli ikisi Arabi21 projesi ve WARSHA programıdır. Arap Düşünce Vakfı’nın Arabi21 projesi nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin listelenmesi ve sınıflandırılmasına yönelik bir projedir. WARSHA programı da UAEBBY’nin yürüttüğü 0-18 yaş grubuna yönelik yazar ve çizer yetiştirme programıdır.¹¹⁹

¹¹⁶ Feride İdi Tulumcu, “Çeviri Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Yer Alan Değerlerin İncelenmesi”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, Sakarya, 2021, s. 45.

¹¹⁷ “Sharjah International Book Fair Translation Grant”, (Çevrimiçi) <https://sibf.com/en/about-translation-grant>, Nisan 2025.

¹¹⁸ “Sheikh Zayed Book Award Translation Grant”, (Çevrimiçi) <https://www.zayedaward.ae/en/translationgrant/>, Mayıs 2025.

¹¹⁹ “About Warsha”, (Çevrimiçi) <https://etisalataward.ae/warsha> Mayıs 2025.

İKİNCİ BÖLÜM

FÂTİMA ŞERAFEDDİN

Bu bölümde Arap çocuk edebiyatının en önemli yazarlarından birçok ödül almış ve çocuk edebiyatı alanının en önemli ödüllerine aday gösterilmiş Fâtıma Şerafeddîn'in hayatı ve edebi kişiliğinden bahsedilecek olup, 161 eserleri 0-2 yaş grubu, 2-4 yaş grubu, 4-7 yaş grubu, 7-9 yaş grubu, 9-12 yaş grubu, 13 yaş ve üzeri yaş grubu olarak ayrı başlıklar altında ele alınacaktır. Ayrıca Türkçeye çevrilen eserleri ve aldığı ödüller aktarılacaktır.

2.1. Hayatı

Fâtıma Şerafeddîn 1966 yılında Lübnan'ın Beyrut kentinde dünyaya gelmiştir. Çocukluğunun ilk altı yılını Batı Afrika ülkesi olan Sierra Leone'de geçirmiştir. 1972' de Ailesiyle birlikte memleketi Lübnan'a döndükten üç yıl sonra iç savaş çıkmıştır. Güvenlik sebebiyle 15 yıl boyunca Lübnan'ın farklı şehirlerinde yaşamışlardır. 1989 yılında Lübnan Amerikan Üniversitesi'nden Erken Çocukluk Eğitimi alanında lisans derecesi, 1993 yılında Ohio State Üniversitesi'nden Eğitim Teorisi ve Uygulaması alanında, 1996 yılında ise Modern Arap Edebiyatı alanında yüksek lisans derecelerini almıştır. Daha sonra 1996 yılında Houston, Teksas'a taşınmış ve burada iki yıl boyunca 3-6 yaş arası çocuklara öğretmenlik yapmıştır. Rice Üniversitesi'nde de Arap dili ve kültürü dersleri vermiştir.¹²⁰ 12 yıl Amerika'da yaşadıkten sonra ailesiyle birlikte 2005 yılında Belçika'ya taşınmışlardır. İlk eserlerini Belçika'dayken vermiş ve burada 12 yıl kalmıştır. Çocukları üniversite çağına geldiğinde Lübnan'a geri dönmeye karar vermiştir. Oğlu Avrupa'da ve kızı Beyrut'ta yaşamaktadır. Yazar Avrupa ve Beyrut arasında bir yaşam sürmektedir.¹²¹

Çocuklarla çalışmaya olan sevgisi eğitimlerini bu alanda almasına ve çocuk edebiyatına yönelmesine vesile olmuştur. Uzun yıllar çocuklara hikâyeler okumuş ve atölyeler düzenlemiştir. Kendi çocukları olduktan sonra da çocuklarına bolca okumalar yapmıştır. 90'lı yıllara tekabül eden bu süreçte Amerika'daki İngilizce çocuk kitaplarına göre Lübnan'da buldukları Arapça kitapların oldukça az olduğunu fark etmiş ve Arap çocuklarının da bu çeşitliliğe ve zenginliğe sahip olmaları gerektiğini düşünerek kitap yazma çalışmalarına

¹²⁰ "Fâtıma Şerafeddîn", (Çevrimiçi) <https://www.ithra.com/ar/speakers/fatima-sharafeddine>, 11 Mayıs 2025.

¹²¹ "Learning Acceptance through Example", (Çevrimiçi) <https://youtu.be/anfPb4atU7I?feature=shared> , 11 Mayıs 2025.

başlamıştır.¹²² Çocuk edebiyatına dair yaptığı çok sayıda okumalardan sonra, yazarın kendi ifadesiyle kültürel, edebi ve psikolojik olarak bu alana girebilecek kadar olgunlaştığında, zihninde çocuklar için yazma düşüncesi netleşmiş ve yazma sürecine girmiştir. 2005 yılında yayınlanan ilk kitabı başarıya ulaştınca yayınevinin teşvik ve talepleriyle hızla bu alanda ilerlemiştir. Modern anlamda yazılmış Arapça çocuk kitaplarının az olduğu bir dönemde çeşitli konularda ve farklı yaş gruplarına yönelik pek çok kitap yazmış ve günümüzde de yazmaya devam etmektedir.

Fâtıma Şerafeddîn, kitap yazmanın yanı sıra çocuklara ve genç yetişkinlere yönelik Lübnan ve Arap dünyasında yaratıcı yazarlık atölyeleri yapmakta, öğretmenlere, kütüphanecilere ve çocuklara hikâye anlatma teknikleri, hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirmek için yapılabilecek hikâye tabanlı etkinlikler konusunda eğitimler vermektedir. Bu kapsamda verdiği eğitimlerden birinde Lübnan'daki iç savaş sırasında kaybolan yakınları ile ilgili 15 kadının yazdığı öyküleri içeren “Tavâhînu'l-Hevâ” (Aşk Değirmenleri) isimli kitabın 2023'te yayınlanmasını sağlamıştır.¹²³

Yazar, IBBY'nin Lübnan şubesi olan LBBY'nin ve SCBWI'nin (Society of Children's Book Writers and Illustrators, Çocuk Kitapları Yazarları ve Çizerleri Topluluğu) aktif bir üyesidir.¹²⁴

¹²² “Şerafeddîn: Kutubu'l-Etfâli'l-'Arabiyye Teftekidu el-Câzibiyye”, (Çevrimiçi) [¹²³ Sawsan Al-Abtah, “Tavâhînu'l-Hevâ: Kitâb li' 15 Seyyide min Ehâli el-Mefkûdin Fî Lübnan”, \(Çevrimiçi\) \[¹²⁴ “Fâtıma Şerafeddîn”, \\(Çevrimiçi\\)\]\(https://aawsat.com/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%81%D9%86%D9%88%D9%86/%D9%83%D8%AA%D8%A8/4357941-%C2%AB%D8%B7%D9%88%D8%A7%D8%AD%D9%8A%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%87%D9%88%D9%89%C2%BB-%D9%83%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%84%D9%8015-%D8%B3%D9%8A%D8%AF%D8%A9-%D9%85%D9%86-%D8%A3%D9%87%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%81%D9%82%D9%88%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86, 11 Mayıs 2025.</p></div><div data-bbox=\)](https://www.alkhaleej.ac/%D9%85%D9%84%D8%AD%D9%82/%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D9%81%D8%AA%D9%82%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%A7%D8%B0%D8%A8%D9%8A%D8%A9, 11 Mayıs 2025.</p></div><div data-bbox=)

Eserleri Türkçe, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Felemenkçe, İsveççe, İspanyolca, Portekizce, Almanca, Norveççe, Danca, Korece, Çince ve Rusçanın olduğu on yedi Avrupa ve Asya diline çevrilmiştir.¹²⁵ Aralarında Deniz Kızı, Altın Kaz, Fareli Köyün Kavalcısı, Altın Saçlı Kız ve Üç Ayı, Güzel ve Çirkin gibi masallar olan dünya masallarını 3D formatında hazırlamış, yine dünyaca ünlü Ayı Peddington serisini ve çok sayıda kitabı da İngilizce ve Fransızca'dan Arapça'ya çevirmiştir.¹²⁶

Yazar, Lübnan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve Belçika'daki çeşitli yayınevleriyle çalışmaktadır. En fazla çalıştığı yayın evleri Lübnan'dan Asala, Dâr al-Saqi, Turning Point, Birleşik Arap Emirlikleri'nden Kalimat Group, Mısır'dan Dâr al-Shorouk yayınlardır.

2.2. Edebi Kişiliği

Fâtıma Şerafeddîn 20 yıllık yazarlık serüveninde ortaya koyduğu eserlerle Arap çocuk edebiyatının gelişmesine ve dünyaya tanıtılmasına büyük katkı sağlamıştır. Aynı Türkiye'de olduğu gibi çocuğu terbiye etmek üzere kurgulanmış didaktik eserlerin yayınlandığı bir dönemde çocuk bakışına sahip, çocuğun hazır bulunuşluğu ve gelişim düzeyine uygun eserler yazmış bu eserler Türkçe de dahil dünya dillerine çevrilmiştir.

2005 yılında 3-6 yaş grubu için kaleme aldığı dört kitaplık serinin yayınlanması ile Fâtıma Şerafeddîn'in yazarlık serüveni başlamıştır. Bu kitapları ilk önce Lübnan lehçesi ile yazmış fakat hiçbir yayınevi bu şekilde basmayı kabul etmediği için eserleri fushâ olarak bununla birlikte basit ve halkın sık kullandığı kelimelerle yeniden yazmıştır. Bir süre bu yaş grubu için eser yayınladıktan sonra Arapça yayılanmış bebek kitaplarının olmadığını fark ederek 0-2 yaş grubu için kitaplar yazmıştır. Daha sonra 7-9 ve 10-11 yaş grupları için aralarında İbni Sina, İbni Battuta gibi bilim adamlarını, peygamberleri ve dünyadan hikayeler içeren farklı seriler kaleme almıştır. Arapça yazılmış ilk gençlik ve gençlik kitaplarının az olması ve var olanların da nasihat vermekten öteye gitmemesi sebebiyle aile içi şiddet, akran zorbalığı, kız-erkek ilişkileri gibi gençlik sorunlarını ele alan romanlar yazmıştır.¹²⁷

¹²⁵ “Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi)

<https://www.abjjad.com/author/2793570516/%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86>, 11 Mayıs 2025.

¹²⁶ “Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi) <https://www.daralsaqi.com/books/author/395>, 11 Mayıs 2025.

¹²⁷ “Worldkidlit Live: Arabic Literature And Young Readers”, (Çevrimiçi) <https://youtu.be/VnhyZtMINtA?si=zUmCYzTTtlnIKSW>, 11 Mayıs 2025.

Eserlerinde her türlü konuyu basitleştirerek rahatça işleyebilmektedir. Dostluk, sevgi, şiddet, göç ve yerinden edilme, kimlik arayışı, ayrılık, boşanma, yaşam, ölüm, sevinç, üzüntü, umut, umutsuzluk, adalet adaletsizlik gibi insan gerçekliğine ait her konu eserlerinde bulunmaktadır. Yazar zor konuların çocuklara aktarılmasını hem olumsuz deneyimler yaşamış çocukların bu durumları anlaması ve başa çıkmasına yardım etmek için hem de bunları yaşamamış çocukların hayatın gerçeklerini ve diğerlerini anlayıp empati kurabilmesini sağlaması açısından önemli bulmaktadır.¹²⁸ Hayatın yalnızca güzel şeylerden ibaret olmadığını ve çocukların da hayatı anlamaya hakkı olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte hiçbir ahlaki değeri vurgulamayan, yalnızca eğlenceli ve mizah dolu öyküler de yazmak yazar için önemlidir. Kitabı çocuğun her türlü psikoloji durumunda dostu olarak kabul etmektedir. Kendisi bu konuda şöyle demektedir:

“Her zaman bir mesaj vardır ama benim ilk endişem bu değil. Çocuklar kitabı okursa ve onlara bir şey anlatırsa, bu harika ve eğer anlatmazsa ve sadece eğlence amaçlıysa, bu daha da iyi.”¹²⁹

Yazar çocuk edebiyatında yapılan çevirilerin zihinlerdeki öteki hakkındaki klişelerin kırılması için birebir olduğunu düşünmektedir. Herkesin insan olduğu varsayımıyla birçok konunun evrensel olduğunu söylemektedir. Mekandan bağımsız olarak her bir çocuğun kaybettiği bir şeye veya kişiye üzüldüğünü ve sevgiyi hissettiğini kabul etmektedir.¹³⁰

Şerafeddin'e göre yazar, çocuğu sosyal, duygusal, zihinsel ve dilsel olarak yönlendiren ve eğiten derin konulara değinmelidir. Ancak, bunu doğrudan yapmamalıdır. Ona göre yazar bunu, anlamı derin, sınırlı sayıda kelimeyle yazılmış, ilgi çekici ve anlaşılması kolay bir metinle yapması gerekmektedir.¹³¹ Ayrıca metnin eğlenceli ve akıcı olması, okuyucuya

¹²⁸ Lorca Sbeity, “Fâtıma Şerafeddin: Lâ Yecûzu Tezyîfu'l-Vâki' Fî Kutubî'l- Etfâl” (Çevrimiçi)

<https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84> 11 Mayıs 2025.

¹²⁹ “Fatima Sharafeddine in conversation”, (Çevrimiçi)

<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> 11 Mayıs 2025.

¹³⁰ a.y.

¹³¹ “Kâtibât Lübnâniyyât: Nahtâcu Edebe'l-Etfâle Yuşbihu Hayâtenâ'l-Mu'âsıra”, (Çevrimiçi)

<https://aawsat.com/home/article/3870476/%D9%83%D8%A7%D8%AA%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D9%86%D8%AD%D8%AA%D8%A7%D8%AC-%D8%A3%D8%AF%D8%A8-%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84-%D9%8A%D8%B4%D8%A8%D9%87->

hikayeyi hissettirmesi, çocuğu düşünmeye sevk etmesi ve eleştirel bakış açısı kazandırması da yine yazarın görevlerindedir.¹³² Şerafeddîn çocuklar için yazma konusunda şunları da aktarmaktadır:

“Temelde çocuklar için yazdığımız dil gazetede veya romanlarda okuduğunuz dil değildir. Her aşamada çocuk psikolojisi ve çocuk dil edinimi konusunda gerçekten bir farkındalığa sahip olmalıyız. Yani çocuklar için yazmak rastgele yazmak veya sadece eğlenceli şeyler yazmak değildir. Çocuklar için yazdığımızda kendiniz de bir çocuk olmalıyız. Bir eğlence parkındaki çocuktan bahsetmek için eğlence parkına gitmeniz, salıncağa oturmanız, hız treninden korkmanız veya benzeri bir şey yapmanız, o deneyimi yaşamamız gerekir... Çocuklar için iyi bir yazar olmak, kendiniz de bir çocuk olmak, o perspektiften, çocuğun bakış açısından yazmak demektir. Bunu başarabilerseniz, bu hem fikirlerinize hem de yazarken kullandığımız dile yansır.”¹³³

Fâtıma Şerafeddîn Arap çocuk edebiyatının özellikle gençler için kaleme alınan eserlerin günümüzde aşması gereken bazı sorunları olduğunu söylemektedir. Bunlar arasında din, politika, kız-erkek ilişkileri gibi tabu konular vardır.¹³⁴ Bu konular gençler için yazılmış romanlarda rahatça ele alınamadığı için eserlerin gerçeği yansıtmaması gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ona göre çocuk edebiyatının diğer bir sorunu savaşlar ve siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle kitapların farklı ülkelere dağıtımı ve kitaplara erişim problemleridir. Ayrıca üniversitelerde yaratıcı çocuk edebiyatı yazarlığı derslerinin verilmemesi ve çocuk edebiyatı alanında edebi eleştirilerin yetersiz olması Arap çocuk edebiyatının yaygınlaşp gelişmesi için büyük bir engel teşkil etmektedir.¹³⁵

<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

¹³² “Fatima Sharafeddine in conversation”, (Çevrimiçi)

<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

¹³³ Fatima Sharafeddine Makes Shortlist for the 2022 Hans Christian Andersen Award (Çevrimiçi) <https://arablit.org/2022/02/22/fatima-sharafeddine-makes-shortlist-for-the-2022-hans-christian-andersen-award/> Mayıs 2025.

¹³⁴ Lorca Sbeity, “Fâtıma Şerafeddîn: Lâ Yecûzu Tezyîfu'l-Vâki‘ Fî Kutubî'l- Etfâl” (Çevrimiçi)

<https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84>

¹³⁵ UAE BBY, “Session 4 day 1”, <https://youtu.be/UUfhUzhUttI?si=tIChSJeyrOp1Njm> (Çevrimiçi), 12 Mayıs 2025.

2.3. Eserleri

Fâtıma Şerafeddîn'in 2025 yılı itibariyle yayınlanmış 161 eseri bulunmaktadır. Bu sayı yazarın yalnızca telif eserlerini kapsamakta, çeviri eserlerini içermemektedir. Eserlerinden 16'sı 0-2 yaş, 10'u 2-4 yaş ve 97'si 4-7 yaş grubuna hitap etmekte, toplamda 123 eser okul öncesi edebiyat grubuna dahil olan resimli kitapları kapsamaktadır. Bunlara ilave olarak Fâtıma Şerafeddîn'in 7-9 yaş grubu için kaleme aldığı eserler 7 adettir. 9-12 yaş grubu için kaleme aldığı ilk gençlik romanı sayılabilecek ve bazısı da kurgu dışı olan eserler 25, 13 ve üzeri yaş grubu için kaleme aldığı gençlik romanları ise 5 adettir. Ayrıca yazarın son olarak 2025 yılının temmuz ayında Snoubar Beyrut yayınlarından yayınladığı *Hutve Hutve Nahve'l-İhtiraf: Delîl Kitâbeti'l-Edebi Li't-Tıfl* (Yazarlığa Adım Adım: Çocuk Edebiyatı Metinleri Yazma Rehberi) isimli çocuk edebiyatı yazarlığı üzerine rehber niteliğinde bir eseri bulunmaktadır.

0-2 Yaş Grubu Eserleri (Bebek Kitapları)

1. **Eşhâ Lokma:** En Lezzetli Lokma şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 ve 2015 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Angela Nurpetlian'dır. Yemek yeme konusunda bir kitaptır.
2. **Heyyâ Nem:** Haydi Uykuya şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 ve 2015 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Angela Nurpetlian'dır. Uyku konusunda bir kitaptır.
3. **El'abu Me'a Bâbâ:** Babamla Oynuyorum şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 ve 2015 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Angela Nurpetlian'dır. Oyun oynamak ile ilgili bir kitaptır.
4. **Esbehu Ke's-Semeketi:** Balık Gibi Yüzüyorum şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 ve 2015 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Angela Nurpetlian'dır. Banyo yapmakla ilgili bir kitaptır.
5. **Tweet Quack:** Cık Cık Vak Vak şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 ve 2010 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. İngilizceye çevrilmiştir. 1'den 10'a kadar saymayı öğreten bir kitaptır.
6. **Murcân:** Murcan şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Cristelle Hallal'dır. 1'den 10'a kadar sayıları kafiyeli bir şekilde ele alır.

7. **Keyfe Eş‘uru?:** Kendimi Nasıl Hissediyorum şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Fotoğraflar Candy Kennedy’ye aittir. Duyguları tanıtan bir kitaptır.
8. **Kademâye:** Ayaklarım şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Lujayna al-Assil’dir. Türkçe’ye çevrilmiştir. Bebeklerin günlük hayatında ayaklarıyla yaptıklarının farkında olmasını sağlayan bir kitaptır.
9. **Yedâye:** Ellerim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 ve 2015 yıllarında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Lujayna al-Assil’dir. Türkçe ve İtalyancaya çevrilmiştir. Bebeklerin günlük hayatında elleriyle yaptıklarının farkında olmasını sağlayan bir kitaptır.
10. **Suver ve Kelimât:** Resimler ve Sözcükler şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nicile Debbas’tır.
11. **Yağdabu Yehdeu:** Öfkeli ve Sakin şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Monika Suska’dır. Öfke ve sakinlik duygularını tanıtan bir kitap.
12. **Bisur‘atin... ‘Alâ Mehlin:** Hızlı ve Yavaş şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Olga Skomorokhova’dır. Bu kavramları öğretir.
13. **Ernebun Se‘îdun:** Mutlu Tavşan şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında Lübnan’da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hiba Farran’dır. Bir tavşanın günlük aktivitelerini anlatan kafiyeli bir kitap.
14. **Uzunâye:** Kulaklarım şeklinde çevrilebilecek bu eser 2018 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lujayna al-Assil’dir. Bebeklerin günlük hayatında duyduğu seslerin farkında olmasını sağlayan bir kitaptır.
15. **‘Aynâye:** Gözlerim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2018 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lujayna al-Assil’dir. Bebeklerin günlük hayatında gördüklerinin farkında olmasını sağlayan bir kitaptır.
16. **Tâle ve Ahziyetu Mâmâ:** Tale ve Annesinin Ayakkabıları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2021 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Cecilia Farilla’dır. Yürümeye yeni başlayan Tale isimli kızın annesini taklit etmesini anlatmaktadır.

2-4 Yaş Grubu Eserleri

1. **Efrahu Ahzenu:** Sevindirim Üzülürüm şeklinde çevrilebilecek bu eser 2005 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Yasmine Taan'dır. Sevinç ve hüznün kavramlarını anlatmaktadır.
2. **Lâ Ehâfu:** Korkuyorum şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 ve 2018 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lena Merhej'dir. İsveççeye çevrilmiştir. Küçüklükteki bazı korkuların üstesinden nasıl gelineceğini ele almaktadır.
3. **Kem Tuhibbînenî:** Beni Ne Kadar Seviyorsun şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 ve 2016 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Cristelle Hallal'dır. Bir çocuğun beni ne kadar seviyorsun sorusuna annesinin verdiği yaratıcı cevapları içerir. Sözlü kültüre ait ifadeler yer alır.
4. **Kassa velâ Aksar:** En Kısa Saç Kesimi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 ve 2010 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lena Merhej ve Maya Sahmi'dir. İsveççeye çevrilmiştir. Arap Düşünce Vakfı Ödülleri Arabi21 2012 onur listesine girmiştir. Kendi kendine saçlarını kesen ve sonunda kuaföre gitmek zorunda kalıp erkek gibi kısa saçları olan bir kızı anlatmaktadır.
5. **Lem E'ud Sağîraten:** Artık Küçük Değilim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 ve 2018 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lena Merhej'dir. İsveççeye çevrilmiştir. Tuvalet alışkanlığını kazanmaya yöneliktir.
6. **Rabta velâ Eshel:** En Kolay Bağcık şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 ve 2018 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lena Merhej ve Maya Sahmi'dir. İsveççeye çevrilmiştir. Kendi kendine ayakkabı bağlamaya çalışan bir kızı anlatmaktadır.
7. **Ceddefî:** Ninem şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lujayna al-Assil'dir. İngilizceye çevrilmiştir. Her gün hobisini yapan bir büyükanneyi anlatmaktadır.
8. **Ceddî:** Dedem şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lujayna al-Assil'dir. İngilizceye çevrilmiştir. Bir kızın dedesiyle geçirdiği komik zamanları anlatmaktadır. Arap Düşünce Vakfı Ödülleri Arabi21 2012 onur listesine girmiştir.
9. **Karîb Min Beytî:** Evimizin Yakınında şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizer Rebecca Luciani'dir. İtalyancaya çevrilmiştir. Dükkânları ve mekânları tanıtan bir eserdir.

10. **Tesâebu Ebî:** Babamın Esnemesi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2019 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Walid Taher'dir. Esnemenin bulaşıcılığı ile ilgili komik bir kitaptır.

4-7 Yaş Grubu Eserleri

1. **Tâle ve'l-Bahr / Ene ve'l-Bahr:** Tâle ve Deniz adıyla, Rola Osseiran'ın çizimleriyle 2005 yılında; Ben ve Deniz adıyla Aya Khamis çizimleriyle 2022 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Bir kız çocuğunun denizle olan ilişkisini anlatmaktadır.
2. **Cîrânu Cemmûle:** Cemmûle'nin Komşuları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2005 ve 2022 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. İlk baskısının çizeri Rola Osseiran, İkinci baskısının çizeri Dana Sadeq'tir. Tavuk Cemmûle yeni taşınan komşularının gürültüleri yüzünden uyuyamaz ve kendince çözümler aramaktadır. Kavga etmeden sağlıklı iletişim kurma üzerine bir kitaptır.
3. **Tâmir ve Kassatu Şa'ri el-Cedîde / Kassatu Şa'ri el-Cedîde:** Tamir ve Yeni Saç Kesimi adıyla ve Rola Osseiran'ın çizimleriyle 2005 yılında, Amina Mehnaya'nın çizimleriyle 2022 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Yeni Saçlarım adıyla Figen Yaman Coşar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bir çocuğun yeni saç kesimi ile ilgili kaygılarını anlatmaktadır.
4. **Dîku'l-Cebel:** Dağın Horozu şeklinde çevrilebilecek bu eser 2005, 2010 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Thomas Bromm'dur. 2007 yılında Lübnanlı Çocuklar Ulusal Komitesi tarafından verilen En İyi Kitap ödülünü almıştır. Horozların köyde yapılan ötüş yarışmasına nasıl katıldıkları ve ana kahramanın bu konudaki azim ve isteğini anlatan bir hikâyedir.
5. **Fî Medînetî Harb:** Şehrimde Savaş Var şeklinde çevrilebilecek bu eser 2006 ve 2016 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Thomas Bromm'dur. Fransızcaya, İspanyolcaya, Katalancaya, Felemenkçeye, Dancaya ve Koreceye çevrilmiştir. 2009'da Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Vakfı Onur Listesi'ne girmiştir. Savaşın bir çocuğun günlük hayatı üzerindeki etkisini, savaşların eğitim ve cesaret ile aşılabileceğini basit, gerçekçi ve ümitvar bir şekilde anlatmaktadır.
6. **Nîna el-Fîlu's-Sağîra:** Küçük Fil Nina şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Julien De Mann'dır. Fransızca, Danca, İrlandaca, İngilizce, Almanca, Romence, Felemenkçe'ye çevrilmiştir. Küçük

Fil Nina'nın anne ve babası çalıştığı için ona kedi komşuları Farha'nın bakıcılık yapmasını ve Nina'nın filce konuşup davranmaktan önce bir kedi gibi miyavlayıp zıplamayı öğrenmesini ve bunun getirdiği hem olumlu hem olumsuz sonuçları anlatmaktadır.

7. **Tâmir ve 'Ulbetu's-Şukulâtatu'l-Hamrâ'**: Tamir ve Kırmızı Çikolata Kutusu Yer şeklinde çevrilebilecek bu eser 2007 yılında Belçika'da Mijade yayınlarında basılmıştır. Çizeri Annik Masson'dur. Fransızca basılıp Arapçaya, Almancaya, Slovenceye, Felemenkçeye, Dancaya ve Çinceye çevrilmiştir. Hediye alınan bir çikolata kutusunun komşular arasında hediye edilerek ilk eve geri dönmesini anlatan bir hikâyedir.
8. **Ceddetî ve'l-Kamer**: Ninem ve Ay şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Ninesini kaybeden bir kız çocuğunun güzel hatıralar yoluyla ve annesi ile bu konuyu konuşarak ölümü kabullenışı anlatılmaktadır.
9. **Nûra ve Kıssatuhâ**: Nura'nın Hikâyesi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hiba Farran'dır. Bir karınca olan Nura'nın yuvasında yemekle ilgili kavga çıkınca yuvasını terk etmesi fakat bir gün zora düşen arkadaşlarını kurtarıırken kendisini önemli hissedip yuvasına geri dönmesini anlatan bir hikâyedir.
10. **Şu'ûrun Ğarîb**: Garip Bir His şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Samar Ziada'dır. 2010'da As-sabil Vakfı tarafımdan takdir almıştır. Bir gün uyandığında içinde garip hisler olan bir çocuğun bu olumsuz duygudan olumlu duygulara nasıl geçiş yaptığını gösteren kafiyeli bir hikâyedir.
11. **El-Muğaffel ve'l-Habîs**: Aptal ve Hilebaz şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Manal Haddaine'dir. Kelile ve Dimne'den bir hikâyedir. Aptal ve düzenbaz ortak kumaş ticareti yaparken paranın bölüşülmesi kısmında hilebazın aptalı nasıl kandırdığını anlatan, hile yapanın kazanamayacağı üzerine bir hikâyedir.
12. **Hızâ'u'Tanbûrî**: Tanburi'nin Ayakkabıları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nadine Sidani'dir. Geleneksel masallardan biri olan Tanburi'nin Ayakkabıları'nı çocuklar için uyarlamıştır. Eski ayakkabılarından kurtulmak isteyen Tanburi'nin ayakkabılarından bir türlü kurtulamayışını anlatmaktadır.

13. **Tahe Hımârî:** Eşğim Kayboldu şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lena Merhej'dir. Bir çocuğun eşğinin kaybolması ve onu başka bir eşek arkadaşı ile vakit geçirirken bulmasını eğlenceli ve kafiyeli bir şekilde anlatan bir kitaptır.
14. **Bîcâmetî:** Pijamalarım şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008, 2012, 2016 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Joelle Achkar'dır. Bir çocuğun çok sevdiği pijamalarının yıllar geçse de eskimeyip küçülmemesinin nedenini onları sihirli sanması üzerine bir hikâyedir.
15. **El-Bintu'n-Nûnû:** Minik Kız şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nadine Sidani'dir. Geleneksel bir Lübnan masalının yorumlanması olan bu masalda çok minik bir kızın evine giren hırsız için kadıya gitmesi ve buldukları ilginç çözüm anlatılmaktadır.
16. **Nedîm Fîş-Şâri':** Nedim Caddede şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Muhammed Muneymineh'dir. Tek başına eczaneye gitmesi gereken Nedim trafik ışıkları olmadığı için caddenin karşısına bir türlü geçememesi ve buna bulduğu çözümü anlatmaktadır.
17. **Nedîm ve'd-Dacîc:** Nedim ve Gürültü şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Muhammed Muneymineh'tir. Nedim ve ailesi yeni bir eve taşındıktan sonra sokaktaki gürültülerden çok rahatsız olurlar ve bu sorunu yasal yollarla çözmeye çalışırlar.
18. **Indî Mev'id:** Randevum var şeklinde çevrilebilecek bu eser 2008 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Türkçe'ye çevrilmiştir. Bir çocuğun doktor korkusu ile nasıl başa çıktığını anlatmaktadır.
19. **Ene ve Kerîm:** Ben ve Kerim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Simar Halwani'dir. Kerim ismindeki bir çocuğun oyuncak ayısı ile olan bağı ve bu yüzden okulda karşılaştığı zorbalığı ayıcığın gözünden anlatan bir hikâyedir.
20. **Kamaru Lemâ:** Lema'nın Ayı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Angela Nurpetlian'dır. Ayın farklı isimlerini tanıtan bir hikâyedir.
21. **Zarîfe ve Uhtuhâ Hafife:** Zarife ve Kız Kardeşi Hafife şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. İlk okuma serisi olan kitaplar basit bir dil ve konuya sahiptir. Bu kitapta Zarife'nin kardeşi ile top oynamasını anlatmaktadır.

22. **Zarîfe Testedîfu Afife:** Zarife Afife'yi Misafir Ediyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta evinde Afife'ye yiyecek ve içecek ikram etmesini anlatmaktadır.
23. **Zirru Zarîfe Yedî'u:** Zarife'nin Düğmesi Kayboluyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta çok su içtiği için düğmesinin patlayıp kaybolmasını anlatmaktadır.
24. **Zarîfe Tuhibbu't-Tuffâh:** Zarife Elmayı Seviyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta elma çekirdeği ekmesi ve onu büyütmesini anlatmaktadır.
25. **Zarîfe Teştâku İlâ 'Atîfe:** Zarife Afife'yi Özlüyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta uçak yolculuğuna çıktıktan sonra kardeşi Atife'yi özleyip geri dönmesini anlatmaktadır.
26. **Zarîfe Telhû Me'a Tarîfe:** Zarife Tarife ile Eğleniyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta Tarife ile birbirlerine komik fıkralar anlatıp gülmelerini anlatmaktadır.
27. **Zarîfe 'Ale's-Şecera:** Zarife Ağaçta şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta arkadaşıyla dallara sırayla çıkmasını anlatmaktadır.
28. **Zarîfe Turîdu Hırran ve Usfûran:** Zarife Hem Kedi Hem Kuş İstiyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zarifa Haidar'dır. Bu kitapta Zarife'nin evde hem kuş hem de kedi bakmak istemesini anlatmaktadır.
29. **Hallûm ve Reyhân:** Hellim ve Reyhan şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Karim Dahdah'tır. Bir kutup ayısı ile bir kara ayısının yaşadıkları yerde yaşam koşullarının bozulması ile yeni yer arayışına çıkmaları ve karşılaşip arkadaş olmalarını anlatmaktadır. Küresel ısınma, insanların doğayı bozmaları ve sonuçlarını anlatmaktadır.
30. **Tennûrafî:** Eteğim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009, 2018 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Joelle Achkar'dır. 2010'da IBBY Lübnan ve Beyrut Kitap Başkenti En İyi Kitap ödülleri almıştır. Eteğine çikolata bulaşan bir kızın bu sorunu kendi kendine çözmeye çalışırken yeni çıkan sorunları sorumluluk alıp çözmesi ile ilgili bir kitaptır.

31. **Eşğâl ve Mihen:** İşler ve Meslekler şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Manal Haddaine’dir. Meslekleri öğreten kafiyeli bir kitaptır.
32. **Mâzâ Lev...:** Olsaydı Ne Olurdu? şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında Lübnan’da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hiba Farran’dır. Olsaydı ne olurdu diye akla gelen garip ve komik durumları hayal ettiren bir kitaptır.
33. **Cerretu’s-Semen ve’l-‘Asel:** Tereyağı ve Bal Testisi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Manal Haddaine’dir. Kelile ve Dimne’den bir hikâyedir. Bir adamın komşusundan hediye gelen bal biriktirip satma hayali kurarken bal testisini yanlışlıkla kırmasını anlatan tembelliği yerip çalışmayı öven bir hikâyedir.
34. **Lev Kuntu Tâiran:** Bir Kuş Olsaydım şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Amal Karzai’dir. Türkçe’ye çevrilmiştir. Filistin’de evi işgal edilen ve artık duvarın arkasında yaşamak zorunda kalan bir çocuğun evine gitme hayalleri kurmasını anlatmaktadır.
35. **Şa’ru Mîmî:** Mimi’nin Saçları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2009, 2015, 2017 yıllarında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rasha Munib al-Hakim’dir. İngilizceye çevrilmiştir. Mimi kıvrıkcık saçlarını sevmez, bir gün bir rüya görür ve saçlarının kendisini kendi yapan bir özellik olduğunu farkedip sevmeye başladığı bir hikâyedir.
36. **Hızâ’u’l-Iyd:** Bayram Ayakkabıları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Oussama Mezher’dir. Bayram hazırlıkları ve Arap toplumlarındaki bayram geleneklerine dair bir hikâyedir.
37. **Derrâceti:** Bisikletim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi’dir. Türkçe’ye çevrilmiştir. Ana kahramanın bisiklet sürmeyi öğrenmesi üzerine cesaretli ve tedbirli olmayı vurgulayan bir hikâyedir.
38. **Nedîm ve Lûna:** Nedim ve Luna şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan’da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zina Mufarrij’dir. Nedim’in sokakta bulunduğu kediyi sahiplenmesi ve onunla ilgilenmesini anlatmaktadır.
39. **‘Inde Nedîm Dayf:** Nedim’in Bir Misafiri Var şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan’da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zina Mufarrij’dir. Nedim’lere arkadaşının gelmesini ve onu oyuncaklarını kırarak, kitaplarını yırtarak rahatsız etmesi

üzerine annesi ile bu duruma nazikçe fakat açıkça iletişim kurması gerektiği çözümünü bulmalarını anlatmaktadır.

40. **Batnu Nedîm Yu'limuhu:** Nedim'in Karnı Ağrıyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zina Mufarrij'dir. Her gün hazır yiyecekler yediği için hastalanan Nedim'in doktora götürülmesi hakkında bir hikâyedir.
41. **Nedîm Yenteziru Devrehu:** Nedim Sırasını Bekliyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zina Mufarrij'dir. Kasapta sırasının gelmesini bekleyen Nedim yetişkinlerin sıra beklemeden seslerini yükselterek sipariş vermelerinden rahatsız olmakta ve buna kendince bir çözüm bulmaktadır.
42. **Nedîm Len Yetezellec:** Nedim Kayak Yapamıyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zina Mufarrij'dir. Nedim küresel ısınma sebebi ile kayak yapacakları okul gezisi iptal olur. Küresel ısınmanın sebeplerini ve nasıl önlenebileceğini araştırarak öğrenir, tedbirler alır.
43. **Nuzhetu Nedîm İlâ'l-Cebel:** Nedim Dağa Gidiyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Zina Mufarrij'dir. Nedim'in şehirdeki ve yollardaki görüntü kirliliğinden rahatsız olması ve babası ile dağın eteğinde yaşayan dedesini ziyarete gittiğinde doğal güzelliklere hayran kalması üzerine bir kitaptır.
44. **El-'amme Zeyyûn ve Şeceretu'z-Zeytûn:** Zeyyun Teyze ve Zeytin Ağacı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010, 2016 ve 2018 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sinan Hallak'tır. Yaşlı zeytin ağacı ve yaşlı Zeyyun teyzenin hayatlarına paralel olarak değinir. Komşuluk ve paylaşma konuları ön plandadır. 2010 yılında Anna Lindh Avrupa Akdeniz Vakfı'nın onur listesine girmiştir.
45. **El-'Usfûratu Ummu'l-Ahbar:** Kuşlar Söyledi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Joelle Achkar'dır. Bir kızın yaptığı her şeyi ailesine söyleyen kuşların ne olduğunu anlamaya çalışması üzerine bir kitaptır.
46. **Eğânî Li's-Sıgâr- Ustuvâne Mûsîkiyye:** Çocuklar İçin Şarkılar şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarından çıkmıştır. Hani Siblini'nin bestelediği 12 şarkılık bir albümdür.
47. **Min... İlâ:** Parçadan Bütüne şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nadine al-Khatib'dir. Arap Düşünce Vakfı

Ödülü Arabi21'in 2012 Onur Listesine Girmiştir. Doğal unsurların ilk hallerinden son hallerine nasıl bir başkalaşım geçirdiklerini anlatmaktadır.

48. **Hımâru Ceddî:** Dedemin Eşeği şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Zahreddine'dir. Türkçe'ye çevrilmiştir. 2012'de Arap Düşünce Vakfı Ödülü Arabi21 ödülünü almıştır. Şarkı söylemeyi seven bir eşeğin çiftlikteki diğer hayvanlar tarafından küstürülmesi ve sonrasında onun şarkılarının çiftlikteki yeme-içme düzeni için hayati öneme sahip olduğunun farkına varılmasını anlatan bir hikâyedir. Toplumda herkesin bir yeri olduğunu ve başkalarına saygı duymayı anlatmaktadır.
49. **Harâratu Cûd:** Cûd'un Ateşi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rasha Munib'dir. Hasta olmanın iyi ve kötü yanlarını bir çocuğun gözünden anlatmaktadır.
50. **Men Ene:** Ben Kimim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010, 2017 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Michelle Stanjovski'dir. 2012'de Arap Düşünce Vakfı Arabi21 Onur listesine girmiştir. Bulmaca tarzında kafiyeli yazılmış doğa ile ilgili kavramların yer aldığı bir eserdir.
51. **El-Kasbâ' Len Ensâhâ Ebeden:** Kasba, Asla Unutmayacağım Yer şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Mhmoud Fahmi Abboud'dur. Merve'nin, Şarjah'ın lunapark ve eğlence bölgesi Kasba'da geçirdiği eğlenceli zamanı anlatmaktadır.
52. **Fî Beytinâ Âle Cedîde:** Evimizde Yeni Bir Makine Var şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nour Bchouti'dir. Bilgisayar ve doğru kullanımı ile ilgili bir kitaptır.
53. **Rihletun Ğayra Kulli'r-Rihlât:** Farklı Bir Yolculuk şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hatem Fathi Ali'dir. Umre yolcuğunu ve ibadetin eda edilmesini anlatmaktadır.
54. **'Asâfiru 'Âdil el-Mulevvene:** Adil'in Renkli Kuşları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sara Sanchez'dir. Türkçe ve Fransızca'ya çevrilmiştir. İşitme engelli bir çocuğu hobisi üzerinden anlatmaktadır.
55. **El-Bintu's-Sağîra Elletî...:** Küçük Kız şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Anke Rymenams'tır. 2013'te Arap Düşünce Vakfı Arabi21 ödülünü almıştır. Başkalarını mutlu etmek için her şeyini feda edebilen bir kızın bir gün kadın olduğunda mutlu olmadığını fark edip hayatına yön vermesini anlatan bir hikâyedir.

56. **Mentûr:** Türkçeye Turşu adıyla çevrilen bu eser 2011, 2017, 2019, 2020 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Joelle Achkar'dır. Çöp toplayan bir eşeğin yaptıklarının takdir görmemesi ve işinin zorlukları sebebiyle işi bırakması ve hakkını araması hakkında bir hikâyedir. İşçi haklarını ve çalışanlara saygıyı anlatmaktadır.
57. **Mîmî ve Ummuhâ'l-Meşğûle:** Mimi ve Meşgul Annesi şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rasha Munib al-Hakim'dir. İngilizceye çevrilmiştir. Mimi ismindeki kızın doktor olan annesinin çalışmasını istememesi ve annesinin baş başa geçirdikleri bir gün planlaması üzerine bir hikâyedir.
58. **Kitâbu'd-Dahik ve'l-Bukâ':** Gülmek ve Ağlamak şeklinde çevrilebilecek bu eser 2011, 2020 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sinan Hallak'tır. 2011'de Anna Lindh Bölgesel Burada, Orada Her Yerde Okumak Ödülünü aldı. Bir kız çocuğunun ne zaman gülüp ne zaman ağladığı üzerine bir kitaptır.
59. **Fî Bilâdin 'Acîbe:** Acayip Bir Ülkede şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Tina Makhlof'tur. Her yeni doğanın ağzında kendi sosyal sınıfını gösteren altın, gümüş veya tahta bir kaşıkla doğması ve farklı iki sınıftan gencin birbirini sevmesi ve bu yoldaki engelleri nasıl aştıkları ile ilgili bir hikâyedir.
60. **Ceddefî Lâ Tesme'unî:** Ninem Beni Duymuyor şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012, 2015, 2017 ve 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Tina Makhlof'tur. Bir çocuk ile az duyan ninesi arasındaki komik fakat sevdi dolu iletişimi anlatmaktadır.
61. **Melle Kitâbî:** Kitabımın Canı Sıkıldı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sinan Hallak'tır. 2013 Sharjah Kitap Fuarı En İyi Kitap ödülünü almıştır. Can sıkıntısından sallanan bir kitabın düşmesi ve harflerin alt üst olması ile ilgili keyifli bir hikâyedir.
62. **Limeni'z-Zeytûn:** Bu Zeytinler Kimin şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012, 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Tina Makhlof'tur. 2013 Sheikh Zayed Ödülleri'nin uzun listesine girmiştir. İki ailenin evlerinin ortasındaki zeytin ağacının kimin olduğu üzerine tartışırken kuş sürüsünün tüm zeytinleri alıp gitmesini anlatan paylaşmanın önemi üzerine bir hikâyedir.
63. **Kıssatî Mumeyyeze:** Benim Özel Hikâyem şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Salam al-Hassan'dır. Evlat

edinilen bir kıza bu gerçeğin 8. yaş gününde söylenmesi ve burumla başa çıkması üzerine bir kitaptır.

64. **Câretunâ Cûcû:** Komşumuz Cucu şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sinan Hallak'tır. 2013'te Arap Düşünce Vakfı ödüllerinin onur listesine girmiştir. Sevgi dolu, iyi kalpli Cucu'nun güzel özelliklerinin anlatıldığı bir hikâyedir.
65. **LiTâmir 'Âlemun Hâss:** Tamir'in Özel Bir Dünyası Var şeklinde çevrilebilecek bu eser 2012 yılında Lübnan'da Yuki Press yayınlarında basılmıştır. Çizeri Mariane Mussali'dir. 2013'te Arap Düşünce Vakfı Arabi21 Ödülünü almıştır. Otizimli bir çocuğu onunla arkadaşlık yapmak isteyen bir kızın ağzından anlatan, otizmin ne olduğunu, bu çocukların özel yanlarını öğreten bir kitaptır.
66. **Sâ'atî ez-Zehriyye:** Pembe Saatim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Tarek Kamal'dir. Küçük bir kızın kendi kendine saatleri öğrenme çabasını anlatmaktadır.
67. **Hebbet Rîhun Kaviyye:** Kuvvetli Bir Rüzgar Esti şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında Mısır'da Shorouk yayınlarında basılmıştır. Çizeri Walid Taher'dir. 2012'de Etisalat Ödüllerinin Kısa Listesine girmiştir. Arap devrimleri ile ilgili yayınlanan ilk çocuk kitabıdır.
68. **Ebced Huvvez:** Alfabe şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında Mısır'da Shorouk yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hani Saleh'tir. Arap alfabesindeki harfleri kafiyeli bir şekilde ele alır. 2014 Kahire Kitap Fuarında en iyi kitap seçilmiştir.
69. **Flûrâ:** Flora şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sawsan Nourallah'tır. Haiti masalına dayanır. Zalim üvey annesiyle yaşayan bir kızın sihirli portakal çekirdekleri sayesinde ondan nasıl kurtulduğunu anlatmaktadır.
70. **Ene Lestu Nesran:** Ben Kartal Değilim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Tina Makhlouf'tur. Kerker isimindeki pelikanın göç esnasında yaralanıp sahile düşmesi ve bir çocuğun onu sahiplenip bakması üzerine bir hikâyedir. Göç, bağlılık, samimiyet ve aidiyet konularını içermektedir.
71. **Mâ Huve Levnu'l-Hub:** Sevgi Ne Renktir? şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rebecca Luciani'dir. Sevgiyi renkler üzerinden tanımlayan bir eserdir.

72. **Kebkûb Sûfin Ahmar:** Kırmızı Yün Yumağı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rim al-Jundi'dir. Şiir kitabıdır.
73. **Lâ Teftehî Hazâ'l-Kitâb – Hîne Eftehu Hazâ'l-Kitab:** Bu Kitabı Açma – Bu Kitabı Açtığımda şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Feresteh Najafi'dir. İtalyancaya çevrilmiştir. 2014'te Bolonya Ragazzi Ödüllerinin Mansiyon ödülünü almıştır. Akardeon şeklinde çift taraflı iki kitabı içermektedir. Bu Kitabı Açma, klasik masalların anti kahramanlarını içeren ve çocuğa cesaret aşılayan bir eserdir. Bu Kitabı Açtığımda ise çocuğun aile ve bulunduğu çevrede var olan kokular üzerinden Arap kültürüne ait öğelerle huzurlu bir ortam tasviri yapmaktadır.
74. **Kullu Şey'in Cedîd:** Her Şey Yeni şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Türkçeye çevrilmiştir. Ailesinin başka bir yere taşınması sebebiyle okulunun değişmesi ve bununla nasıl başa çıktığını anlatan bir hikâyedir.
75. **Leylâ ve'l-Hımâr:** Leyla ve Eşeği şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Tina Makhlof'tur. IBBY 2016 onur listesine girmiştir. Leyla ismindeki bir kızın dedesinin eşeği ile ninesine eşya götürmesi ve kendisine verilen talimatlara uymaması sonucunda başına gelenlere çözüm bulmasını anlatmaktadır.
76. **Mîmî ve'l-Biyânû:** Mimi ve Piyano şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rasha Munib al-Hakim'dir. İngilizceye çevrilmiştir. Mimi'nin piyano öğrenmek istemesi, pes etme, azim ve gayret ile ilgili bir hikâyedir.
77. **Ehavâye Mumeyyizân:** Abilerim Özeldir şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014, 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rim al-Jundi'dir. 2013 Beyrut Kitap Fuarı En İyi Kitap Ödülünü almıştır. İkiz abileri engelli olan bir kızın ağzından abilerinin sevgi dolu karakterlerini ve hobilerini vurgulayan bir eserdir.
78. **El-Harûfu'r-Râkis:** Dans Eden Koyun şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014, 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Majdalani'dir. Satılmamak ve aynı zamanda sahibinin ihtiyacı olan parayı ona kazandırmak için bir çözüm bulan koyunun hikâyesidir.
79. **El-Bintu'n-Nattâtu:** Zıplayan Kız şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Mariana Ruiz Johnson'dur. Kısa

boyundan dolayı her yere zıplamak zorunda kalan ve akran zorbalığı yaşayan bir kızın azimle koşu yarışında birinci olmasını anlatmaktadır.

80. **Ferîku Nûra:** Nura'nın Takımı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Zahreddine'dir. Futbol oynamak isteyen Nura'yı kız olduğu için erkeklerin takımlarına almamaları üzerine Nura'nın karışık bir takım kurması ve köy kupasını kazanmasını anlatan bir hikâyedir.
81. **Ramadân Fî'l-İmârât:** Birleşik Arap Emirliklerin'de Ramazan şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Estrellita Caracole'dur. Emirlikler'de Ramazan ayının nasıl geçtiği, hangi adetlerin olduğuna dair bir hikâyedir.
82. **Semsem Fî Batni Mâmâ:** Annemin Karnındaki Susam şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015, 2017, 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Mona Yakzan'dır. 2015 Etisalat Ödüllerinin kısa listesine girmiştir. Bir bebeğin anne karnındaki gelişimini anlatan bir hikâyedir.
83. **Mîmî Fî Bârîs:** Mimi Paris'te şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rasha Munib al-Hakim'dir. İngilizceye çevrilmiştir. Mimi'nin ailesiyle birlikte yaptıkları Paris gezisinde kaybolması ve bu durumun tek başına üstesinden gelmesini anlatmaktadır.
84. **Raksu'l-Elvân:** Renklerin Dansı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015, 2022 yıllarında Lübnan'da Asala yayınlarında basılmıştır. Çizeri Thomas Bromm'dur. Ana renklerin kendi aralarında hangisinin en güzel renk olduğu konusunda kavga ederlerken ortaya ara renklerin çıkmasını anlatan bir hikâyedir.
85. **El- 'amme 'Avşe:** Avşe Teyze şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hanane Kai'dir. İtalyancaya çevrilmiştir. Çok konuşarak etrafındakileri rahatsız eden Avşe Teyze'nin varlığı ve yokluğunun mahalledeki etkisi anlatılmaktadır. Sözlerin yıkıcı etkisi ve herkesi olduğu gibi kabul etme üzerine bir hikâyedir.
86. **İzhar ve Bân Yâ Sağîrî:** Elma Dersem Çık Armut Dersem Çıkma şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 ve 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sasha Haddad'dır. Çiftlik hayvanları ve yavrularının isimlerini öğreten kafiyeli bir hikâyedir.
87. **İlâ'n-Nevmi Yâ Sağîrî:** Haydi Uykuya Yavrum şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nadine Feghali'dir. Orman

hayvanlarının yavrularını uykuya çağırmaları, yavrularının da kendi cinslerine özgü davranışları yapmaya devam etmelerini anlatan kafiyeli bir hikâyedir.

88. **Eyne Eda‘uki:** Seni Nereye Koyabilirim Şeklinde çevrilebilecek bu eser 2016 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Feresteh Najafi’dir. Bir çocuğun çok sevdiği bir şeyin/kişinin hiçbir yere sığmayacağını ama kalbine koyabileceğini anlatan sevgi üzerine bir eserdir.
89. **Ene Cinân:** Ben Cinan şeklinde çevrilebilecek bu eser 2016 yılında Lübnan’da Academia yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sundus Chaibi’dir. Cinan isimli kız çocuğunun anne-babasının ve öğretmenin kendisinden yapmasını istediği şeyleri sorgulaması ve bunların kendi yararına olduğunu keşfetmesi üzerine bir hikâyedir.
90. **Fî İyd Mîlâdik:** Doğum Gününde şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sawsan Nourallah’tır. Doğum günlerinin kişilerin karakter ve isteklerine göre nasıl kutlanabileceğini, toplumsal beklentilerin herkesin fitratına uygun olmadığını anlatan, bireysel özgürlükleri vurgulayan bir hikâyedir.
91. **‘Âlemî:** Benim Dünyam şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Feresteh Necefi’dir. Bir çocuğun yaşadığı yere ülkeden başlayıp kendi odasına kadar daralan bir çerçeveden bakışını anlatmaktadır. Bir açıdan da çocuğun iç dünyasını göstermektedir.
92. **Men Ene (The Gerbil):** Ben Kimim şeklinde çevrilebilecek bu eser 2018 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Fadi Fadel’dir. Arap Tavşanı da denilen gerbil hayvanını tanıtan eğlenceli bir kitaptır.
93. **Batalun Min Nev‘in Âhar:** Başka Türlü Şampiyon şeklinde çevrilebilecek bu eser 2019 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Rasa Joni’dir. Kalp hastası bir çocuğun ameliyat öncesi ve sonrası hayata bakışı anlatılmaktadır.
94. **Ursu Bilâdî:** Ülkemin Düğünü (İngilizcesinde Ayaklanma Başlığı tercih edilmiştir) şeklinde çevrilebilecek bu eser 2020 yılında Lübnan’da Saysakoun yayınlarında basılmıştır. Çizeri Nadine Sidani’dir. 17 Ekim 2019’da Lübnan’da gerçekleşen ayaklanma ile ilgili bir eserdir. Lübnan lehçesinde yazılmıştır.
95. **Muğâmerâtu’l-Ernûbe Lîlî:** Tavşan Lili’nin Maceraları şeklinde çevrilebilecek bu eser 2022 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sandra Caleffi’dir. Bir tavşanın keşif yolculuğu ve tanıştığı hayvan arkadaşlarını anlatmaktadır.

96. **Ene ve Bâbâ Fî's-Sûk:** Babamla Pazarda şeklinde çevrilebilecek bu eser 2023 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Christelle Hallal'dır. Beş duyu organını pazarda görülen, duyulanlar üzerinden anlatmaktadır.
97. **Hîne Tentehî el-Harb:** Savaş Bittiğinde şeklinde çevrilebilecek bu eser 2025 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lina Naddaf'tır. Savaş bitip de evine geri dönme hayali kuran bir çocuğun arkadaşları ve sevdikleri olmadan hayata devam etme gayreti üzerine ümitvar bir eserdir.

7-9 Yaş Grubu Eserleri

1. **Kâmûsî'l-Medresî:** Okul Sözlüğü şeklinde çevrilebilecek bu eser 2010 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Angela Nurpetlian'dır. 1200 kelime ve 350 açıklayıcı çizim içeren bir ilkokul sözlüğüdür.
2. **Hukke Ra'seke:** Başını Kaşı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014, 2017, 2019 yıllarında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Saqi ekibidir. 101 adet resimli bilmece içermektedir.
3. **Kîsâratu'l-Melik:** Kralın Arpı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 yılında Lübnan'da Turning Point yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Aslı bir Kelt masalına dayanan bu hikaye Masallar Dünyası serisinin ikinci kitabıdır.
4. **Er-Raculu'l-lezî Yec'alu Eşcâra'l-Kerezi Tuzhiru:** Kiraz Ağaçlarını Çiçek Açtıran Adam şeklinde çevrilebilecek bu eser 2014 ve 2019 yıllarında Lübnan'da Turning Point yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Aslı bir Japon masalına dayanan bu hikaye Masallar Dünyası serisinin ilk kitabıdır. 2015'te Etisalat ödüllерinin kısa listesine girmiştir.
5. **Varakatu'l-Kaykabi'l-Hamrâ':** Kırmızı Akçaağaç Yaprağı şeklinde çevrilebilecek bu eser 2015 yılında Lübnan'da Turning Point yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Aslı bir Çin masalına dayanan bu hikaye Masallar Dünyası serisinin üçüncü kitabıdır. 2016 yılında Sheikh Zayed ödüllерine aday gösterilmiştir.
6. **Lisânuk Hîsânuk:** Dilin Atındır şeklinde çevrilebilecek bu eser 2016 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hanane Kai'dir. Söyleyişî zor tekerlemeler içermektedir.

7. **Emîra Fî Sundûk:** Sandıktaki Prenses şeklinde çevrilebilecek bu eser 2019 yılında Lübnan'da Turning Point yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi'dir. Aslı bir Brezilya masalına dayanan bu hikaye Masallar Dünyası serisinin dördüncü kitabıdır.

9-12 Yaş Grubu Eserleri

1. **İbnu Battûta:** İbni Battuta isimli bu eser 2010 ve 2018 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Amekan'dır. Türkçe, İtalyanca, İsveççe, İngilizce ve Hırvatçaya çevrilmiştir. Meşhur Arap düşünürlerini tanıtan "Beni Tanıyor Musun?" (Hel Ta'rifu Men Ene) Serisinden bir eserdir.
2. **Hâkezâ Umûrun Tahsulu:** Böyle Şeyler Olur şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Ghadi Ghosn'dur. Bir çocuğun okulda yaşadığı zorbalığın üstesinden gelmesi üzerine bir hikayedir.
3. **Esdikâ'u İlâ'l-Ebed:** Sonsuza Kadar Arkadaşız isimle Türkçeye çevrilen bu eser 2013 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Diala Zadah'tır. Arkadaşlar arasındaki kıskançlık, önyargılı olma ve başkalarını olduğu gibi kabul etme üzerine yazılmış bir eserdir.
4. **İbnu Sîna:** İbni Sina isimli bu eser 2013 ve 2018 yıllarında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Amekan'dır. Türkçe, İtalyanca, İngilizce ve Hırvatçaya çevrilmiştir. Meşhur Arap düşünürleri tanıtan "Beni Tanıyor Musun?" Serisinden bir eserdir.
5. **Muhammed:** Muhammed (sav) isimli bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Fadi Fadel'dir. Hz. Peygamberin hayatını anlatmaktadır.
6. **İbrahîm:** İbrahim isimli bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Fadi Salama'dır. İbrahim peygamberin hayatını anlatmaktadır.
7. **Mûsâ:** Musa isimli bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hatem Fathi Ali'dir. Musa peygamberin hayatını anlatmaktadır.
8. **Suleymân:** Süleyman isimli bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Abdel Wareth Allaham'dır. Süleyman peygamberin hayatını anlatmaktadır.
9. **Nûh:** Nuh isimli bu eser 2014 yılında BAE'de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Fadi Fadel'dir. Nuh peygamberin hayatını anlatmaktadır.

10. **Yûsuf:** Yusuf isimli bu eser 2014 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hatem Fathi Ali’dir. Yusuf peygamberin hayatını anlatmaktadır.
11. **‘Alyâ’ ve’l-‘Usfûratu’z-Zerkâ’:** Türkçeye Suna ve Mavi Kuş ismi ile çevrilen bu eser 2014 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Diala Zadah’tır. Bir zorlukla başa çıkma ve yeteneğe odaklanma ile ilgili bir hikayedir.
12. **Âkilâtu’l-Luhûm:** Etçiller şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Martin Laksman’dır. Etobur hayvanlar hakkında resimli bir kitaptır.
13. **Âkilâtu’l-Uşb:** Otçullar şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Martin Laksman’dır. Otobur hayvanlar hakkında resimli bir kitaptır.
14. **Ez-Zevâhif:** Sürüngenler şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Martin Laksman’dır. Sürüngen hayvanlar hakkında resimli bir kitaptır.
15. **El-Esmâk:** Balıklar şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Martin Laksman’dır. Balıklar hakkında resimli bir kitaptır.
16. **El-Haşerât:** Böcekler şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Martin Laksman’dır. Böcekler hakkında resimli bir kitaptır.
17. **İbnu Haldûn:** İbni Haldun isimli bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Amekan’dır. Türkçe ve İtalyancaya çevrilmiştir. Meşhur Arap düşünürleri tanıtan “Beni Tanıyor Musun?” Serisinden bir eserdir.
18. **İbnu Rüşd:** İbni Rüşd isimli bu eser 2017 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Amekan’dır. Türkçe ve İtalyancaya çevrilmiştir. Meşhur Arap düşünürleri tanıtan “Beni Tanıyor Musun?” Serisinden bir eserdir.
19. **Er-Rûzânâ:** Rozana isimli bu eser 2017 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Jana Traboulsi’dir. Çalışmak için Halebe giden Rozana isimli ticaret gemisine binen bir Filistinlinin Halep yerine Avrupa’ya gitmesini anlatan bir hikayedir. Bu hikaye aynı isimli bir Arap Şarkısına konu olmuştur.
20. **Sâfyâ:** Savja isimli bu eser 2019 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Maya Fidawi’dir. İsveç’in Savja kasabasındaki bir kütüphanenin yakılmasını ve halkın birlik içinde bunun üstesinden gelmesini anlatmaktadır.

21. **İbnu Mâcid:** İbni Macid isimli bu eser 2020 yılında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Amekan’dır. Türkçeye çevrilmiştir. Meşhur Arap düşünürleri tanıtan “Beni Tanıyor Musun?” Serisinden bir eserdir.
22. **Muhimme Ğayri Mutevakki’a:** Beklenmedik Görev şeklinde çevrilebilecek bu eser 2023 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Sawsan Nourallah’tır. Mısır ve Lübnan arasında yapılan öğrenci değişimi programı sonrası iki gencin arkadaş olması üzerine bir hikayedir.
23. **Şebhun Fi’l-Muhayyem:** Kamptaki Hayalet şeklinde çevrilebilecek bu eser 2023 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Joelle Achkar’dır. 2023 Etisalat ödüllерinin kısa listesine girmiştir. Leyla ismindeki kızın kampta başına gelenleri anlatan arkadaşlık üzerine bir eserdir.
24. **Suver ve Hikâyât Min Zâkirati Ceddî:** Dedemin Hatıralarından Resimler ve Hikayeler şeklinde çevrilebilecek bu eser 2023 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Hassan Jouni’dır. Günümüzde artık var olmayan meslek ve el sanatlarını ele alan bir eserdir.
25. **Len Ehâfu Ba’d’el-ân:** Artık Korkmuyorum şeklinde çevrilebilecek bu eser 2023 yılında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Ali Zeini’dır. Akran zorbalığı ve bu soruna yetişkinlerin nasıl yaklaşmaları gerektiğini ele almaktadır.

13 ve Üzeri Yaş Grubu Eserleri

1. **Fâtin:** Hizmetkar ismiyle Türkçeye çevrilmiş bu eser 2010 ve 2017 yıllarında BAE’de Kalimat yayınlarında basılmıştır. İngilizce, İtalyanca, Norveççeye çevrilmiştir. 2010 Beyrut Kitap Fuarı En İyi Kitap ödülünü, 2014’te Feminist Edebiyat Okuma Listesi Amelia Bloomer ödülünü almış ve 2015’te Norveç Ulusal Kanalı’nın seçtiği En İyi 5 Genç Yetişkin Kitabı listesine girmiştir.
2. **Ğâdî ve Ravân:** Ğadi ve Ravan şeklinde çevrilebilecek bu eser 2013 ve 2015 yıllarında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Eserin ortak yazarı Samar Mahfouz Barraaj’tır. Çizeri Rim Jundi ve Sinan Hallak’tır. 2013 Etisalat ödüne aday gösterilmiştir. Biri Lübnan’da diğeri Belçika’da yaşayan iki arkadaşın ilişkileri elektronik posta üzerinden devam ettirmesi çerçevesinde aile sorunlarını ele alan bir kitaptır.
3. **Kapûçînû:** Kapuçino şeklinde çevrilebilecek bu eser 2017 ve 2018 yıllarında Lübnan’da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Soumar Kawkabi’dır. 2017 yılında

Etisalat ödülleri Genç Yetişkin Romanı ödülünü almıştır. Aile içi şiddet ve kadın haklarını iki genç üzerinden anlatan bir romandır.

4. **İcâsatu Mîlâ:** Mila'nın Armudu şeklinde çevrilebilecek bu eser 2019 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Çizeri Lucciana Maamari'dir. Sheikh Zayed ödüllерinin uzun listesine girmiştir. Arkadaşlarıyla yaşadığı bir problemden sonra psikolojik ve bedensel sağlığı bozulan bir kızın hayatını anlatmaktadır. Anoreksiya hastalığını ele almıştır.
5. **20 Elf Dulâr:** 20 Bin Dolar şeklinde çevrilebilecek bu eser 2025 yılında Lübnan'da Saqi yayınlarında basılmıştır. Babasının sorunlarına bir çözüm bulmak için evini ve okulunu terk eden bir genç kızın başından geçenler anlatılmaktadır.

2.4. Aldığı Ödüller

Fâtıma Şerafeddin eser yazmaya başladığı 2005 yılından iki yıl sonra ödül almaya başlamıştır. Bugüne kadar Arap Dünyasının farklı kurumlarından 17 kez, uluslararası kurumlardan ise dört kez ödül almıştır. Bunlara ilave olarak altı kez Etisalat ve Sheikh Zayed ödüllерinin uzun ve kısa listelerine girmiş, altı kez Astrid Lindgren Anma Ödülü'ne, üç kez Hans Christian Andersen Ödülü'ne aday gösterilmiştir. Bu ödüller çocuk edebiyatı ödüllерinin Nobel'i sayılmakta ve tüm dünyada ilgi ile takip edilmektedir. Kurumlar adayları listeler halinde yayınlanmaktadır. Dolayısıyla yazarın eserlerinin tanıtılması ve dünyaya duyurulması açısından bu ödüllere aday gösterilmesi dahi önemlidir. Yazar en fazla resimli kitapları ile ödül almakla birlikte Fâtın isimli gençlik romanı hem Arapça hem de çevrildiği İngilizce, İtalyanca ve Norveççe'de ayrı ayrı ödül almıştır.

Yazarın aldığı ilk ödül *Lübnanlı Çocuklar Ulusal Komisyonu*' nun (el-Hey'e el-Vataniyye Li't-tifli'l-Lübnânî) verdiği *Yılın En İyi Kitabı* ödülüdür. **2007** yılında "*Diku'l-Cebel*" isimli eseri ile almıştır. **2009**'da "*Fî Medînetî Harb*" isimli eseri ile *Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Vakfı*'nın onur listesine girmiştir. Fâtıma Şerafeddin'in aldığı ve aday gösterildiği diğer ödüller kronolojik olarak şöyledir:

2010'da,

- *Astrid Lindgren Anma Ödülü*' ne aday gösterildi.

- *IBBY Lübnan ve Beyrut Dünya Kitap Başkenti Ödülü*'nü (Kültür Bakanlığı düzenliyor) "*Tennûratî*" isimli eseri ile aldı.
- *Es-Sebîl Vakfı* (Assabil NGO) kurulu tarafından "*Şu'ûrun Ğarîb*" isimli eseri ile takdire layık görüldü.
- *Beyrut Kitap Fuarı En İyi Gençlik Kitabı* olarak "*Fâtîn*" isimli romanı seçildi.
- *Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Vakfı*'nın "*Amme Zeyyûn ve Şeceretu'z-Zeytûn*" isimli eseri ile onur listesine girdi.
- *IBBY 2010 "Urîdu en Esher ve Len Ezhebe Îlâ'n-Nevm"* Arapça'dan Çeviri dalında onur listesine girdi.

2011'de,

- *Astrid Lindgren Anna Ödülü*'ne aday gösterildi.
- *Anna Lindh Avrupa-Akdeniz Vakfı Reading Here, There, and Everywhere* (Burada, Orada ve Her yerde Okumak) Ödülü'nü "*Kitâbu'd-Dahik ve'l-Bukâ*" isimli eseri ile aldı.

2012'de,

- *El-Fikru'l-Arabî Vakfı* (Arab Thought Foundation) *Arabi 21* ödülünü "*Himâru Ceddî*" isimli eseri aldı.
- *Arabi 21*'in onur Listesine "*Min... Îlâ*", "*Ceddî*", "*Men Ene*", "*Kassa velâ Aksar*" isimli dört eseri ile girdi.
- *Etisalat Ödülleri* kısa listesine "*Hebbet Rîhun Kaviyye*" isimli eseri ile girdi.

2013'te,

- *Sharjah Kitap Fuarı En İyi Çocuk Kitabı Ödülünü* "*Melle Kitâbî*" eseri aldı.
- *Sheikh Zayed Ödülleri*'nin uzun listesine "*Limeni'z-Zeytûn*" isimli eseri ile girdi.
- *El-Fikru'l-Arabî Vakfı* (Arab Thought Foundation) *Arabi 21* ödülünü "*LiTâmir Âlemun Hâss*" isimli eseri ile aldı.
- "*Câretunâ Cûcû*" ve "*El-Bintu's-Sağîra elletî...*" isimli eserleri ile *Arabi 21* onur listesine girdi.
- *Etisalat Ödülleri*'nin kısa listesine "*Ğadî ve Ravân*" adlı eseri girdi.
- *Beyrut Kitap Fuarı En İyi Kitap Ödülü*'nü "*Ehavây Mumeyyizân*" isimli eseri aldı.

- “*Tarîkatî’l-Hâssa*” isimli eserinin çevirisi *The Marsh Çocuk Edebiyatı Ödülü*’ne aday gösterildi.

2014’te,

- *Kâhire Kitap Fuarı En İyi Kitap Ödülü*’nü “*Ebcad Huvvez*” isimli eseri aldı.
- *Bologna Ragazzi Ödülleri*’nin mansiyon ödülünü “*Lâ Teftahî Haza’l-Kitâb*” isimli eseri aldı.
- *Amelia Bloomer Feminist Edebiyat Okumaları Listesi*’ne “*Fâtin*” isimli romanının İngilizcesi ile (The Servant) girdi.
- *Etisalat Ödülleri*’nin kısa listesine “*er-Raculu’llezî Yec’alu Eşcâra’l-Kerezi Tuzhir*” adlı eseri girdi.

2015’te,

- *Norveç Ulusal Televizyonu Gençler İçin En İyi 5 Kitap* listesine “*Fâtin*” isimli romanının Norveççe çevirisi seçildi.
- *Etisalat Ödülleri*’nin kısa listesine “*Semsem Fî Batni Mâmâ*” adlı eseri girdi.

2016’da

- *Bologna Ragazzi New Horizon Ödülü*’nü “*Lisânuke Hısânuke*” isimli resimli kitabı ile aldı.
- *Hans Christian Andersen Ödülü*’ne aday gösterildi.
- *Sheikh Zayed Ödülleri*’nin uzun listesine “*Varakatu’l-Kaykabi’l-Hamrâ*” isimli kitabı ile girdi.

2017’de *Etisalat Ödülü*’nü gençlik romanı “*Cappuccino*” ile aldı.

2019’da *Astrid Lindgren Anma Ödülü*’ne aday gösterildi.

2020’de *Astrid Lindgren Anma Ödülü*’ne aday gösterildi.

2021’de

- *Sheikh Zayed Ödülü*’nü “*İcâsatu Milâ*” adlı gençlik romanı ile aldı.
- *Astrid Lindgren Anma Ödülü*’ne aday gösterildi.
- *Hans Christian Andersen Ödülü*’ne aday gösterildi.

2022’de

- *Hans Christian Andersen Ödülü*’nün kısa listesine seçildi.
- *Astrid Lindgren Anma Ödülü*’ne aday gösterildi.
- “*Fâtîm*” isimli gençlik romanıyla İtalya’dan *Gramsci Ödülü* ‘nü aldı.

Fâtîma Şerafeddîn’in aldığı bu ödüller onun yalnızca Arap dünyasında değil uluslararası çocuk ve gençlik edebiyatı alanında da önemli bir yerde olduğunu göstermektedir. Ayrıca *Hans Christian Andersen Ödülü* ve *Astrid Lindgren Anma Ödülü*’ne aday gösterilmesi onun eserlerinin yalnızca Arapça konululan ülkelerle sınırlı kalmadığını ve evrensel değer ve temalara sahip olduğunu göstermektedir.

Neredeyse her yıl ödül alması ve ödüllere aday gösterilmesi onun alanında uzun soluklu bir üretim gücüne sahip olmasının yansıması nitelikli eserler verdiğini de göstermektedir. Ayrıca yıllar geçtikçe aldığı ödüllerin sayısı artmış, uluslararası ödüllere daha fazla aday gösterilmiş ve Bologna Ragazzi gibi dünyaca ünlü çocuk edebiyatı ödülünü iki kez almıştır.

Etisalat, Sheikh Zayed, Arabi 21, Kahire Kitap Fuarı, Beyrut Kitap Fuarı ödülleri Arap dünyasında oldukça prestijli ödüllerdir. Bugünün çocuk edebiyatı yayıncılığı konusunda merkezi sayılabilecek ülkelerden BAE, Lübnan ve Mısır’ı içine alan bu ödüller Şerafeddîn’in Arap çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden birisi olduğunu göstermektedir.

2.5. Türkçeye Çevrilen Eserleri

Fâtîma Şerafeddîn’in bugüne kadar Türkçeye çevrilerek yayınlanmış 20 eseri tespit edilmiştir. Türkçeye çevrilen ilk eseri “Yedâye” isimindeki eserdir ve Yapı Kredi Yayınları tarafından basılmıştır. Eserleri Yapı Kredi, Nar, Erdem Çocuk ve Edam olmak üzere dört farklı yayınevinde basılmıştır. Yazarın en fazla eseri Nar yayınlarından çıkmış olup okul öncesi kitaplarını, ilk gençlik kitaplarını ve bir gençlik romanını içermektedir. Türkçeye çevrilen eserleri şunlardır:

1. **Ellerim:** Arapça aslı “Yedâye” olan bu 0-2 yaş grubu eser, 2013 yılında Yapı Kredi Yayınları’ndan İbrahim Demirci çevirisi ile çıkmıştır.
2. **Ayaklarım:** Arapça aslı “Kademaye” olan bu 0-2 yaş grubu eser, 2014 yılında Yapı Kredi Yayınları’ndan İbrahim Demirci çevirisi ile çıkmıştır.

3. **Adil'in Renkli Kuşları:** Arapça aslı “‘Asâfiru ‘Âdil el-Mulevvene” olan bu 4-7 yaş grubu eser İngilizce’den Türkçe’ye Ömer Faruk Yeni tarafından çevrilerek Albaraka Çocuk yayınlarından 2020’de çıkmıştır.
4. **Büyükbabamın Eşeği:** Arapça aslı “‘Himâru Ceddî” olan bu 4-7 yaş grubu eser Erdem Çocuk yayınları tarafından 2013 yılında basılmıştır.
5. **Küçük Kız:** Arapça aslı “‘el-Bintu’s-Sağîra elletî...” olan bu 4-7 yaş grubu eser Erdem Çocuk yayınları tarafından 2013 yılında basılmıştır.
6. **Yeni Saçlarım:** Arapça aslı “‘Kassatu Şa’rî el-Cedîde” olan bu 4-7 yaş grubu eser Erdem Çocuk yayınları tarafından 2022 yılında basılmıştır. İngilizce versiyonundan Türkçeye Figen Yaman Coşar çevirmiştir.
7. **Kırmızı Çikolata Kutusu:** Arapça aslı “‘Tâmir ve ‘Ulbetu’s-Şûkûlâtati’l-Hamrâ” olan bu 4-7 yaş grubu eser Erdem Çocuk yayınları tarafından 2022 yılında basılmıştır. İngilizce versiyonundan Türkçeye Figen Yaman Coşar çevirmiştir.
8. **Bir Kuş Olsaydım:** Arapça aslı “‘Lev Kuntu Tâiran” olan bu 4-7 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından Abdulkerim Lale çevirisi ile 2013 yılında basılmıştır.
9. **Bisikletim:** Arapça aslı “‘Derrâcetî” olan bu 4-7 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından Abdulkerim Lale çevirisi ile 2013 yılında basılmıştır.
10. **Randevum Var:** Arapça aslı “‘İndî Mev’id” olan bu 4-7 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından Abdulkerim Lale çevirisi ile 2013 yılında basılmıştır.
11. **Her Şey Yeni:** Arapça aslı “‘Kullu Şey’in Cedîd” olan bu 4-7 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından Abdulkerim Lale çevirisi ile 2013 yılında basılmıştır.
12. **İbni Sina:** Arapça aslı “‘İbni Sînâ” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2014 yılında ve Fatma Zehra Aydemir çevirisi ile 2025 yılında basılmıştır.
13. **İbni Battuta:** Arapça aslı “‘İbni Battûta” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2014 yılında basılmıştır.
14. **İbni Haldun:** Arapça aslı “‘İbni Haldûn” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2017 yılında Halil İbrahim Kaçar çevirisi ile basılmıştır.
15. **İbni Rüşd:** Arapça aslı “‘İbni Rüşd” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2017 yılında Halil İbrahim Kaçar çevirisi ile basılmıştır.
16. **İbni Mâcid:** Arapça aslı “‘İbni Mâcid” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2021 yılında Zehra Avcı çevirisi ile basılmıştır.
17. **Suna ve Mavi Kuş:** Arapça aslı “‘‘Ulyâ’ ve’l-‘Usfûratu’z-Zerkâ”” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2020 yılında Zehra Avcı çevirisi ile basılmıştır.

18. **Sonsuza Kadar Arkadaşız:** Arapça aslı “Esdikâ’u ile’l-Ebed” olan bu 9-12 yaş grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2020 yılında basılmıştır.
19. **Hizmetkar:** Arapça aslı “Fâtin” olan bu 13 yaş ve üzeri grubu eser Nar Çocuk yayınları tarafından 2015 yılında Zehra Avcı çevirisi ile basılmıştır.
20. **Turşu:** Arapça aslı “Mentûr” olan bu 4-7 yaş grubu eser Edam yayınları tarafından Zeynep Alp çevirisi ile 2024 yılında basılmıştır.

Bebek kitaplarından gençlik romanlarına kadar geniş bir yelpazede Türkçede karşılık bulan Fâtima Şerafeddîn’in eserleri 2013’ten bugüne kadar sık aralıklarla Türkçeye çevrilmiş ve günümüzde de çevrilmeye devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FÂTİMA ŞERAFEDDİN'İN ESERLERİNİN İNCELENMESİ VE ÇOCUK EDEBİYATINDAKİ YERİ

3.1. Eserlerin İncelenmesi

Fâtıma Şerafeddîn'in 4-7 yaş grubu için yazdığı 97 eser öykü, masal ve kurgu dışı türlerinde yazılmıştır. Bunlardan 14 eser kurgu dışı, beş eser masal türündedir. 79 eser ise öykü türündedir. 97 eser içerisindeki Eġânî Li's-Sıġâr (Çocuklara Şarkılar) isimli çocuk şarkıları albümü ve Kebkûb Sûfin Ahmar (Kırmızı Yün Yumağı) isimli şiir kitabı incelemeye dahil edilmemiştir. Bu bölümde başlık, tema, konu, ileti ve resimler üzerinden eserlerin içeriği; anlatıcı ve bakış açısı, olay örgüsü, kişiler, zaman ve mekan üzerinden eserlerin yapısı ve eserlerin dil ve üslupları ele alınacaktır.

3.1.1. İçerik

3.1.1.1. Başlıklar

Başlık, bir kitabın okunup okunmamasına, satın alınıp alınmamasına karar verdiren en önemli etkidir. Çocuk kitaplarında kapak resimleri de başlık kadar önemli olmaktadır. Çoğunlukla durum kitabı seçene göre belirlenir. Eğer kitabı çocuk seçiyorsa kapak resmine, ebeveyn seçiyorsa kitabın ismine ve konusuna bakarak karar vermektedir.

Bir metnin giriş kapısı sayılan başlık, metni en iyi şekilde özetleyen cümle veya ifadedir.¹³⁶ Bu bağlamda başlığın metni yansıtması veya metnin içeriğine dair bir ipucu vermesi ve okuyucunun ilgisini çekmesi gerekmektedir. Nitekim iyi bir başlık kitabın sonuna kadar okunmasını sağlayabilmektedir. Başlık ana fikir ve konudan ayrı olmakla birlikte bunlardan bağımsız da değildir. Genel görüşe göre metnin başlığı konuyu ve temayı işaret etmelidir fakat söz konusu bir kitap adı ve özellikle de çocuk kitabı olduğunda durum değişmektedir. Çünkü konuya işaret edebilmek her zaman bir kelimeyle mümkün olmayabilir. Mümkün olsa dahi ilgi çekici olmayabilir. Dolayısıyla çocuk kitabının başlığının öncelikli hedefi çocuğun ve ebeveynin dikkatini çekmek olduğundan başlık metinle alakalı olduğu sürece içerikle ilgili çok

¹³⁶ Firdevs Güneş, "Başlık ve Zihni Yönlendirme", *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.IV, No:2, Aralık 2015, s. 292.

fazla bilgi vermek zorunda değildir. Başlıklarda kullanılan kelime sayısı bugün genel kabule göre 3-4 kelimeyi geçmeyecek şekilde tercih edilmektedir. Neredeyse içeriğin bir özeti sayılabilecek geleneksel uzun başlıklar bugün okuyucu için fazla uzun gelmektedir. Tüm bunlar bugünün insanının zamanla arasındaki ilişki ve pazarlamacıların algı yönetimleri ile doğrudan alakalıdır. Dolayısıyla başlıklar çocukların algı düzeyine uygun şekilde kısa, anlaşılır ve dikkat çekici olmak zorundadır. Bir çocuk kitabında başlık seçimi hem yazarın hem editörün hem de genel yayın yönetmeninin sorumluluğundadır. Yayınevi veya editör saha tecrübelerinden yararlanarak yazarın seçtiği başlıkta değiştirme ve düzeltme yapabilirler. Bu bağlamda incelendiğinde Fâtıma Şerafedîn eserlerinde seçilen başlıklar merak uyandırıcı, kısa, dikkat çekicidir ve içerik hakkında ipucu vermektedir.

Bu tür başlıklara birkaç örnek vermek gerekirse bunlar, çift yönlü olup iki kitabı birden içeren “*Lâ Teftâhî Hâzâ'l Kitâb ve Hîne Eftehu Hâzâ'l Kitâb*” (Bu Kitabı Açma ve Bu Kitabı Açtığımda), “*Batalun Min Nev'in Âhar*” (Başka Türü Şampiyon), “*Semsem Fî Batni Mâma*” (Annemin Karnındaki Susam), “*Melle Kitâbî*” (Kitabımın Canı Sıkıldı) “*Lev Kuntu Tâiran*” (Bir Kuş Olsaydım), “*Asâfiru 'Âdil el-Mulevvene* (Adil'in Renkli Kuşları), “*Hebbet Rihun Kaviyye*” (Kuvvetli Bir Rüzgâr Esti) kitaplarıdır.

Başlıklar işlevlerine göre bilgilendirici, tanımlayıcı, sorgulayıcı, uyarıcı ve kelime oyunu içeren başlıklar olarak beş temel türde olabilmektedir. Bilgilendirici başlıklar metinde yer alan bir bilgiyi veya içeriği vermektedir. Tanımlayıcı başlıklar metnin konusu vermekte, sorgulayıcı başlıklar metinde cevabı olan bir konu hakkında soru biçiminde yazılmakta, uyarıcı başlıklar bir konuyu eleştirme veya doğrulama gibi okuyucunun zihnini uyaran düşündürücü değerlendirmelerden oluşmaktadır. Kelime oyunu içeren başlıklar ise kafiyeye, yansıma sözcük, eş-zıt anlam gibi çeşitli kelime oyunlarının kullanılması ile oluşturulmaktadır.¹³⁷

Bilgilendirici başlıklara örnek olarak en çok karakterlerin isimlerinin başlık olarak tercih edildiği eserler örnek olarak verilebilir. Bunlar “*Flûra*”, “*Hallûm ve Reyhân*”, “*Mentûr*”, “*Nîna el-Fîlu's-Sağîra*” (Küçük Fil Nina), “*el-Bintu Nûnû*” (Minik Kız), “*Ene Cinân*” (Ben Cinan), “*Ene ve Kerîm*” (Ben ve Kerim), “*el-Ammetu 'Avşe*” (Avşe Teyze) kitaplarıdır. Ayrıca “*el-Bintu'n-Nattâta*” (Zıplayan Kız), “*Hizâ'u'l- 'Iyd*” (Bayram Ayakkabıları), “*Mîmî ve'l-Biyânû*” (Mimi ve Piyano), “*Sâ'atî ez-Zehriyye*” (Pembe Saatim) eserleri de bu türe örnek olarak verilebilir.

¹³⁷ Güneş, a.g.e., s. 298.

Tanımlayıcı başlıklar için “*Tennûrâtî*” (Eteğim), “*Bîcâmatî*” (Pijamalarım), “*Raksu’l-Elvân*” (Renklerin Dansı), “*Ceddetî Lâ Tesme’unî*” (Ninem Beni Duymuyor), “*Ene ve Bâbâ Fî’s-Sûk*” (Babamla Pazarda), “*Mîmî fî Bârîs*” (Mimi Paris’te), “*Mîmî ve Ummuhâ’l-Meşğûle*” (Mimi ve Meşgul Annesi), “*Şa’ru Mîmî* (Mimi’nin Saçları), “*Indî Mev’id*” (Randevum Var), “*Kullu Şey’in Cedîd*” (Her Şey Yeni), “*Himâru Ceddî*” (Dedemin Eşeği), “*Hîne Tentehî el-Harb*” (Savaş Bittiğinde), “*Derrâcetî*” (Bisikletim), “*Fî Bilâdin ‘Acîbe*” (Acayip Bir Ülkede), “*El-‘Uşfûratu Ummu’l-Ahbar*” (Kuşlar Söyledi), “*Şu’ûrun Ğarîb*” (Garip Bir His) eserleri örnek olarak verilebilir.

Sorgulayıcı başlıklar için, “*Limeni’z-Zeytûn?*” (Bu Zeytinler Kimin?), “*Mâ Huve Levnu’l-Hub?*” (Sevgi Ne Renktir?), “*Mâzâ Lev...*” (... Olsaydı Ne Olurdu?) ve “*Men Ene?*” (Ben Kimim?) eserleri örnek gösterilebilir.

Uyarıcı başlık olarak Fâtıma Şerafedîn’in eleştirisi içeren bir başlık kullanmadığı fakat doğrulayıcı cümleleri başlık olarak tercih ettiği görülmektedir. Bunlara “*LiTâmir ‘Âlemun Hâss*” (Tamir’in Özel Bir Dünyası Var), “*Fî Medînetî Harb*” (Şehrimde Savaş Var) ve “*Fî Beytinâ Âletun Cedîde*” (Evimizde Yeni Bir Makine Var) eserleri örnek olarak gösterilebilir.

Kelime oyunu içeren başlıklar için, *el-Ammetu Zeyyûn ve Şeceratu’z-Zeytûn* (Zeyyûn Teyze ve Zeytin Ağacı), “*Min... Îlâ*” (...’dan ...’ya /Küçükten Büyüğe), *Zarîfe ve Uhtuhâ Hafîfe* (Zarife ve Kız Kardeşi Hafife), *Zarîfe Telhû Me’a Tarîfe* (Zarife Tarife ile Eğleniyor), *Zarîfe Testedîfu Afîfe* (Zarife Afife’yi Misafir Ediyor), *Zarîfe Teştâku ilâ Atîfe* (Zarife Atife’yi Özlüyor) eserleri örnek olarak gösterilebilir.

Eserlerin hepsinde içerik ve başlık arasında uyum gözetildiği, yalnızca bir eserde içerik uyumsuzluk olduğu fark edilmiştir. Bu eser yaralı ve uçamayan bir pelikanın yaşamının anlatıldığı “*Ene Lestu Nesran*” (Ben Kartal Değilim) adlı eserdir. Başlık olarak metnin ilk cümlesi seçilerek kolaylığa kaçıldığını düşündürmektedir. Bu cümlenin hikâye bütünü ile çok fazla ilgisi bulunmamaktadır.¹³⁸ Bu başlık okuyucuya kendi olma cesaretini, kişinin kendisi ile barışık olmasına işaret etmektedir fakat hikâye yaralı pelikanın onu iyileştiren çocukla kurduğu dostluk bağına daha çok vurgulamaktadır.

¹³⁸ “Ben bir kartal değilim, bir at değilim, bir inek değilim, bir bülbül değilim, bir aslan değilim, bir tavşan değilim, bir zürafa değilim, bir ceylan değilim. Ben bir pelikanım, bir tane sağlam kanadım var. Diğeri... Kırık.” (Şerafedîn, *Ene Lestu Nesran*, Beyrut, Saqi Yayınları, 2013, s. 2-3.

Örneklerden anlaşılacağı üzere kitaplarda en çok tanımlayıcı başlıkların tercih edildiği tespit edilmiştir. Burada yazılmayan diğer eserlerin tamamı tanımlayıcı başlık türünde kullanılmıştır. Karakter isimlerinin kullanıldığı bilgilendirici başlıkların da en çok tercih edilen başlık türlerinden olduğu görülmektedir. Başlıklarda çocukların dikkatini çeken, akılda kalıcılığın yüksek olmasını sağlayan çocuk gerçekliğine ve gündemine uygun, canlı, eylem ve somut ifade içeren kelimeler seçilmiştir. Bu kelimeler daha kolay okunup, kolay hatırlanabilmektedir.¹³⁹

3.1.1.2. Temalar

Asıl konu, temel motif, ana konu anlamlarına gelen tema¹⁴⁰ metinde işlenen ana konunun soyut ve genel bir ifadesidir. Metne birtakım sorular sorularak metindeki tema bulunabilmektedir. Neden oldu sorusu karakter ve çatışmayı, nasıl oldu sorusu üslup ve tonu, sonra ne oldu sorusu olay örgüsünü açıklamaktadır. Tüm bunlar ne anlama geliyor sorusu ise temayı göstermektedir.¹⁴¹

Fâtıma Şerafeddin kitaplarında çok farklı temaları işlemiştir. Bazı kitaplarında birden fazla tema görülmektedir. Bir röportajında ele aldığı temalarla ilgili şunları söylemektedir:

“Hikâyelerimde hayatın kalbinde yer alan temaları ele alıyorum. Dostluktan, aşktan, dayanışmadan, azimden bahsetmek yeterli değil. Savaş, ölüm, zorbalık, baskı, şiddet, göç, kimlik arayışı vb. konulara da değiniyorum. Yaşam, ölüm, sevinç, üzüntü, umut, umutsuzluk, adaletsizlik ve adalet, hepsi insan gerçekliğinin unsurlarıdır ve bu nedenle bunları çocuklara ve genç yetişkinlere yönelik kitaplarımda ele almayı gerekli görüyorum. Her çocuğun, yaşamda zorluklarla karşılaştığında bunlarla başa çıkabilmesi için bu unsurları anlama hakkı vardır. Hayat onlara zor deneyimler yaşatmazsa, hayatlarında haksız veya zalimce bir şey yaşayan diğer insanlarla aynı duyguları kitaplar aracılığıyla paylaşırlar. Zor olan konulardan kaçınılmamalı veya gerçekler çarpıtılarak çocuklara her zaman parlak ve eğlenceliymiş gibi gösterilmemelidir. Çocuğun çevresinde olup bitenden habersiz olması onda belirsizlik yaratır ve belirsizlik rahatsız edicidir. Tüm bu bahsettiklerimin haricinde, haz ve olumlu duygulardan başka hiçbir ahlaki değeri olmayan, eğlenceli, mizah dolu öyküler yazmanın gerekliliğini de vurguluyorum. Sonuç olarak kitap, çocuğun her türlü durumda ve psikolojik halinde onun dostudur.”¹⁴²

¹³⁹ Güneş, a.g.e., s. 296.

¹⁴⁰ Tema, **TDK**, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/?ara=tema>, Haziran 2025.

¹⁴¹ Rebecca J. Lukens v.d., **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**, Çev. Cenk Pamay, İstanbul, Erdem Yayınları, 2018. s. 242.

¹⁴² Lorca Sbeity, “Fâtıma Şerafeddin: Lâ Yecûzu Tezyîfu'l-Vâki‘ Fî Kutubî'l- Etfâl” (Çevrimiçi)

<https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9/%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84>, (Mayıs 2025).

Yazar ele aldığı temaları yüzeysel bir şekilde işlememekte, az kelimeyle de olsa okuyucunun derinliği hissetmesini sağlamaktadır. Hikâyelerinin ana temaları farklı olsa da ikincil temalar çoğunlukla arkadaşlıktır. Ayrıca zor temaları işlerken çocuğu ümitsizliğe ve olumsuz duygulara sürüklememektedir. Basit ama gerçekçi bir şekilde olayı resmederek yeniden başlama ve her şeye rağmen hayata devam edebilme ümidini aşmaktadır. Sorun odaklı kitapları kişisel ve duygusal farklılıkların normal olduğunu çocuğa aşılacak istemektedir.

Ele aldığı temalar arasında olumsuz ve zor olan temalar şunlardır: savaş, akran zorbalığı, hastalık, küresel ısınma, ortak yaşam problemleri, toplumsal cinsiyet rollerinin olumsuz yönleri, sözler ile başkasını rahatsız etme, taşınma ve özlem, göç ve adaptasyon, baskı ve zulüm, ölüm, kimlik arayışı, işgal, eşitliksizlik ve sosyal adalet, fiziksel kusurlar, evlat edinme, ülkedeki aksaklıklar ve devrim, çalışan anne temaları vardır.

Olumlu olan temalar ise şunlardır: komşuluk, sevgi, dostluk, samimiyet, vefa, kişisel haklar, başkasına saygı gösterme, kendini ve diğerlerini olduğu gibi kabul etme, dünyayı keşfetme, hedefini yapabilme cesareti gösterebilme, özel gereksinimli çocukların yaşamını anlama ve onlara normal çocuk gözü ile bakabilme, aidiyet, bereket, cömertlik, iyilik, sır tutma, zor zamanda yakınların yanında olma, yaşlılarla bir arada yaşam, iletişimde nezaket, sorgulayıcı ve eleştirel bakış, işçi hakları, özgüven, azim ve çaba, hatayı kabul etme, sorumluluk alma, sorunlarla yalnız ve birlikte başa çıkma, sorunlara çözüm bulma, geniş bakış açısıyla düşünme, paylaşma, Ramazan ayı, bayram gibi günlerde kültürel adetler, hediyeleşme, duygular, sabır, kendini koruma temaları vardır.

3.1.1.3. Konular

Konu; “Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum; bâb, mevzu, süje”dir.¹⁴³ Konu hikâyenin ana omurgası, fikridir. Dolayısıyla bu fikir belirsiz olmamalıdır.¹⁴⁴ Konu bir edebi yapıtta tüm yazınsal unsurları zaman ve mekân, karakterler, olay örgüsü, üslup ve tonu bağlayıp bir arada tutmaktadır.¹⁴⁵

Çocuk edebiyatı eserlerinde konular hassas seçilmelidir. Bununla birlikte günümüzde yazarlar her türlü konuyu çocuk kitaplarında işleyebilmektedir. Burada yazarların hüneri konuyu çocuğa göre, çocuk bakışıyla ve çocuk gerçekliğinde ele almasında ortaya çıkmaktadır.

¹⁴³ “Konu”, TDK, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/?ara=konu>, 10 Mayıs 25.

¹⁴⁴ İsmail, a.g.e., s.123.

¹⁴⁵ Karatay, a.g.e., s. 95.

Bu üç noktaya dikkat edildiği ölçüde zor ve sorun odaklı konular da çocuklara anlatılabilmektedir.

Bu olguları ele alırken kullanılan kaynakların hangi dönemde ortaya koyulduğu da önem arz etmektedir. Nitekim konu bahsi için 2000 öncesi kaynaklarda zor ve sorunlu konuların çocuk edebiyatında işlenmesinin çocuk için uygun olmayacağı yönünde bir görüş benimsenmekteydi. Fakat bugün olumlu olumsuz her türlü konunun çocuğa göre anlatıldığı takdirde kitaplarda işlenebildiği ve hatta işlenmesi gerektiği yönündedir.¹⁴⁶ Konusunun basit veya zor olması eserin iyi veya kötü olduğunu göstermemektedir. Önemli olan basit de olsa konunun ele alış biçimidir. Yazar basit bir konuyu kapsamlı bir şekilde ele alabilir. Yahut önemli bir konuyu da yavan bir şekilde işleyebilir.¹⁴⁷

Çocuk edebiyatı eserlerinde konuların işlenişinde mantıksal tutarsızlıklar yer almamalıdır. Ölüm, ayrılık, cinsellik gibi konular direk anlatılmayıp sezdirilmeli, aşırı duygusallık ve rastlantısallık taşımamalıdır. Olumsuz duygu ve davranışları yüceltip pekiştirmemelidir. Hikâyenin gidişatı baştan belli olmamalı, Geciktirim yoluyla heyecan ve ilgi canlı tutulmalıdır.¹⁴⁸

Fâtıma Şerafeddin öykülerinde ele aldığı konuları işlerken çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerine uygun yazdığı görülmektedir. Bir çocuğun gözüyle olaylara bakabilmektedir. Kendisi bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Çocuklar ve genç yetişkinler için yazdığım konular çeşitlidir ve onların ilgi alanlarını, ihtiyaçlarını, korkularını ve hayallerini yansıtır. Bir hikâye yazmaya daldığımda, konuya hitap ettiğim çocuğun bakış açısından yaklaşırım. Sonuç olarak, o zamanki bakış açımı ve hakkında yazdığım durumun yarattığı duyguları yeniden yakalamak için içimdeki çocuk veya ergenin derinliklerine inerim. Örneğin, mahalledeki çocuklarla top oynamak isteyen küçük bir kız hakkında yazmaya karar verirsem, ancak annesi buna izin vermezse, çocukluğumdaki kendimi hatırlarım ve o durumdaki otomatik tepkimi hayal ederim. Bu, o belirli deneyimi yaşadığım anlamına gelmez, ancak bir çocuk olarak duygularıyla devam eden bağım, bir çocuk yazarı olarak gelişimimle doğdu ve gelişti ve bu yaş grupları için bir yazar olarak gelişimim, çocukluğumla olan bağlantımı sürekli olarak besler. Bu keyifli bir döngüdür.”¹⁴⁹

¹⁴⁶ Lukens, a.g.e., s. 254.

¹⁴⁷ İsmail, a.g.e., s. 125.

¹⁴⁸ Esra Koca, “Türk Çocuk Edebiyatı Kitapları ve Çeviri Çocuk Edebiyatı Kitaplarının Belirlenen Estetik Ölçütler Açısından İncelenmesi”, **Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Trabzon, 2022, s. 43.

¹⁴⁹ Lorca Sbeity, “Fâtıma Şerafeddin: Lâ Yecûzu Tezyîfu'l-Vâki' Fî Kutubî'l- Etfâl” (Çevrimiçi)

<https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81->

Yukarıda bahsedilen temalar sınıflandırıldığında siyasi ve toplumsal, ekolojik, bireysel, aile ve yakınlarla ilişkiler, bilimsel ve kültürel konular başlıkları altında toplanabilmektedir. Bu başlıklar altında yazarın kitaplardaki konularına ve örneklerine değinilecektir.

Siyasi ve Toplumsal Konular

Fâtıma Şerafedîn çocuklara etraflarında olup biten her şeyle ilgili kitap yazılabileceğini dahası bunun gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Kendisi savaş ve 2019 Lübnan ayaklanmasını doğrudan, Mısır Devrimi, Lübnan çöp krizi, belediye sorunları, Filistin'in işgali gibi konuları da dolaylı yoldan ele almıştır.

Sipe'nin de vurguladığı gibi çocuk kitapları gibi sanatsal öyküler, zor konuları ve dünyada olan olayları kavramaya yardımcı olacağı inanılmaktadır.¹⁵⁰ Yazarın da bu durumu çocuk kitapları üzerinden etkin bir şekilde kullandığı görülmektedir.

Fî Medîneti Harb, Türkçeye Şehrimde Savaş Var adıyla çevrilebilecek bu eser bir çocuğun gözünden şehrin “yabancılar” olarak bahsettiği düşman askerlerince işgal edilmesini konu edinmektedir. Bu kitap Anna Lindh Ödülü'nün onur listesine girmiş ve birçok dile çevrilerek yazarın en prestijli eserlerinden birisi haline gelmiştir. Yazar bu eserini Filistinli ve Iraklı çocuklara ithaf etmiştir. Ana karakteri Arapça versiyonda küçük bir oğlan çocuğuyken Fransızca versiyonda küçük bir kız çocuğudur. Bombardıman olduğunda şehrin sokaklarının boşaldığını, insanların yanlarına çok az ekmek, su ve mum bazen de peynirle bal alarak sığınmakta saklandıklarını, bu süre boyunca okulların tatil olduğunu anlatmaktadır. Ana kahraman ders çalışmak için arkadaşının evine gittiğinde elektrik kesintisi yaşadığını bazen de bombardımana denk geldiklerini anlatır: “*Bombalar yeniden çoğalırsa gece arkadaşımdayım kalıyorum çünkü sokaklar güvenli olmuyor.*”¹⁵¹ Öyküde ana kahraman en korktuğu şeyin ailesinden birisinin yabancı askerler tarafından götürülmesi olduğunu söylemektedir. Bir gün evlerine yabancı askerler girer, arama yaparlar fakat onların ne aradığını ve kendi aralarındaki konuşmalarını anlamaz. Ona ve ailesine silah doğrultan askerlerden öylesine korkar ki neredeyse pantolonunu ıslatacaktır. Bu sırada o askerlerin de çocuğu olup olmadığını

[%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84](#), 11 Mayıs 2025.

¹⁵⁰ “Sosyopolitik olarak sanat bizi her zaman dünyanın nasıl algılandığı ve anlaşıldığı, dolayısıyla nasıl değiştirilebileceği gerilimiyle meşgul eder. İdeal olarak sanat; politik ve sosyal eylem için bir teşvik olmalıdır. Fakat resimli kitaplar ve diğer literatür bunu kendiliğinden başaramaz, sadece düşüncemizde gerçekleştireceğimiz değişimler için bir katalizör görevi görebilirler.” Sipe, **a.g.e.**, s. 123.

¹⁵¹ Şerafedîn, **Fî Medîneti Harb**, Beyrut, Asala Yayınları, 2006, s. 13.

düşünmekten kendini alamaz. Hikâyenin sonunda kahraman, büyüünce öğretmen olacağını ve küçük çocuklara okuma yazmayı ve yabancı askerlerden korkmamaları gerektiğini öğreteceğini; şehrini ve ailesini koruyacağını yabancı askerleri şehirden kovacağını söylemektedir. Hikâye savaş gerçekliğini çocuğun gözünden anlatmaktadır. Duygunun okuyucuya etkili bir şekilde geçtiği yerler olsa da okuyucuyu aşırı duygusallığa çekmemektedir. Hikâye olumlu ve ümitvar hislerle biterek savaşın çözümünün, bir insanın ülkesini ve ailesini korumanın yolunun eğitimden geçtiğini vurgulamaktadır. Ana karakterin bir ismi yoktur. Yaşanılan şehrin hangi şehir olduğu belli değildir. Bunlar da hikâyeyi evrenselletirmektedir. Nitekim bu eser aralarında yakın dönemde iç savaş yaşamış olan ülkelerin de olduğu İspanyolcaya, Katalancaya, Koreceye, Felemenkçeye ve Dancaya tercüme edilmiştir.¹⁵² Yazar Avrupa'daki çocukların dünya üzerinde savaş yaşandığını bilmediklerini, savaşların çok eski zamanlarda yaşanılan bir şey olduğunu sandıklarını ve bu nedenle o çocuklara bu durumu aktardığını söylemektedir. Aynı zamanda terapötik bir etkisi de olan bu eserin yazılış hikâyesini yazar şöyle aktarmaktadır:

“Bu kitap en başarılı kitaplarımdan biri. İlk önce Arapça olarak yayınladım, sonra birkaç dile çevrildi. Kitap Avrupa'da büyük bir başarı yakaladı çünkü orada şu ana kadar tabu sayılan bir konuyu ele alıyor: savaş hakkında konuşmak. Yani bu kitapla aslında kimseye bir mesajım yoktu. Bunu yazdığımda yurtdışında yaşıyordum ve büyüdüğüm yer olan Lübnan'dan uzun yıllardır uzaktaydım. İç savaşı, 1982 İsrail işgalini ve gerçekleşen sayısız katliamı yaşamıştım. Çok şey yaşamıştım ve bununla bir şekilde başa çıkmam gerekiyordu. Kendimi ifade etmenin bir yolu da bunlar hakkında yazmaktı. Yani yazmak benim için kendi sorunlarımla başa çıkmanın bir yolu ve kendi terapim oluyor. Bunu kimseye bir şey söylemek için yazmadım. Özellikle bu kitabın bir gün savaşın ne olduğunu bilmeyen çocuklara ulaşmasını ve onlara bugün hala savaştan mustarip ülkeler ve çocuklar olduğunu fark ettirmesini umuyordum. O zamanlar sadece bir hayaldi, bu kitabın çevrileceğini ve Avrupa'daki çocuklara ulaşacağını gerçekten hiç tahmin etmiyordum.”¹⁵³

Lev Kuntu Tâiran (Bir Kuş Olsaydım) ve *Hîne Tentehî el-Harb* (Savaş Bittiğinde) isimli eserler de yine savaş ile alakalı eserlerdendir. Her ikisi de kaybettiği evine geri dönmeyi arzulayan bir çocuğun ağzıyla yazılmıştır. *Lev Kuntu Tâiran* eserinde işgalci yerleşimcilerin bir Filistinliyi evinden kovup onun arazisine yerleşmesi ve Filistinli ailenin duvarın arkasında kalması ile çocuğun bir kuş olmayı ve evine duvarın üstünden uçarak gitmeyi arzulayışı anlatılmıştır. *Hîne Tentehî el-Harb* eserinde ise savaşı yaşayan ve arkadaşları ölen bir çocuğun kendi evine ve mahallesine geri dönme arzusu şiirsel bir dille aktarılmıştır. Her iki eserin

¹⁵² “Fatima Sharafeddine in Conversation” (Çevrimiçi)

<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

¹⁵³ a.y.

sonunda da geri dönmeye olan inanç vurgulanmış, çocukların ümitli oldukları, yaşanan tüm kayıplara rağmen ayakta durdukları aktarılmıştır.

Limeni'z-Zeytûn (Bu Zeytinler Kimin?) eseri direk olarak olmasa da dolaylı olarak toprak paylaşımından bahsetmektedir. Ana mesele bir zeytin ağacının iki aile arasında paylaşılabilmesidir. Bu da hikâyenin Lübnan iç çatışmasına veya Filistin – İsrail çatışmasına gönderme yaptığını düşündürmektedir. Hikâyede, hasat zamanı büyükler zeytin ağacının hangi ailenin bahçesine daha yakın olduğunu tartışırken çocuklar bir kenarda oturup olan biteni izlerler. O sırada bir kuş sürüsü tartışmada sağa sola çekiştirilen ağaçtan düşen zeytinleri bir bir alıp götürür. Tartışma bittiğinde ortada bir tane bile zeytin kalmamıştır. Bu sırada çocuklar kendi aralarında oynamakla ve sohbetle meşguldür. Bu hikâyede tartışmanın kimseye bir fayda sağlamadığı, sonuçsuz tartışmaların, paylaşmamanın neticesinde daha büyük kayıplar olduğu fikri okuyucuya aktarılabilir.

'Ursu Bilâdî (Ülkemin Dügünü) isimli eser 2019'da Lübnan'daki işsizlik, fakirlik, yolsuzluk, elektrik kesintileri, ekmek ve petrol fiyatlarının çok yükselmesi gibi sorunlar yüzünden halkın ayaklanmasını konu edinmektedir. Ana karakteri ve bir olay örgüsü bulunmadığından kurgu dışı sayılabilecek bu eser Lübnan lehçesinde şiirsel bir şekilde kafiyeli olarak yazılmış, yer yer sayfalarda pankartlar üzerinde sloganlara yer verilmiştir. Temel olarak insanların elektrik kesintisi, ekmek fiyatlarının yükselmesine artık bir dur demesi anlatılmaktadır. Ayrıca farklı dinden, etnik gruptan insanların omuz omuza bir araya gelmeleri de görsellerde resmedilmiştir.

Hebbet Rihun Kaviyye (Kuvvetli Bir Rüzgar Esti) isimli eser Arap Baharı'nı çocuklara anlatan ilk eserdir. Eserde 2011 Arap Devrimini başlatan protestolar sembolik bir şekilde anlatılmaktadır. Her bir sayfada "*Kuvvetli bir rüzgar esti*" cümlesi ile başlayan tasvirler vardır. İlkinde kız çocuğunun saçları, sonra balkonda asılı çamaşırlar, arabalar, insanlar, televizyonlar ve melodiler uçar. Bunların haline herkes güler. Son sayfalarda esen şiddetli bir rüzgar sonrasında bütün dünyanın değiştiği, insanların sevinç çığlıkları attıkları ve sevinçten uçtukları söylenir. Sayfa aralarında Libya bağımsızlık mücadelesinin baş kahramanı Ömer Muhtar, Tunuslu Şair Ebû Kâsım Eş-Şâbî, Mısırlı bestekar Seyyid Dervîş'in fotoğrafları yer almaktadır. Her şeyin rüzgarla uçması eserde özgürlük hissini uyandırırken alt metin olarak protestolarda ölen insanlara bir gönderme yapıldığını da göstermektedir.

Yazar, belediye ve şehircilik ile ilgili sorun oluşturan gürültü ve görüntü kirliliği, trafik düzenlemeleri ve toplumsal yaşam kurallarını Nedîm serisinde yazar ele almıştır. Bu seri

Lübnan Kültür Bakanlığı ile iş birliği çerçevesinde basılmıştır. Ayrıca *Mentûr* isimli öyküsünde işçi haklarını ve işçilere saygı konusunu çöp toplayan bir eşek üzerinden anlatmıştır. 2011’de ilk baskısını yapan bu eser 2015’te meydana gelip 2 yıl süren ve 2020’de tekrar gündeme gelen Lübnan çöp krizinin bir ifadesi gibidir. Belki de bu sebepten ötürü ilk baskısından sonra 2017’de, 2019’da ve 2020’de yeni baskılarını yaparak güncelliğini korumaktadır.

Toplumsal konular arasında yer alan konulardan birisi de özel gereksinimli çocuklardır. Bu konuda yazarın kaleme aldığı üç eser vardır. İlki işitme engelli bir çocuktan bahseden *‘Asâfiru ‘Adil el-Mulevvene* (Adil’in Renkli Kuşları), ikincisi otizmlili bir çocuktan bahseden *LiTâmir ‘Alemun Hass* (Tamir’in Özel Bir Dünyası Var), üçüncüsü ise engelli ikiz abilerinin özelliklerini anlatan bir kız çocuğundan bahseden *Ehavâye Mumeyyizân* (Benim Kardeşlerim Özeldir) eserleridir. Bu üç eser de eksikliklere değil güzel özelliklere ve yeteneklere odaklanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Her biri duygusallıktan uzak, gerçeklik ve pozitif duygular üzerinedir.

‘Asâfiru ‘Adil el-Mulevvene eserindeki ana karakter Adil’in işitme engelli olduğu kitabın sonuna kadar anlaşılmaz kitabın sonundaki küçük bir ipucu ile durum anlaşılır. Adil kağıtlardan origami sanatı ile harika kuşlar yapmaktadır. Onun da aile içinde ve yaşamında diğer çocuklardan bir farkı yoktur.

Tamir’in Özel Dünyası eserinin kahramanlarından Tamir herkesten uzak duran, basit olaylara büyük tepkiler veren bir çocuktur. Buradaki anlatımlar çocuklara otizmlili bireyin istemsiz olarak hangi durumlarda olabileceğini göstererek onların empati yapmalarını kolaylaştırır. Ana karakter olan küçük kız çocuğu Tamir ile iletişim kurar ve onun aslında matematik konusunda ne kadar yetenekli olduğunu hayretle fark eder. Kitabın sonunda davranışları farklı olsa da çocukların bu durumdaki arkadaşları ile iletişim kurmalarının imkansız olmadığı, ihtiyaçlarının gözetildiği durumlarda arkadaşlık yapabilecekleri okuyucuya kazanım olarak vermektedir.

Üçüncü eserde de ikiz abilerin hangi gereksinimde olduğu tam olarak verilmese de zihinsel bir durum olduğu görsellerden ve metin arasındaki ipuçlarından anlaşılmaktadır. Abiler konuşamaz ama kardeşlerini çok severler. Sevgi doludurlar. Hikâyenin sonunda küçük kız okuyucuya seslenerek *“Bana yapamadıkları şeyi sorma bana neyi yapmayı sevdiklerini*

sor... *Duygusallaşma ve üzülmeye onların sevinciyle sen de sevin*''¹⁵⁴ der. Görüldüğü gibi Fâtıma Şerafeddîn özel gereksinimli bireylere acıyarak değil, sevgi ile bakmayı onların da neşeli birer çocuk olduğunun unutulmaması gerektiğini eserlerinde okuyucuya iletmektedir.

Fî Bilâdin 'Acîbe (Acayip Bir Ülkede) isimli eserinde sosyal eşitsizlikleri acayip bir ülke üzerinden anlatmaktadır. Bu ülkede doğanlar ağızlarında bir kaşıkla doğmaktadır. Ve ailenin maddî statüsüne göre bu kaşıklar altın, gümüş veya tahtadandır. Öyküde altın kaşıklı şehzade Mecd ile, padişahın bahçıvanının tahta kaşıklı kızı Sare birbirlerini severler ve evlenmek isterler. Tahmin edileceği üzere padişah buna karşı çıkar. Oğlunu saraya kapatır, kızını da ormanın derinliklerine atarlar. Kız meteor yağmurunun olduğu gece yıldız kayarken dilek tutar. Dileği herkesin ağızındaki kaşıkların kaybolması ve yeni doğanların kaşıksız dünyaya gelmeleridir. Dileği kabul olur, biraz fantastik biraz kendi çabasıyla saraya döner ve şehzadeyle evlenirler. Hikâyenin çıkış amacı eşitlik olsa da olayların ilerleyişi ve çözüm raslantısaldır. Kahramanlar eşitliği istese de bunun için fiili çaba göstermezler. Ayrıca hikâyenin sonunda kaşıklar kaybolur fakat şehzade kızını aramaya çıkmaz, sarayın bahçesinde oturup onun gelmesini bekler. Kız kendi çabasıyla ormandan kurtulur. Bu bağlamda kitabın sonunun kızın kurtarılmasını bekleyen, erkeğin ise kurtarıcı olduğu klasik masallardan farklı olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca altın, gümüş ve tahta kaşıklar Sokrat'ın üst sınıf ile ilgili görüşlerini hatırlattığından bu hikâye metinlerarası bağlamda okunabilecek bir noktadır.

Ferîku Nûra (Nura'nın Takımı) eseri toplumsal cinsiyet rollerinin olumsuz yanına dikkat çekmektedir. Eserde futbol oynamak isteyen bir kız çocuğunun (Nûra) bunu başarmak için gösterdiği çabalar anlatılmaktadır. Mahallenin çocukları, "*Kızlar bebeklerle oynar*" diyerek onu takımlarına almazlar. Köyde düzenlenecek turnuvada o da oynamak istemektedir. Kendi arkadaşlarıyla kız ve erkek karışık bir takım kurar. Çok çalışırlar ve turnuvayı kazanırlar. Eserde bir şey çok istendiğinde ve bu hedefe yönelik çok çalışılırsa hedefin gerçekleşeceği, bu yolda kız veya erkek olmanın fark etmediği vurgulanır. Kızlar sadece oturur ve evcilik oynar algısını bu kitapta Nûra kırmıştır. O, ağaçlara tırmanır, yaramazlıklar yapar ve futbol oynar.

Fâtıma Şerafeddîn'in üç eseri feminist söylem açısından incelenebilir. Bunlar *El-Bintu's-Sağîra elletî...* (Küçük Kız), *Fî Bilâdin 'Acîbe* (Acayip Bir Ülkede) ve *Ferîku Nûra* (Nura'nın Takımı) eserleridir. Hem *Fî Bilâdin 'Acîbe* eserindeki Sare hem de *Ferîku Nûra* eserindeki Nûra toplumsal cinsiyet rollerinin beklentilerini karşılamayan karakterlerdir. Bu üç

¹⁵⁴ Fâtıma Şerafeddîn, *LiTâmîr 'Âlemun Hâss*, Beyrut, Yuki Press Yayınları, 2012, s. 20-23.

hikâyede farklı iki yaklaşım vardır. İlk yaklaşım güç hiyerarşisinin ortadan kalkmayıp dengenin kız tarafına kaydığı, erkeğin pasif olduğu yaklaşımdır. Bu yaklaşım *Fî Bilâdin 'Âcibe* eserinde görülmektedir. Sare hikâyede düğümü çözen böylece hem kendisini hem sevdiği çocuğu kurtaran kişidir. Ayrıca sosyal statü göstergesi kaşıkların insanların ağızlarından kaybolması dileğinin kabul olması ile dünyayı da değiştirmiştir. İkinci yaklaşım ise eşitlik üzerinedir. Bu yaklaşım ise *Ferîku Nûra* eserinde görülür. Nura kızlardan beklenmeyip erkeklerden beklenecek davranışları istediği gibi yapar. Erkek gibi iyi futbol oynar. Kızlar ve erkeklerden oluşan bir takım kurarak turnuvayı kazanırlar. *El-Bintu's-Sağîra Elletî...* isimli eserde ise cinsiyet rollerini uzun yıllar koruyan, herkesin sözünü dinleyip başkaları için fedakarlık yapan kadın ana karakter bir gün hayallerini gerçekleştirmek için köyünü ve ailesini terk etmektedir.

Fâtima Şerafeddîn'in anne ve babanın çalıştığı aileleri temsilen iki eseri bulunmaktadır. *Nîna el-Fîlu's-Sağîra* (Küçük Fil Nina) isimli eseri yazmıştır. Bu eser anne ve babası çalışan bir fil yavrusuna komşuları kedi Ferha'nın bakıcılık yapmasını konu edinir. Bu eser kimlik, aidiyet ve toplumsal roller ile ilgili bir hikâyedir. Bu hikâyede yazar başta hiç niyeti olmamasına rağmen Arap toplumundaki yabancı bakıcı durumunu da gayet başarılı bir şekilde ele almıştır.¹⁵⁵ Bugün Arap toplumlarında gittikçe yaygınlaşan yabancı bakıcılar sebebiyle çocukların Arapçayı tam öğrenmeden İngilizce öğrenir duruma gelmesi eleştiri konusudur. Nitekim yavru fil “filce” öğrenmeden kedi gibi miyavlamayı, hortumunu kullanmayı öğrenmeden kedi gibi atlayıp zıplamayı ve fare kovalamayı öğrenmiştir. Hikâyenin sonunda ne tam kedi gibi olmak ne de tam fil gibi olmak övülür. Bunun yerine fil gibi olup bazı kedi özelliklerinin de çok işe yarayabileceği okuyucuya anlatılır.

Ekolojik Konular

İklim değişikliği ve küresel ısınma yazarın kitaplarında bahsettiği konulardan birisidir. *Hallûm ve Reyhân* (Hallum ve Reyhan) ve *Nedîm Len Yetezellec* (Nedim Kayak Yapamıyor) küresel ısınmanın sonuçlarını okuyucuya göstermektedir. İlk eserde birisi kara diğeri kutup ayısı olan iki ayı yaşadıkları yerden yaşam koşullarının değişmesi, buzulların erimesi, ağaçların kesilmesi, yiyecek bulamamaları gibi nedenlerle ayrılırlar. Yeni bir yer ararken bir nehir kıyısında karşılaşır ve arkadaş olurlar. Birbirlerine bildiklerini ve farklı yiyecekler yemeyi öğretirler. Yeni buldukları yeri sevseler de ailelerini ve arkadaşlarını özlerler. Sonunda

¹⁵⁵ “Fatima Sharafeddine in Conversation” (Çevrimiçi)
<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

sevdiklerine buldukları bu yeri anlatmak ve onları da davet etmek için ailelerinin yanına giderler. Diğer kitap Nedîm serisinden bir kitaptır. Nedim okulla gidilecek kayak gezisinin o sene kar yağmaması sonucu iptal edilmesine çok üzülür. Babası ile bu konuyu konuşunca birbirlerine küresel ısınma ile ilgili bildiklerini anlatırlar. İnternette araştırma yaparlar. Evde çöpleri ayrıştırma, elektrik ve su israfından kaçınma gibi tedbirler alırlar. Bu tedbirleri tek başına yapmalarının bir sonuç vermeyeceğini düşünerek belediye ile işbirliği yaparlar ve kasabayı bilinçlendirirler.

Yazar ekolojinin bir parçası olan hayvanları da eserlerinde sıklıkla konu edinmiştir. Bazı eserlerinde ana karakterler hayvanlardır. Hayvanları ve yavrularını tanıttığı *eserler İlä'n-Nevmi Yâ Sağîrî* (Haydi Uykuya Yavrum) ve *İzhar ve Bân Yâ Sağîrî* (Elma Dersem Çık Armut Dersem Çıkma) eserleridir. *İlä'n-Nevmi Yâ Sağîrî* eserinde uyumak istemeyen yavrularını uykuya çağıran orman hayvanları ve bu hayvanların yapmayı sevdiği işlerden bahsedilir. *İzhar ve Bân Yâ Sağîrî* eserinde ise yavruları ortadan kaybolan çiftlik hayvanlarının tekerleme ile onları aramaları konu edinilir. Yine Nedîm serisinden *Nedîm ve Lunâ'da* (Nedim veLuna) hayvan edinme ve bakımından bahsetmektedir.

Men Ene? (Ben Kimim?) kitabında doğa ve doğa ile ilgili kavramlar bilmeceler şeklinde anlatılmıştır. Örneğin:

Tertemiz, soğuk ve beyazdır dokunuşlarım / Dağın tepesidir divanım. (kar)

Rengim daima parlak, ama acımasızımdır benden kaç! (ateş)

Min... İlä (Küçükten Büyüğe) eserinde doğal unsurlar ve onları oluşturan küçük parçacıklardan bahsedilmektedir. Doğal unsurların ilk hallerinden son hallerine, örneğin kumun kumsala dönüşmesi, nasıl bir başkalaşım geçirdiği anlatılır. *Ene Lestu Nesran* (Ben Kartal Değilim) isimli eseri göç eden bir pelikanın yaralanıp bir çocukla arkadaş olmasını konu almaktadır. *Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lili* (Tavşan Lili'nin Maceraları) eserinde ise Lili isimli dişi tavşan yeni yerler keşfetmek için ailesini terk eder ve yola çıkar. Yolda çeşitli hayvanlarla karşılaşır. Onlara yaşadıkları yer hakkında soru sorar, her biri Lili'ye yaşadığı yeri ve sevdiği özelliklerini anlatır ve arkadaş olurlar.

Bireysel Konular

Fâtıma Şerafedîn çocukların kendine güvenen, etrafta olup bitenleri doğru algılayabilen, kendilerini ifade edebilen, toplumsal olaylara duyarlı, kişisel hak ve sınırlara saygılı, kavga yerine nazikçe konuşmayı seçen, azimli, sorun çözebilen çocuklar olmaları

gerektiğini öyküleri ile söylemektedir. Bir hedef konusunda azim ve çaba göstermek ile ilgili *Ferîku Nûra* (Nura'nın Takımı), *Mîmî ve'l-Biyânu* Mimi ve Piyano, *Dîku'l-Cebel* (Dağın Horozu), *el-Bintu'n Nattâta* (Zıplayan Kız) ve *Derrâcetî* (Bisikletim) eserleri örnek olarak gösterilebilir.

Sâ'atî ez-Zehriyye (Pembe Saatim), *Tennûratî* (Eteğim), *Mîmî fî Bârîs* (Mimi Paris'te), *Leylâ ve'l-Himâr* (Leyla ve Eşek) kendi kendine çözüm bulma ve hatanın sorumluluğunu alma temalarını ele alır. *Sâ'atî ez-Zehriyye* eserinde konu ana karakter Farah arkadaşının hediye ettiği pembe saati kendi kendine okumayı öğrenmesidir. Farah saati okumayı öğretmesini önce abisinden, babasından, annesinden ayrı ayrı ister fakat meşgul oldukları için öğretmezler. O da kendi kendine öğrenmeye karar verir. Sabah uyanınca, servise binince, okula varınca, okuldan çıkarken gibi günün belli aralıklarında yanındakilere saati sorar ve kendi saatine bakarak bir haftadan kısa sürede saati okumayı öğrenir. *Tennûratî* eseri Lîn isimli kızın çikolata bulaşan eteğini kendi kendisine çamaşır makinesinde yıkamak istemesi ve yolunda gitmeyen bu durumun sonuçlarına katlanıp sorumluluğu almasını konu eder. Lîn'in en sevdiği eteği kırmızı eteğidir. Bir gün cebinde çikolata eriyince kendisi bu durumu çözmek ister makinede kirli çamaşırların olduğunu da görünce bütün çamaşırları yıkamanın annesini sevindireceğini düşünür. Ama makinede beyazlar vardır. Çamaşırlar yıkanınca oğlan kardeşinin beyaz basketbol takımı forması pembe olmuştur. Bu forma ile antrenmana da maça da katılamayacağı için Lîn harçlıkları ile ona yeni bir forma alarak hatasını telafi eder. *Mîmî fî Bârîs* eserinde konu Paris'te ailesiyle gezideyken anne babasını kaybeden Mimi'nin tek başına bu durumun üstesinden gelmesidir. Başta korkup ağlar fakat yanına gelen kadın polise Fransızca bilmese de işaretler ile anne babasını bulamadığını anlatır. Yanındaki otel kartını polise verir. Polis onu otele anne ve babasının yanına götürür.

Şa'ru Mîmî (Mimi'nin Saçları), *Tâmir ve Kassatu Şa'ri el-Cedîde* (Tamir ve Yeni Saç Kesimi), *Ene Lestu Nesran* (Ben Kartal Değilim), *Batalun Min Nev'in Âhar* (Başka Türü Şampiyon) eserlerinde kendini kabul etme, fiziksel özelliklerinden memnun olma konuları anlatılır. İlk eserde kıvrıcık saçlarını sevmeyen Mimi'nin rüyasında saçları düz olunca kimsenin onu tanımaması ve uyanınca onu kendisi yapan özelliklerden birisi olduğu için saçlarını sevmeye başlaması anlatılır. İkinci eserde saçlarını kestiren Tamir'in yeni halinden utanması ve okula şapka ile gitmesi anlatılır. Top oynarken şapkası bir anda fırlar ve herkesin kendisine güleceğini beklerken kimse onun saçlarıyla ilgilenmez yalnızca iyi olup olmadığını merak ederler. Tamir böylece rahatlar. *Batalun Min Nev'in Âhar* isimli eser ise kalbi delik bir çocuğun ameliyat öncesi ve sonrası hayatı algılayışını anlatmaktadır. Ana karakter Sari

hastalığı sebebiyle arkadaşlarıyla oynayamaz, kenarda durur ve hep kitap okur. Koşulara katılamaz. Bu nedenle arkadaşları ve öğretmenleri ona farklı isimler takar: okuma şampiyonu, kronometre tutma şampiyonu, kumdan kale şampiyonu, kardan adam şampiyonu gibi. Arkadaşlarıyla birlikte efor gerektiren işler yapamaması onu üzer fakat bunu kabullenmiştir, iyileşmeyi hayal eder, korksa da ameliyat olma cesaretini gösterir.

Yazarın keşfetme, yola çıkma cesareti ve kendini arayış üzerine de eserleri vardır. Bunlar *Nûra ve Kıssatuha* (Nura'nın Hikâyesi), *Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lîlî* (Tavşan Lili'nin Maceraları), *el-Bintu's-Sağîra elletî...* (Küçük Kız) eserleridir. Her eserde de ana karakter bulunduğu ortamı terk eder ve yeni bir yere gider. Karakterler kendilerini bulma, ait hissetme, keşfetme isteğini gerçekleştirme gibi saiklerle yola çıkarlar. Her birisi yolculuğunu gerçekleştirdikten sonra evine ve ailesine mutlu bir şekilde geri döner. Nûra aradığı şeyi yine ait olduğu çevrede bulur. Arayışı çıktığı yerde son bulur. Lîlî varmak istediği yere varır fakat asıl macerayı orada değil yol boyunca yaşar. Yolculuğunda pek çok arkadaş edinir ve bir sürü şey öğrenir. Küçük Kız ise sevdiği işi yaparak (flüt çalmak) dünyaca ünlü bir sanatçı olur. Bu eserler yola çıkmanın önemini ve yola devam etme cesaretini anlatmaktadır.

Duygular ile ilgili olarak yazdığı eserlerden *Kitâbu'd-dahik ve'l-Bukâ'* (Gülmek ve Ağlamak) eserinde ana karakterin hangi durumlarda gülüp hangi durumlarda ağladığını anlatılmaktadır. *Şu'ûrun Ğarîb* (Garip Bir His) Bir gün uyandığında tuhaf bir duygu içerisinde olan karakterin bu olumsuz histen nasıl kurtulduğunu konu edinmektedir. *Eyne Edâuki* (Seni Nereye Koyabilirim?) ve *Ma Huve Levnu'l- Hub* (Sevgi Ne Renktir?) direk olarak sevgiden bahseden kitaplardır. İlk eserde anlatıcı çok sevdiği bir şeyi nereye koyacağını bir türlü bulamaz. Hiçbir yere sığmayacağını düşünür. İlk sayfalarda bir parçasını gördüğümüz bu şeyin son resimlerde kağıttan bir fil olduğunu anlarız. Anlatıcı onun büyüklüğünün tam kalbine göre olduğunu düşünür ve onu kalbine koymaya karar verir. Sevginin büyüklüğü fil ile temsil edilerek konu somutlaştırılmıştır. İkinci eserde yazar sevgiyi renkler üzerinden tanımlamaktadır:

“Sevgi kırmızıdır aynı dedemle ağaçtan kopardığımız ahududular gibi. Sevgi turuncudur aynı pencereden gördüğüm gün batımı gibi. Sevgi sarıdır. Acıktığımda yediğim lezzetli bir bal gibi”¹⁵⁶

Oldukça az kelime kullanılan bu eser anlam dünyasının derinliği ile dikkati çekmektedir. Duyguların doğru tanımlanarak kişilerin kendini ifade etmesi psikolojinin sağlıklı

¹⁵⁶ Fâtıma, Şerafedîn, *Mâ Huve Levnu'l-Hub*, Kalimat Yayınları, 2013, s. 2-6.

olduğunun bir göstergesidir. Yazarın da duygu konusuna, duyguların tanımlanması ve tanınmasına önem vermesi çocuklukta yerleşebilecek kendini doğru ifade etme becerisini pekiştirmeye yöneliktir.

Aile ve Yakınlarla İlişki Konuları

Aile, dostluk ve sevgi konuları yazarın sıklıkla değindiği temalardandır. Arkadaşlık ve sevgi, eserlerindeki ana tema olmasa dahi ikincil tema olarak ele alınmaktadır.

Câretuna Cûcû (Komşumuz Cucu), *Cîrânu Cemmûle* (Cemmûle'nin Komşuları), *el-'Ammetu Zeyyûn ve Şeceratu'z-Zeytûn* (Zeyyun Teyze ve Zeytin Ağacı), *el-'Amme 'Avşe* (Avşe Teyze), *Limeni'z-Zeytûn* (Bu Zeytinler Kimin?) kitaplarında komşuluk konuları ön plandadır. Cûcû sevgi dolu bir komşu teyzedir. Herkesin dertleşebileceği, sır tutabilen ve cömert bir kadındır. “*El-'amme Zeyyûn ve Şeceratu'z-Zeytûn* eserinde köyde tek başına yaşayan yaşlı bir teyzenin çocuklarla ve köylülerle olan güzel ilişkisi anlatılır. Zeyyûn teyze paylaşmayı çok seven, çok cömert, mahallenin çocuklarına ninelik yapan, güzel sohbeti ve ikramları ile herkesi etrafında toplayan yaşlı bir teyzedir. Çocuklar onun evinin etrafında rahatça oynar, o çocuklara hikâyeye çocuklar da ona sırlarını anlatırlar. Köylüler zeytin toplama zamanı onun ağacından zeytin toplarlar, hepsi eşit bir şekilde bölüşür ve akşam Zeyyun teyzenin evinde birlikte sohbet ederler.

Ene ve Kerîm (Ben ve Kerim) eseri, Kerim isimli bir çocuk ve oyuncak ayısı arasındaki bağı, oyuncak ayının ağzından anlatmaktadır. Dostluk, çocuksu aşk ve akran zorbalığı bu hikâyede başlıca temalardır. Kerim her sırrını ayıcığına anlatır, karnındaki yarığa birkaç oyuncuğunu ve bir kağıda kalp içine sevdiği arkadaşının adını yazarak koyar. Ayıcığını bir gün okula götürür ve üst sınıftan çocuklar onunla dalga geçer, içindeki kağıdı bulup alaya alırlar. Sevdiği arkadaşı da duruma şahit olur. Kerim çok utansa da kız onu sakinleştirir ve en yakın arkadaşı olmayı teklif eder. Yazar bu eserinde bir çocuğun büyürken yaşadığı değişiklikleri ve çevresi ile olan durumunu çok net ve açık bir şekilde ele almıştır.

Bir çocuğun annesinin yoğun çalışması durumuyla başa çıkmaya çalışmasını *Mimî ve Ummuhâ el-Meşğûle* (Mimi ve Meşgul Annesi) eserinde anlatmıştır. Annesinin artık çalışmasını istemeyen Mimi için annesi bir gününü ona ayırır, birlikte vakit geçirirler. Ayrıca annesi onu muayenehanesine götürerek yaptığı işi yakından görmesini ister. Eserin sonunda annesini anlayan Mimi bir gün kendisinin de doktor olmak istediğini söyler.

Fâtıma Şerafeddîn evlatlık edinme konusunu *Kıssatî Mumeyyeze* (Benim Özel Hikâyem) eserinde ele almıştır. 8. yaş doğum gününde ana karakter Rîm'e annesi ona artık kendi öyküsünü anlatma vaktinin geldiğini söyler. Onun evlatlık olduğunu gerçek babasının o annesinin karnındayken uzak bir kasabaya yolculuğa çıktığını, annesinin de hastanede doğum yaptıktan sonra ona Rîm ismini verip hastaneden gittiğini öğrenir. Rîm gerçek anne babası hakkındaki detayları öğrenmek ister aynı zamanda da kendisini büyüten annesini ne kadar çok sevdiğinin farkına varır. Bu eser konusu itibari ile her çocuğa yönelik değildir. Bununla birlikte aynı durumdaki çocuklara terapötik fayda sağlaması ve çocukların kendileri ile alakalı üzücü durumları kabul etmelerini kolaylaştırması açısından önemlidir.

Yazarın bazı eserlerinde dede ve nine karakterleri vardır. *Ceddetî Lâ tesme 'ûnî* (Ninem Beni Duymuyor) eseri az duyan ninesiyle birlikte yaşayan bir çocuğun az işiten ninesi ile yaşadıkları komik diyalogları anlatmaktadır. Kelime şakalarını içeren bu eser yaşlılarla birlikte yaşamayı ve sevgi dolu ilişkiyi okuyucuya hissettirir. *Hımâru Ceddi* (Dedemin Eşeği) eserinde dede, *Hızâ'u'l- İyd* (Bayram Ayakkabıları) eserinde ve *Ceddetî ve'l-Kamer* (Ninem ve Ay) isimli eserde nine karakterleri vardır. Son eser çocuğun ölen ninesine olan özlemine ve ölümü algılayışını konu edinmiştir.

Kültürel Konular

Kültür etimolojik olarak Latince “cultura” kelimesinden gelmektedir. Bu kelime de “colere” mastarından gelmekte olup toprağı ekip, biçmek demektir. Bugün yaygın olarak kullanılan Türkçe karşılığı kültür'dür. Kelimenin bu hali Fransızcadan alınmıştır. Mecazi olarak edebiyat, bilim ve sanat gibi ürünleri zer etmek demektir. Kavram olarak insanı insan yapan bilgilerin bütünü anlamındadır.¹⁵⁷ Melike Günyüz çalışmasında kültürden ve değerlerden bağımsız bir eserin ortaya koyulamayacağını özellikle belli bir mekânda, belli bir konu üzerine yazılmış resimli kitaplarda kültürel kodların daha fazla görünür olup ortaya çıktığını savunur.¹⁵⁸ Kültürün unsurları maddi ve manevi olabilmektedir. Bunlar arasında dil, din, toplumsal cinsiyet, eğitim, çevre, ahlak, mimari, sanat, ekonomi, siyaset, aile ve evlilik, giyim, müzik ve eğlence, yeme-içme ile ilgili konular yer almaktadır.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Cemil Meriç Kültürden İrfana, İletişim Yayınları İstanbul, 2014 2.bs s.35-37.

¹⁵⁸ Melike Günyüz, Çocuk Edebiyatı Okumaları: Kök Metinler, Metinlerarası İlişkiler, Karşılaştırmalı Okumalar, İstanbul, Erdem Yayınları, 2022, s. 19-20.

¹⁵⁹ Emel Salim, “Necîb Mahfûz'un Üçlemesinde Bulunan Kültürel Unsurlar”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2024, s. 30-38.

Başka kültürlerle ait durum ve unsurların çocuklara anlatılmasının hem olumlu hem olumsuz yönleri vardır. Çocuğun hiç bilmediği ve görmediği bir kültürü tanınması, ufkunun genişleyip esneklik kazanması ve empati duygularını geliştirmesi açısından olumludur. Bununla birlikte Günyüz'ün aktardığı gibi çocuğun hiç bilmediği olumsuz duygu ve davranışları çocuğa öğretmek ters etki yapması da mümkündür: “Farklı din ve kültürlerle ait bakış açılarının çeşitli medya araçları vb. unsurlarla çocuklara sunulması ile daha önce çocukların gündeminde olmayan ırkçılık, din ayrımı, savaş, taciz, istismar, cinsel eğitim gibi tabu kabul edilen konuların çocuklar üzerinde olası olumsuz etkilerinden yetişkinlerin, ebeveynlerin çekinmesine rağmen bu konular çocuk edebiyatında hatta resimli çocuk kitaplarında yer almakta ve gelişerek varlığını devam ettirmektedir.”¹⁶⁰ Burada devreye kültürel anlamda tabu olan konuların anlatılıp anlatılmaması mevzusu devreye girmektedir. Fâtıma Şerafeddîn toplumlarda tabu olarak görülen konuların çocuklara anlatılmasının önemini savunur. Çünkü bu konuları kendi kültürünün yazarından öğrenemeyen çocuk yabancı yazarların eserlerinden belki yanlış, belki kültürüne ters olarak velhasıl bir şekilde öğrenecektir.¹⁶¹ Bundan dolayı Fâtıma Şerafeddîn eserlerinde derinlemesine olmasa da tabu sayılan kız-erkek ilişkileri, çocuk-ebeveyn çatışmalarını, savaş ve devrim konularını ele almıştır.

Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerinde kültürel unsurlardan pek çoğu ya direkt ya da dolaylı olarak mevcuttur. Bazen metinde bir ifade olmasa da kültüre ait öğeler resimlerde detay olarak işlenmiştir. Örneğin mimari kültürün birer ögesi olarak Arap tarzı evler, camiler, Filistin duvarı gibi unsurlar eserlerde görülmektedir. *El-Kasbâ' Len Ensâhâ Ebeden* (Kasba, Asla Unutmayacağım Yer) eserinde Sharjah'taki Eğlence merkezi olan el-Kasba, *Mîmî Fî Bâris* (Mimi Paris'te) eserinde Paris'in binaları, klişeleri, meydanları ve Eiffel kulesi hem metinde hem görsellerde anlatılmıştır. Ekonomi, eğlence ve evliliğe dair kültürel öğelere eserlerinde direkt olarak rastlanmamaktadır. Müziğe dair kültürel öğelere *Fî Bilâdin 'Âcîbe* eserinde ana karakter Sâre'nin ve *Şu 'ûrun Ğarîb* eserinde ana karakterin annesinin ud çaldığı görülmektedir.

¹⁶⁰ a.y.

¹⁶¹ Lorca Sbeity, “Fâtıma Şerafeddîn: Lâ Yecûzu Tezyîfu'l-Vâki' Fî Kutubî'l- Etfâl” (Çevrimiçi) <https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9/%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84>, 25 Mayıs 2025.

Mîmî ve’-Biyânû eserinde Mimi’nin piyano öğrenmesi, *‘Asâfiru ‘Âdil el-Mulevvene* (Adil’in Renkli Kuşları) eserinde Adil’in origami ile kuşlar yapması da sanatsal eylemlerdir. Fakat bunların Arap toplumunun kültürü ile doğrudan ilgisi bulunmamaktadır.

Fâtıma Şerafeddîn çağdaşlaşmayı savunan bir yazar olmasıyla birlikte Arap kültürüne ait öğelerin kaybedilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Dil bu öğelerin başındadır. Sonrasında ise aile, komşu, arkadaşlar ile ilişkiler, büyüklere saygı, cömertlik, çalışkan olmak, bayram ve önemli günler gibi temalar kültüre ait alt başlıklardır. Yazar ana konularda bayram, Ramazan adetleri ve umre ibadetinin eda edilmesini işlerken diğer hikâyelerinde de genel olarak arka planda ve detaylarda Arap ve doğu toplumlarının bazen özel olarak Lübnan adetlerinden ve yaşamından bahseder. *Hızâ’u’l-Iyd* (Bayram Ayakkabıları) Ramazan Bayramı öncesi bayramlık alışverişinde mavi ayakkabılar alınan bir kızın bayram öncesi sabırsızca bekleyişleri ve bayramda ninesinde akrabalarıyla geçirdiği eğlenceli vakitleri anlatmaktadır. Kıyafetlerin bayrama özel olması, bayramda aile büyüğünde toplanılması, bayram için evin süslenmesi, tatlılar yapılması, dededen harçlık alınması gibi bayram adetleri hoş bir dille anlatılmıştır. *Ramadân Fî’l-Îmârât* (Birleşik Arap Emirlikleri’nde Ramazan) eserinde Birleşik Arap Emirlikleri’nde Ramazan ayının başından sonuna nasıl geçtiğini, ne tür yemekler yenildiğini sahur, iftar ve teravih adetleri anlatılmaktadır. *Rihletun Ğayra Kulli’r-Rihlât* (Farklı Bir Yolculuk) eserinde ailesi ile umre yolculuğuna çıkan bir kızın hisleri, gözlemleri ve deneyimleri anlatılmaktadır. Hikâyeye içerisinde de umre ibadetine dair bilgiler yer almaktadır.

Tâmir ve ‘Ulbetu’ş-Şukûlâtati’l-Hamrâ’ (Kırmızı Çikolata Kutusu) eserinde komşuluk ve ehdiyeleşme kültürü anlatılmaktadır. Tâmir’in annesi komşularına hediye götürmek için bir kutu çikolata almıştır. Kutu apartman komşuları arasında dolaşa dolaşa kendilerine geri gelir. Çok merak ettiği çikolataları yemek sonunda Tamir’e nasib olur. Burada hem sevilen bir şeyin başkasına hediye edilmesi, hem de komşuluk ilişkileri anlatılmaktadır. Yukarıda da bahsedilen “*Câretunâ Cûcû*”, “*el-Ammetu Zeyyûn ve Şeceratu’z- Zeytûn*” ve “*el-’amme ‘Avşe*” eserlerinde komşuluk ilişkilerine dair işaretler vardır. *Tâhe Himârî* (Eşeğim Kayboldu) eserinde ise eşeği kaybolan bir çocuğun onu araması anlatılmaktadır. Ana karakterin eşeği komşusunun eşeği ile birilte kaçarak keyifli vakit geçirmektedir. Güldürü amaçlı bir eserdir. Yazar başka eserlerinde de komşuluk ve misafir ağırlama gibi konuları ele almıştır. Bunlardan birisi olan Nedîm serisinden *‘Inde Nedîm Dayf* (Nedim’in Bir Misafiri Var) eserinde misafirliğe gelen arkadaşını nasıl ağırladığı paylaşma teması üzerinden anlatılmaktadır.

Kıyafet giyim kuşam kültürü eserlerde en çok ön plana çıkan unsurlardandır. Eserlerde genel olarak Arap kültürü yansıtılırken özel olarak Birleşik Arap Emirlikleri ve körfez giyimine dair izler de görülmektedir. Yetişkin karakterlerden kadınların bazıları tesettürlü ve abayalı, erkeklerden bazıları da kefiye ve elbiselidir. *Diku'l-Cebel* (Dağın Horozu) eserinde ötüş yarışmasına katılan horozlar arasında kendisini beğenmiş bir horoz vardır. Bu horoz hem fötr şapkası hem de ötüşü ile batılılar gibidir. Anlatıcı bu durumu şöyle aktarır: “*Ama eminim ötüşü tavukların hoşuna gitmedi. Aynı batılı horozlar gibi ötüyor. Bu dağımıza yakışmaz.*”¹⁶² Yazar burada anadili konusuna verdiği önemi ifade etmektedir.

Yemeklerle ilgili *Ramadân Fî'l-İmârât* ve *Hızâ'u'l-Iyd* kitaplarında özellikle BAE kültüründeki yiyecekler tanıtılmıştır. *Şu 'ûrun Ğarîb* (Garip Bir His) eserinde de ana karakterin annesi künefe tatlısı yapar, babası tatlının şerbetine çiçek suyu koyar. Bunlar Arap yemek kültürüne dair öğelerdir.

Bilimsel Konular

Fâtıma Şerafedîn'in eserlerinde uzay, biyoloji, dil gibi bilim dallarına dair bilgilendirmeler mevcuttur. Bu eserler kurgu çerçevesinde çocuğu sıklamayacak fakat merakını giderecek düzeyde çoğunlukla eğlenceli ve mizahi üslupla anlatılmıştır. Yazarın bilimsel konulara eserlerinde yer vermesi hedef kitesini iyi tanıdığını göstermektedir. Nitekim okul öncesi ve belki 8 yaşına kadar olan süreçte çocuklar bilimsel konuları çok merak eder ve bunlara dair devamlı sorular sormaktadırlar. Ana renkler ve ara renklerin oluşumunu renkleri kişileştirerek anlattığı *Raksu'l-Elvân* (Renklerin Dansı) eserinde; ayın hilal görünümünden dolunaya, geçirdiği evreleri ve isimlerini *Kamaru Lemâ* (Lema'nın Ayı) eserinde; bir bebeğin anne karnındaki 9 aylık fetal gelişimini meyvelerin büyüklükleri ile anlattığı *Semsem Fî Batni Mâma* (Annemin Karnındaki Susam) eserinde; beş duyu organını *Ene ve Bâbâ Fî's-Sûk* (Babamla Pazarda) eserinde; Arap alfabesini *Ebcad Huvvez* (Alfabe) ve *Melle Kitâbî* (Kitabım Sıkıldı) eserlerinde ele almıştır.

Diğer Konular

Yazar daha önce de geçtiği gibi parmak sallamadan öğreten, mesajını ileten kitapları sevdiğini fakat en çok da hiçbir eğitsel maksadı olmayan yalnızca eğlendiren kitapları sevip, güzel bulduğunu söyler.¹⁶³ Pek çok yazara göre iyi bir çocuk edebiyatı eserinin püf noktası

¹⁶² Fâtıma Şerafedîn, *Diku'l-Cebel*, Beyrut, Asala Yayınları, 2005, s. 13.

¹⁶³ “Fatima Sharafeddine in Conversation” (Çevrimiçi)

eserin çocuğa dokunmasıdır. Çocuklar yalnızca bir şey öğrendiği kitabı sevmez. Kendisini hüznülendirse de bir şekilde kalbine dokunan, güldüren, eğlendiren, kendisini bulduğu ve bilmediklerini şeyleri gösteren kitapları sevmektedirler. Çocuklar kitapları sevdiğinde ise onda okuma alışkanlığı oluşur. Bu anlamda bir hedefi olmayan eserler bile çocuk edebiyatının birincil hedefi olan çocuğa okuma sevgisini ve alışkanlığını kazandırması bağlamında bir hedefe sahip olmuş olurlar.

Yazarın eserlerinin neredeyse hemen hepsi ya güldürü ile ya da bir parça duygusallık ve samimiyet ile kalplere dokunmaktadır. Eserlerinin çoğunda temalar ne olursa olsun konuları mizahi unsurlar katarak ele almaktadır. Dolayısıyla yukarıdaki sınıflamalar içerisindeki pek çok kitabı bu gruba da almak mümkündür. Fakat bazı eserlerinde mesaj değil eğlendirici olması ön plandadır bunlar arasında *Mâzâ Lev* (Olsaydı Ne Olurdu?), *Tâle ve 'l-Bahr /Ene ve 'l-Bahr eseri* (Tale ve Deniz/ Ben ve Deniz), *El-Kasbâ' Len Ensâhâ Ebeden* (Kasba, Asla Unutmayacağım Yer) eseri, *Tâhe Himârî* (Eşeğim Kayboldu), *El-'Usfûratu Ummu'l-Ahbâr* (Kuşlar Söyledi), *Bicâmetî* (Pijamalarım) eserleri vardır.

Mâzâ Lev eserinde olsaydı acaba ne olurdu diye merak edip hayal kurulabilecek durumlardan bahseder. Örneğin “horozlar sabun yutsa ne olur? Komşular çamaşırlarını bulutlara assa, filler uçsa, karıncalar yüzse, ballar çeşmeden aksa, arılar bizi öpse, gökten boya kalemi yağsa ne olur?” gibi sorular vardır. Cevapları olmayan bu sorular okuyucunyu hayal etmeye teşvik eder. Resimler bu anlamda metni destekleyip ve zenginleştirmektedir.

Tâle ve 'l-Bahr /Ene ve 'l-Bahr, Bir kız çocuğu deniz kenarındaki evinin penceresinden sabah uyanır uyanmaz ve gece yatarken hep denize bakar, deniz kenarında oynar. Bir gün oynarken topu denize kaçar ve dalgalar alıp götürür. Denize öfkelenir. Ertesi sabah topunu yine sahilde görünce kızgınlığı geçer ve yine denizi sevmeye devam eder.

El-Kasbâ' Len Ensâhâ Ebeden Şarjah'ın lunapark ve oyun alanlarının olduğu eğlence bölgesinde Merve'nin nasıl vakit geçirdiğini anlatmaktadır. *Tâhe Himârî* eseri eşiği kaybolan bir çocuğun eşeğini araması ve onu eşek arkadaşıyla birlikte vakit geçirirken bulmasını komik ve kafiyeli bir şekilde anlatmaktadır. *El-'Usfûra Ummu'l-Ahbâr* eserinde bir kız çocuğunun yaptıklarını ailesinin bilmesi ve bunu kuşlar söyledi cümlesine dayandırması anlatılır. *Bicâmetî* eserinde bir çocuğa doğum gününde ninesinin pijama dikip hediye etmesi ile balayan olaylar anlatılmaktadır. Çocuk ne kadar büyüse de pijamalar ne kadar yıkansa da ne eskir ne de

küçülür. Çocuk pijamaların sihirli olduğunu düşünür ve bunu herkese anlatmaya başlar. İşin aslının ninesinin, torunu çok seviyor diye aynı pijamadan belli aralıklarla dikmeye devam etmekte olduğu hikâyenin sonunda anlaşılmaktadır.

3.1.1.4. İletiler

İleti, diğer adlarıyla ana fikir, ana düşünce, yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi; mesajdır.¹⁶⁴ İleti yazarın metindeki amacını işaret etmektedir. Amacını açıkça belli eden kitaplar yazarın hayal gücünün ne kadar sınırlı olduğunu gösterebilmektedir. Amacını açıkça belli eden veya iletisini didaktik bir dille veren metinler olumsuz bir etki ile okuyucuda dirence de sebep olabilmektedir.¹⁶⁵ Dolayısıyla ileti her zaman bir cümle ile metin içerisinde verilmeyerek sezdirilebilmekte ve okuyucunun üzerinde düşünerek iletiyi bulması tercih edilebilmektedir. Bununla birlikte hiç kimsenin bir anlam çıkaramadığı, belirgin olmayan veya yanlış anlaşılmaya müsait iletiler de metnin güzelliğini bozmaktadır. Ayrıca bir metinde birden fazla ileti olabilmektedir. Metinde geçen her düşünce bir ileti sayılabilir. İleti metnin genelini kapsıyorsa ana ileti, kapsamıyorsa yan ileti olmaktadır.¹⁶⁶

Bu bağlamda resimli kitaplarda sözcükler kullanılmadan iletilerin doğrudan verilmemesini sağlamak resimler aracılığıyla mümkün olmaktadır.¹⁶⁷ Örneğin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili eylemler veya olumsuz davranışların nelere yol açtığı resimlerle anlatılabilmektedir.

Çocuklar için yazılan metinlerde henüz anlam ve kavram dünyaları tam olarak gelişmediğinden korku, tikslenme, yalan, hırsızlık vs. gibi olumsuz ahlaki özellikler ile ilgili iletiler verilmemelidir. İnsanı ve kendisini tanımaya çalışan çocuk üzerinde bu tip iletiler yabancılaşma meydana getirebilmekte, belleğine yerleşip iç dünyasında tahribat yapabilmektedir. Dahası bunlara maruz kalan çocukta bu olumsuzluklar kökleşip karakterine etki edebilmektedir.¹⁶⁸

Fâtıma Şerafedîn eserlerinde iletileri doğrudan vermemekte olay örgüsü içinde okuyucunun düşünerek bulacağı şekilde metne gizlemektedir. Örneğin Raksu'l-Elvân isimli

¹⁶⁴ İleti, **TDK**, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/?ara=ileti>, Haziran 2025.

¹⁶⁵ Lukens, **a.g.e.**, s. 251.

¹⁶⁶ Oğuzhan Yılmaz, N. Hümeyra Özdemir Erem, “Okul Öncesi Çocuk Kitaplarında İleti Problemi: Leyla Fonten'den Öyküler Serisi” **Ekev Akademi Dergisi**, C.XXI, No:72, Güz 2017, s. 243.

¹⁶⁷ **a.y.**

¹⁶⁸ Beytullah Karagöz, “Resimli Çocuk Kitaplarında Gözden Kaçan Bir Alan: İleti Problemi (Anne Tavuk Anlatıyor Serisi Örneği)”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XVII, No:68, Güz -2018, s. 1767.

eserinde ana renklerden ara renklerin oluşması anlatılmaktadır. Üç arkadaş olan sarı, kırmızı ve mavi kendi kendilerini överken en güzel rengin hangisi olduğu konusunda anlaşmazlığa düşerler ve kavga ederler. Bu tartışmaların anlamsız olduğuna karar vererek o akşam birlikte vakit geçirip eğlenmeye karar verirler. Ve sonunda dans edip halay çekerlerken birden ortaya ara renkler çıkmaya başlar. Hikayenin ana konusuna ilave olarak herkesin kendisine has güzel özellikleri olduğu iletisi verilmektedir. Eserlerde verilen bazı iletiler şunlardır:

Ferîku Nûra (Nura'nın Takımı): Yalnızca kız olmak herhangi bir şeyi yapmaya engel değildir. Azim ve istekle herşey başarılabilir.

Kullu Şey'in Cedîd (Herşey Yeni): Yeni bir yere taşınmak eski arkadaşlardan vazgeçmek değil onlara ilave olarak yeni arkadaşlar ve yeni tanıdıklar edinmektir.

Lâ Teftahî Hâza'l-Kitâb (Bu Kitabı Açma): Masal kitaplarında bin bir çeşit canavar ve yaratıkla karşılaşılabilir fakat onların hepsini yenebilecek hayal gücünü yine o kitapları okuyarak elde etmek mümkündür.

Mâ Huve Levnu'l-Hub (Sevgi Ne Renktir?): Sevginin rengini anlamak isteyen etrafına bakarak çeşit çeşit güzellikleri farkedirse sevginin pek çok türünü görmüş olur.

Hebbet Rihun Kaviyye (Kuvvetli Bir Rüzgar Esti): Bir gün her şeyi değiştirecek ve güzelleştirecek bir şey olabilir. Rüzgarlar bir gün tersine esebilir.

Limeni'z-Zeytûn (Bu Zeytinler Kimin?) Kavga edip paylaşmayan kişinin eli günün sonunda boş kalır.

El-Bintu's-Sağîra Elletî (Küçük Kız): Önce kişinin kendisi mutlu olursa etrafındakileri de mutlu edebilir, yalnızca diğerlerini mutlu etmeye çalışan kişi bir gün mutsuz olduğunda etrafındakileri mutlu edecek gücü kalmayabilir.

Ceddetî ve'l-Kamer (Ninem ve Ay): Vefat eden yakınlardan güzel anılar ile bahsetmek ölüm ayrılığının üstesinden gelmenin bir yoludur.

Ceddetî Lâ Tesme'unî (Ninem Beni Duymuyor): Nineler iyi duymasalar bile torunlarını çok sevdiklerinden onlarla güzel bir şekilde anlaşabilirler. Anlaşabilmek için her zaman aynı şeylerden bahsetmeye gerek yoktur.

Örneklerden de görülebileceği gibi Fâtıma Şerafeddîn eserlerinde derin ve önemli mesajları basit bir dille çocuklara aktarmaktadır. Bu iletileri nasihat etmeden, dolaylı bir şekilde vermektedir.

3.1.1.5. Resimler

Çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda resimler temel unsurlar arasında kabul edilmektedir. Alanın uzmanları resimli kitapların sözlü kitaplardan daha fazla etkiye sahip ve görsel açıdan temsil gücünün daha yüksek olduğunu iddia etmektedir.¹⁶⁹ Resmin sanat yönü ile insan kendini ve dünyayı algılayış ve görme biçimini şekillendirmektedir. İnsanı ön kabullerinden ve yargılarından kurtararak yeni bir bakış kazandırmaktadır. Resimler ve sözcüklerin ayrı ayrı etkileri ve bir araya geldiklerinde oluşan sinerji kitaba bir bütün olarak bambaşka bir boyut katmaktadır.

Resimli kitaplar yalnızca edebi bir metin olmakla kalmayıp aynı zamanda resimler ile birleşerek bir sanat eseri haline gelmektedir. Bu anlamda resimli kitaplar sözcüklerin anlatmadıklarını resimlerin anlattığı; resimlerin anlatmadıklarını sözcüklerin anlattığı ve her ikisinin anlatmadığı boşlukları da okuyucunun doldurduğu sanat eserleridir.¹⁷⁰ Resimler, kitaptaki metin resim oranı, okuyucuda uyandırdıkları etki ve anlattıkları hikayeler bağlamında ayrı ayrı incelenebilmektedir. Melike Günyüz bu konuda şunu ifade etmiştir:

“Resimli çocuk kitaplarında resimler kimi zaman metinle eş değer kimi zaman metinden daha zengin anlamlar barındırdığından verilmek istenen mesajı zenginleştirmekte, pekiştirmekte ya da ironi yolu ile okurun konuya farklı bir perspektiften yaklaşmasını sağlamaktadır.”¹⁷¹

Sipe, Nicolajeva ve Scott’un araştırmasından aktararak kitap içerisindeki görsellerin metinle ilişkileri bakımından beş sınıfa ayrıldığını söylemektedir. Bunlar simetrik etkileşim, tümleyici etkileşim, pekiştirici etkileşim, karşı etkileşim ve çelişkili etkileşimdir.¹⁷²

Simetrik etkileşim, öyküyü destekleyici şekilde çizilen resimlerdir. Metinde olan öge ve durumlar bire bir resme aktarılmaktadır. Örneğin hikâyede bir kuştan bahsediliyorsa resimde de kuş çizilmektedir. Tümleyici etkileşim, öyküde sözcüklerle anlatılmayan fakat hikâyeyi tamamlayan çizimlerdir. Aynı hikâyeyi metin ve resim farklı noktalardan anlatarak birbirlerini tamamlarlar. Böylece hikâye daha da zenginleşmiş olur. Hikâyede bir karakterin

¹⁶⁹ Sipe, a.g.e., s. 120.

¹⁷⁰ a.e., s. 111.

¹⁷¹ Melike Günyüz, **Çocuk Edebiyatı Okumaları: Kök Metinler, Metinlerarası İlişkiler, Karşılaştırmalı Okumalar**, s. 15.

¹⁷² Sipe, a.g.e., s. 117.

görünüşüne ve davranışına dair bir özelliğın veya hikayenin olayın geçtiğı mekanın anlatılmasına bile çizilmesi buna örnek olarak verilmektedir. Pekiştirici etkileşim, kelimeler ve resimlerin birbirlerinin anlamlarını uzatıp genişletmesi durumudur. Ya resimler kelimenin anlamını güçlendirerek daha etkili olmasını sağlar ya da metinler resmin anlamını güçlendirir. İçerik daha anlaşılır hale gelir.¹⁷³ Karşı etkileşim, metnin anlattığı öykü ile resimlerle anlatılan öykünün ironik bir şekilde farklı olmasıdır. Çelişkili etkileşim, kitapta öykü ile tamamen uyumsuz, bağlantısız resimlerin olmasıdır. Hikâye gözlüklü bir kızdan bahsederken çizimde kahramanın gözlüksüz veya erkek çocuk olarak çizilmesi buna örnek olarak gösterilebilmektedir.

Bunlarla beraber okul öncesi resimli çocuk kitapları hariç çocuk kitaplarında her sayfada resim olma zorunluluğı yoktur. Her detayın da resimde aktarılması gerekmemektedir. Gösterilmeyenleri okuyucu hayal ederek zihninde canlandırabilir. Böylece okuyucu anlatının bir parçası ve ortak yazarı olmuş olmaktadır.¹⁷⁴

Resimli kitap çizerleri eserlerinde farklı sanat akımlarını ve farklı çizim tekniklerini kullanmaktadırlar. Belli dönemlerde bazı sanat akımları daha popüler olup çocuk yayın dünyasında baskın bir etki göstermektedir. Bu sanat akımları arasında gerçekçilik, gerçeküstücülük, ilkelcilik (folk), izlenimcilik, karikatür, pop art, soyut, dışavurumculuk, fotoğraf ve dijital araçların kullanıldığı karma akım vardır.¹⁷⁵ Günümüzde sulu, kuru, akrilik, guaş boya gibi geleneksel yöntemler kullanılmaya devam etse de dijital çizimler ve kolaj teknikleri çizim ve baskı aşamasında sağladığı kolaylıklar ve çeşitlikler açısından daha fazla popülerdir.

Fâtıma Şerafeddîn'in yaklaşık olarak ilk beş-on yılındaki eserleri (2005-2015) resim teknikleri açısından zayıf, tarz olarak basit kabul edilebilir. Çocuk edebiyatının gelişmesi, dünyada örneklerin çoğalması ve çizerlerin de bu nispette artması ile çizim tarzları çeşitlenmiştir. Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerinde de bu gelişmeyi görmek mümkündür. Nitekim ikinci baskısını yapan “*Tâle ve 'l-Bahr*” ve “*Cîrânu Cemmûle*” eserlerinin her ikisinde de çizer değişikliğı yapıldığı görülmektedir. Bu eserlerin ilk baskılarında beyaz arka plan üzeri basit ve az renkli vinyet tarzı çizimler yer alırken yeni versiyonlarda tam sayfa görseller, daha canlı ve

¹⁷³ Hakan Çetin, “Resimli Çocuk Kitaplarında Resim-Metin İlişkileri ve Bazı Sınıflandırmaların Değerlendirilmesi: Bir Meta-Sentez Çalışması” *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.XXIII, No: 2, Haziran 2021, 533-545 s. 540.

¹⁷⁴ Sipe, *a.g.e.*, s. 118.

¹⁷⁵ Lukens, *a.g.e.*, s. 67-69.

sevimli anlatımlar mevcuttur. İlk baskılardaki durağanlığın aksine ikinci baskıda hikayedeki hareketlilik yansıtılmıştır.

Yazarın kitaplarında suluboya, kuru boya, akrilik boya, kolaj tekniği, dijital çizimler ve fotoğraflar da dahil karışık tekniklerin kullanıldığı pek çok tarzı görmek mümkündür. Dünyanın farklı yerlerinden ünlü ve ödüllü çizerlerin çizimleri de bu kitapları ikinci bir yönden sanat eseri yapmaktadır. Resimler çoğunlukla hikâye ile örtüşmekte ve hikâyeyi tamamlamaktadır.

Ödüllü çizerlerden İranlı Fereshteh Necefi'nin çizimlerini yaptığı *Lâ Teftehi Hâza'l-Kitâb* (Bu Kitabı Açma!) isimli eser akordeon şeklinde açılmakta ve çift yönlü olarak iki hikâyeyi içermektedir. Bu eser dünyanın en prestijli ödüllerinden birisi olan 2014 BolognaRagazzi Çocuk Kitap Fuarı'nın yenilikçi çalışmalara verdiği Yeni Ufuklar Ödülleri'nin Onur Ödülü'ne layık görülmüştür.

Çizimleri ile dikkat çeken bir eser de *Batalun Min Nev'in Âhar* (Başka Türü Şampiyon) eseridir. Bu eserde gerçekçi çizimler ile çocuk ve karakterler çizilmiş aynı zamanda arka planda fotoğraflar kullanılmış, çocuğun hayal ettiği yerler bu hayali yansıtacak şekilde resmedilmiştir. Sayfalar adeta film sahnesinden bir kare gibidir.

Kitaplarda olumsuz konular işlense dahi komiklikler ve neşe içeren görseller resmedilmiştir. Eğlenceli çizimlerle çocukların dikkati çekilmek istenmiştir.

3.1.2. Yapı

3.1.2.1. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatıcı, destan, masal, hikaye, roman gibi kurmaca metinlerde, sesi; şu veya bu tonda duyulan gizli veya açık kimliğine tanık olunan bir varlıktır.¹⁷⁶ Edebiyatın tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimlerle birlikte anlatıcı da her şeyi bildiği ve sezdiği ilahi konumundan inerek sınırları olan beşeri bir konuma gelmiştir. Bununla birlikte anlatıcı beşeri bir konumdan anlatsa dahi ilahi havadan büsbütün sıyrılmış değildir. Bu, okuyucuda hayranlık uyandırmak ve olayları pek çok yönden anlatabilmek için bir anlamda anlatı sanatında kaçınılmaz bir durum olmaktadır.¹⁷⁷ Üç tip anlatıcı vardır, bunlar: birinci tekil kişi *ben*, üçüncü tekil kişi *o* ve ilk ikisine nispeten daha az kullanılan ikinci çoğul kişi *siz* anlatıcıdır. Birinci

¹⁷⁶ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, 19.bs., İstanbul, Ötüken Yayınları, 2022, s. 20.

¹⁷⁷ A.e., s. 20-21.

tekil kişi anlatıcı insani ve bireysel özelliklerinin hatta bilgi eksikliklerinin etkisi ile olayları anlatırken; üçüncü tekil kişi anlatıcıda ilahi özellikler ve sınırsız bilgiye sahip olduğu görölmektedir.

Bakış açısı ise hikayede anlatılan olayları kimin gördüğünü ve anlattığını dolayısıyla okuyucunun da öyküyü nasıl gördüğünü söyleyen bir unsurdur.¹⁷⁸ Bakış açısının türleri arasında ilahi, kahraman, çoğulcu ve nesnel bakış açıları vardır.

İlahi/tanrısal bakış açısına aynı zamanda hakim bakış açısı veya sınırsız üçüncü kişi bakış açısı da denilmektedir. Anlatıcı olanı biteni, işin aslını, zihinlerden geçenleri, geçmiş ve geleceği bilmektedir.¹⁷⁹ Fakat hiçbir olaya dahil olmadan uzaktan olayları ve kişileri görerek aktarım yapar. Karakterlerden birisi değildir. Anlatımda üçüncü tekil veya çoğul şahıs kipi kullanılmaktadır. Bugün popülerliğini nispeten kaybetse de vazgeçilmiş bir tür değildir. Özellikle resimli çocuk kitaplarında açık ve net bir anlatım tercih edilip resimlerle pekiştirildiğinde hakim bakış açısı kaçınılmaz bir anlatım olmaktadır.

Kahraman bakış açısı, tekil bakış açısı veya birinci kişi bakış açısı da denilmektedir. Anlatıcı karakterlerden birisi, çoğunlukla ana karakterdir. Olaylara kendi gözünden bakmaktadır. Her şeyi bilmez, olayları bildiği ve anladığı kadar anlatabilir. Bu anlamda sınırlı bir bakış açısına sahiptir. Anlatımda hem birinci tekil şahıs kipi (ben) hem de üçüncü tekil şahıs kipi (o) kullanılabilir. Kahraman bakış açısı çocuk edebiyatında en etkili bakış açısıdır. Hedef yaş gurubu ile anlatıcının yaşı aynıysa hikaye okuyucunun daha fazla ilgisini çekmektedir. Okuyucu kahraman ile empati yapmakta, kendisini onun yerine koyabilmektedir. Bu yüzden yazarın hikayeyi çocuğun gözünden, çocuğun bakış açısını bilerek aktarması önemlidir.¹⁸⁰

Çoğulcu bakış açısı, olayların birkaç kişinin bakışından anlatılmasıdır. Her anlatıcı aynı olayı kendi bakış açılarıyla anlatmaktadır. Tanrısal bakış açısını tercih etmeyen yazarlar bir eserde birden fazla bakış açısını bir arada kullanmaktadır. Bu şekilde karakterlere dair daha fazla bilgi verilebilmektedir. Anlatılarda kahraman bakış açısına eşlik edebilmektedir.¹⁸¹

Nesnel bakış açısı, gözlemci figür veya hayalet bakış açısı olarak da bilinmektedir. Bu anlatıcı hakim bakış açısı gibi her şeyi uzaktan izler fakat kişilerin zihinlerinden geçenleri,

¹⁷⁸ Lukens, a.g.e., s. 193.

¹⁷⁹ Tekin, a.g.e., s. 54-56.

¹⁸⁰ Lukens, a.g.e., s. 193; 198.

¹⁸¹ Tekin, a.g.e., s. 60-63.

hikayenin nasıl ilerleyeceğini ve sonu bilmemektedir. Objektif bir bakış sunmaktadır. Bu bakış açısı okuyucuyu karakterler veya durumlar hakkında bilgilendirmektedir.

Okuyucunun yazarla anlatı üzerinden kurduğu ilişkide güvenilirlik veya güvenilmezlik problemi ortaya çıkmaktadır. Anlatıcı ima edilen yazarla örtüştüğünde güvenilir bir anlatıcı, örtüşmediğinde ise güvenilmez bir anlatıcı olmaktadır.¹⁸² Güvenilmez anlatıcı çelişkili, tutarsız ve yanlış bilgiler vererek okuyucuyu yanlış yönlendirebilmektedir. Modern ve post-modern metinlerde kullanılan bu anlatıcı, anlatıma zenginlik, gizemlilik katabilmekte, tekinsiz bir ortam yaratabilmekte ve ironi oluşturabilmektedir.¹⁸³

Kahraman bakış açısındaki güvenilmez anlatıcı beş farklı türde olabilmektedir. Bunlar: kasten yanlış anlatan sinsî anlatıcı, bilinci bulanık anlatıcı, psikolojik sorunlu anlatıcı, farkında olmayan anlatıcı ve genellikle çocuk kahramanlar olan saf anlatıcıdır. Kasten yanlış anlatan sinsî anlatıcı hikayeyi saptırmak için yalanlar söyleyebilir. Bu anlatıcının güvenilmez olduğunu okuyucu hikâyenin sonunda veya bir şeyler olup bittikten sonra fark edebilmektedir. Metin başa dönüp tekrar okunduğunda yazarın bazı ipuçları verdiği görülebilmektedir. Bu anlatıcı kasıtlı olarak aldatmaca yapıp bildiklerini sakladığından ve okuyucu yanlış yönlendirdiğinden sinsî anlatıcıdır. Bilinci bulanık anlatıcı alkol veya uyuşturucu etkisi ile olayları yanlış anlatan anlatıcıdır. Psikolojik sorunlu anlatıcı yaşadığı travmalar veya sahip olduğu psikolojik hastalıklar nedeniyle olayları yanlış anlatmaktadır. Farkında olmayan anlatıcı başka bir güvenilmez anlatıcıya güvenerek olayları farkında olmadan yanlış anlatan anlatıcıdır. Saf güvenilmez anlatıcı ise okuyucuyu kasıtlı olarak yanlış yönlendirmez. Kendisinin olaylara safça bakmasından veya durumu anlamadığından dolayı eksik veya yanlış aktarım yapmaktadır.¹⁸⁴ Saf anlatıcının aktardıkları okuyucuda şüphe uyandırabilmektedir. Okuyucu gerçekleri hikayenin sonunda saf anlatıcı ile birlikte anlayabilmektedir. Çocuk kitaplarında daha çok sinsî ve saf güvenilmez anlatıcılar kullanılmaktadır. Çocukların bazı şeyleri eksik ve yanlış anlamlarından hareketle sıklıkla kullanılan anlatıcı saf anlatıcıdır. Bu anlatım hikayede sürpriz son etkisi yapabilmekte, yanlış anlamalar mizahi unsurlar içerebilmektedir.

Bu bilgiler ışığında Fâtıma Şerafedîn'in öykülerine bakıldığında en çok iki tip anlatıcı ve bakış açısı görülmektedir. İlki çocuk gerçekliğine daha yakın ve çocukların empati

¹⁸² Sümeyye Samat, Hayrunisa Topçu, "Güvenilmez Anlatıcı Kimdir?", **Dil ve Edebiyat Araştırmaları**, CXXXV, Bahar 2022 s. 433-461 s. 446.

¹⁸³ a.e., s.450.

¹⁸⁴ Holly Seddon, "The Unreliable Narrator: All You Need To Know", (Çevrimiçi) <https://jerichowriters.com/the-unreliable-narrator/>, 20.07.2025.

yapmasını kolaylaştıracak şekilde “ben” kişisi anlatıcı ve kahraman bakış açısıdır. İncelenen eserler içinde birinci tekil anlatıcı 37 kez ve kahraman bakış açısı 38 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. İkincisi ise “o” kişisi anlatıcı ve hakim bakış açısıdır. Üçüncü tekil kişi anlatıcı ve hakim bakış açısı 52’şer kullanılmıştır. Ayrıca bilmece ve tekerleme gibi eserlerde bakış açısı aranmamıştır.

Bunlar dışında *Fî ‘Iyd Milâdik* (Doğum Gününde) ve *Lâ Teftehî Hâzâ’l-Kitâb* (Bu Kitabı Açma) adlı iki eserinde ikinci tekil şahıs anlatıcı, *‘Ursu Bilâdî* (Ülkemin Düğünü) eserinde ise üçüncü çoğul anlatıcı kullanılmıştır. Eserlerinde kullandığı farklı bakış açıları ise nesnel ve çoğulcu bakış açılarıdır. *Mâzâ Lev* (Olsaydı Ne Olurdu?) ve *Melle Kitâbî* (Kitabımın Canı Sıkıldı) eserlerinde nesnel bakış açısı, *İzhar ve Bân Yâ Sağîrî* (Elma Dersem Çık Armut Dersem Çıkma), *Îlâ’n-Nevmi Yâ Sağîrî* (Haydi Uykuya Yavrum) ve *Hebbet Rîhun Kaviyye* (Kuvvetli Bir Rüzgar Esti) eserlerinde çoğulcu bakış açısı kullanılmıştır.

Bu bakış açılarına eserlerden şu örnekler gösterilebilir:

Kahraman bakış açısı (ben): “*Doğum günümde arkadaşım Kerime bana pembe bir saat hediye etti. Annem koluma taktığında ‘ne kadar da hoş’ dedim.*”¹⁸⁵

Hakim bakış açısı (o): “*Halâ çok kısa bir kız. Bu yüzden yüksekte olan şeylere erişebilmek için hafifçe zıplıyor. Kısa olması onu birazcık rahatsız ediyor.*”¹⁸⁶

Fâtıma Şerafeddîn’in *El-Muğaffel ve ‘l-Habîs* (Aptal ve Hilebaz), *Cerretu’s-Semen ve ‘l-‘Asele* (Tereyağı ve Bal Testisi), *Flûrâ* (Flora), *El-Bintu’n-Nûnû* (Minik Kız), *Fî Bilâdin ‘Acibe* (Acayip Bir Ülkede) ve *Hızâ’u’Tanbûrî* (Tanburi’nin Ayakkabıları) gibi geleneksel masal uyarlaması olan kitaplarında bakış açısı hakim bakış açısıdır. Üçüncü tekil kişi anlatıcı olan biteni ve kahramanların hislerini ve düşüncelerini bilmektedir.

“*Minik Kız kadıya gitmeye karar vermiş. Kurttan intikamını almak için kadı ona yardım edecekmiş.*”¹⁸⁷

“*Flora korkudan titriyormuş. Çünkü üvey annesinin ne kadar acımasız olduğunu ve onu affetmeyeceğini biliyormuş.*”¹⁸⁸

¹⁸⁵ Fâtıma Şerafeddîn, *Sâ‘atî Ez-Zehriyye*, Kalimat Yayınları, 2013, s. 3.

¹⁸⁶ Fâtıma Şerafeddîn, *el-Bintu’n-Nattâta*, Kalimat Yayınları, 2015, s. 5.

¹⁸⁷ Fâtıma Şerafeddîn, *El-Bintu’n-Nûnû*, Beyrut, Asala Yayınları, 2008, s. 9.

¹⁸⁸ Fâtıma Şerafeddîn, *Flûrâ*, Asala Yayınları, 2013, s. 4.

Bir olay örgüsü bulunmayan kurgu dışı sayılabilecek eserlerinde yazar, bir durumu açıklamakta, bir fikirden bahsetmekte, kavramları ve harfleri öğretmekte, meslekleri tanıtmaktadır. Bu eserler *Kitâbu'd-Dahik ve'l-Bukâ'* (Gülmek ve Ağlamak), *Ebcad Huvvez* (Alfabe), *Min... İlâ* (Küçükten Büyüğe), *Ene Cinân* (Ben Cinan), *'Âlemî* (Benim Dünyam), *Men Ene* (Ben Kimim?), *Ramadân Fî'l-Îmârât* (Birleşik Arap Emirlikleri'nde Ramazan), *'Ursu Bilâdî* (Ülkemnin Düğünü), *Mâzâ Lev...?* (Olsaydı Ne Olurdu?), *Mâ Huve Levnu'l-Hub?* (Sevgi Ne Renktir?), *Lâ Teftehî Hazâ'l-Kitâb – Hîne Eftehu Hazâ'l-Kitab* (Bu Kitabı Açma, Bu Kitabı Açtığımda), *Eşğâl ve Mihen* (İşler ve Meslekler) eserleridir. Bu eserlerin bazılarında anlatıcı yazarın kendisi olarak “ben” kişisidir ve birinci kişi bakış açısı ile yazılmışlardır. Bilmece eseri olan *Men Ene?* (Ben Kimim?), meslekleri öğreten *Eşğâl ve Mihen*, bazı kavramları öğreten *Min İlâ* gibi eserlerde ise bakış açısı nesnel bakış açısıdır.

Yazarın yazarlık deneyimlerinin artması ile anlatıcı ve bakış açıları zamanla ilahi olandan bireye bir geçiş olduğu, ben anlatıcıyı daha çok kullandığı görülmektedir. Bununla birlikte üçüncü tekil kişi anlatıcıyı büsbütün de terk etmiş değildir. Ayrıca yazar ilk yazdığı eserlerden olan *Tâle ve'l-Bahr* eserini ilk baskısında hakim bakış açısında ve üçüncü tekil kişi anlatıcı ağzından kaleme almışken ikinci baskısında değişiklik yaparak kahraman bakış açısı ile ve birinci tekil anlatıcı ağzından yeniden yazmıştır. Eser ilk baskısını 2005 yılında ve ikinci baskısını *Ene ve'l-Bahr* adıyla 2022 yılında yapmıştır. Metindeki değişiklikler aşağıdaki şekilde görülmektedir:

*“Tale denizi çok seviyor. Dalgaların sesini seviyor. Denizde yüzmeyi seviyor. Deniz kıyısında oynamayı seviyor.”*¹⁸⁹

*“Ben Tale denizi çok seviyorum. Dalgaları seviyorum. Denizde yüzmeyi seviyorum. Deniz kıyısında oynamayı seviyorum.”*¹⁹⁰

Postmodernizmin edebiyata olan etkilerinden birisi yazarın metnin içinde görünür olması, varlığını okuyucuya hissettirmesidir. Bu anlamda Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerinin bazılarında yazarın sesini duymak mümkündür. En dikkat çekici olanı masal türünde yazılmış olan *Fî Bilâdin 'Âcîbe* eserinin sonundadır. Masalda bir çatışma unsuru olan insanların ağzındaki altın, gümüş ve tahta kaşıklar kaybolur ve mutlu son izlenimi geldiğinde yazar okuyucuya parantez içi bir cümle ile şaka yapar:

¹⁸⁹ Fâtıma Şerafeddîn, *Tâle ve'l-Bahr*, Beyrut, Asala Yayınları, 2005, s. 4.

¹⁹⁰ Fâtıma Şerafeddîn, *Ene ve'l-Bahr*, Beyrut, Asala Yayınları, 2022, s. 2-3.

“Düğünden bir süre sonra da ilk çocukları oldu. Elinde... kazma olan bir oğlan! (Kazma hikayesi bir şaka. Sare ve Mevd’in çocuğu ağzında ya da elinde hiçbir şey olmadan, yüzünde dedesinininki gibi kocaman bir gülümseme ile doğdu.)”¹⁹¹

Diğer örneklerde yazar direk okuyucuya seslenmektedir:

“Bu kitabı sakın açma çünkü ağzını kocaman açmış, etrafındaki her şeyi hatta ağaçları bile yutan garip bir yaratıkla karşılaşabilirsin... Büyükannene pasta götürürken yolda seni takip eden bir kurtla karşılaşabilirsin.”¹⁹²

“Gülmenin bulaşıcı olduğunu biliyor muydunuz?”¹⁹³

“Komşumuz Cûcû bildiğin komşulardan değildir. Onu gördüğünde ve konuşmasını duyduğunda ne kadar farklı olduğunu anlarsın.”¹⁹⁴

Ayrıca yazarın üç eserinde güvenilir anlatıcı vardır. Saf tip güvenilir anlatıcı *Bicâmetî* eserinde görülmektedir. Anlatıcı ana karakter Nadir’dir. Ben kişisi kahraman bakış açısıdır. Nadir ninesinin kendisine hediye ettiği pijamaları çok severek yıllarca giyer. Fakat bu süreçte pijamalar ne eskir ne de küçülür. Nadir en son pijamaların sihirli olduğuna karar verir. Okulda da arkadaşlarına bu durumu anlatılmaktadır. Dünyada sadece kendisinde böyle sihirli pijamaların olduğunu düşünür. Bir gün ninesine kalmaya gittiğinde gece ninesinin odasından değişik gürültüler geldiğini duyar. Sesleri takip eder ve ninesinin dikiş makinesinde çok sevdiği pijamalarının kumaşından yeni bir pijama diktiğini görür. Okuyucu ile Nadir ninesinin belli aralıklarla kendisine yeni pijama diktiğini birlikte öğrenirler.

Sinsi güvenilir anlatıcı örneği ise *‘Asâfiru ‘Âdil el-Mulevvene* eserinde görülmektedir. Burada yazar kasıtlı olarak Adil’in işitme engelli olduğunu başta okuyucuya söylemez. Adil kağıttan kuşlar yaparken hiç kimsenin onun dikkatini dağıtamadığından bahseder. Ninesi radyo açar, babası televizyonun sesini açar, çamaşır makinası gürültü yapar, abisi şarkı söyler gibi pek çok gürültü olay olurken o sessizce hobisiyle ilgilenir. Kitabın sonunda yemek vakti gelir sofrada Adil kaç tane kuş yaptığını parmakları ile gösterir, abisinin sorusunu yüzüne bakarak anlar ve başını sallayarak ona cevap verir. Son cümle olarak yazar *“Adil’in pek çok hobisi ve yeteneği vardır, dudak okuma becerisi de bunlardan biridir”* der.

¹⁹¹ Fâtıma Şerafeddîn, *Fî Bilâdin ‘Âcibe*, Beyrut, Asala Yayınları, 2012, s. 16.

¹⁹² Fâtıma Şerafeddîn, *Lâ Teftahî Hâzâ’l-Kitâb*, Kalimat Yayınları, 2014, s. 1-6.

¹⁹³ Fâtıma Şerafeddîn, *Kitâbu’d-Dahik ve’l-Bukâ*, Asala Yayınları, 2011, s. 12.

¹⁹⁴ Fâtıma Şerafeddîn, *Câretunâ Cûcû*, Asala Yayınları, 2012, s. 2-3.

Okuyucu son kısımda Adil'in işitme engelli olduğunu anlar. Kitap baştan tekrar okuduğunda ise yazarın bu bilgiye dair ipuçları koyduğu (örneğin: Adil'in yemek vaktinin geldiğini odasında yanan bir kırmızı lambadan anlaması) anlaşılır. Yazarın bu tekniği kullanması okuyucuda bir önyargı ve acıma duygusu oluşturmasını engellemiş, Adil'e herhangi bir çocuk gözüyle bakabilmeyi sağlamıştır.

Saf tip güvenilir anlatıcı olarak görülebilecek diğer eser *El-'Usfûratu Ummu'l-Ahbar* (Kuşlar Söyledi) eseridir. Ana karakter Hüda'nın aile bireyleri devamlı kuşlar söyledi diyerek gizli açık yaptığı her şeyi dile getirirler. Hüda ise bu kuşların nerden geldiğini, hangi kuşlar olduğunu bir türlü anlamaz. Hüda annesine hazırladığı sürpriz doğum günü hediyesini de kuşların annesine söyleyeceğini düşünerek kaygılanır. Fakat korktuğu gibi olmaz ve sürprizini yapar. Burada bu deyim bilmeyen küçük okuyucular için güvenilir anlatıcı söz konusu iken deneyimli okuyucular için güvenilir anlatıcı söz konusu değildir.

3.1.2.2. Olay Örgüsü

Hikâye, bir anlatıcının anlattığı olaylardır. Bu olayların rastlantısal olmadan bir sebep sonuç ilişkisi içerisinde, belirli bir amaca göre özenle anlatılması ise olay örgüsüdür.¹⁹⁵ Bir başka ifadeyle yazarın seçimleri ve olayları kendi amaçlarına göre yeniden düzenlemesi, onların önemini ortaya çıkarması olay örgüsünü yaratmaktadır.¹⁹⁶ Bir metnin beğenilip beğenilmemesi, hikâyenin sonuna kadar okunması olay örgüsünün iyi kurgulanması ile doğrudan alakalıdır. Olay örgüsünün sağlam olması, olayların aktarılışındaki sıralamanın iyi yapılması, çatışma ve hareketliliğin kıvamında olması olay örgüsünün iyi kurgulandığının işaretlerindedir. Eğer iyi bir kurgu yoksa hikâye peş peşe anlatılan enformasyondan ibaret olur. Olay tek bir zincir halinde, iki veya daha fazla olay kesişen zincirler halinde veya iç içe geçmiş vakalar bir çerçeve olay içerisinde anlatılabilir.¹⁹⁷ Olayların aktarılmasında düz veya ters kronoloji ve geriye dönüş teknikleri kullanılabilir, iki farklı zaman paralel olarak anlatılabilir.

Olay örgüsünün temelini oluşturan ve bir hikâyenin olmazsa olmazı çatışma unsurudur. Çatışma edebi eseri tekdüzelikten çıkarmakta, heyecan katmaktadır. Çatışmanın türleri

¹⁹⁵ Tekin, a.g.e., s. 71.

¹⁹⁶ Lukens, a.g.e., s. 142.

¹⁹⁷ Tekin, a.g.e., s. 70.

arasında kişinin kendisiyle çatışması, başkasıyla çatışması, toplumla çatışması ve doğayla çatışması vardır.¹⁹⁸

Çocuklar için yazılmış romanlarda olay örgüsü serim, düğüm, doruk noktası ve çözüm şeklinde ilerlemektedir. Resimli çocuk kitaplarında ise olay örgüsü bu kadar karmaşık değildir. Bunun nedeni resimli kitaplarda kullanılan kelime sayısının ortalama 600 ile 800 arasında olmasıdır. Metnin az olması olay örgüsü olmayacağı anlamına gelmez fakat örgü bu yaş grubunun anlayabileceği şekilde basit ve kronolojik olarak kurgulanmaktadır. Geriye dönüş teknikleri ve iç içe geçmiş örgüler, çocukların zaman algıları tam gelişmediği için kullanılmaz. Aynı zamanda bir hikâyede birden fazla çatışma yer almamaktadır. Yakın zamana kadar çocuk kitaplarının çatışmanın çözülerek mutlu sonla bitmeleri gerektiği görüşü hakimken artık okuyucuyu düşünmeye sevk eden açık uçlu sonlara sahip çocuk kitapları da yayınlanmaktadır. Bununla birlikte yayıncılar ve yazarlar hayat ile ilgili görüşleri yeni oluşan bireyin hayata karşı ümitsizliğe kapılmamasını ve güvensizlik hissetmemesini dikkate almaktadırlar.

Daha önce de bahsedildiği üzere resimli çocuk kitaplarında kelime sayısı ve okuyucuların bilişsel gelişimleri dikkate alındığı için olay örgülerinde çok zincir, sarmal ilerleyiş veya geriye dönüşlerin (flashback) kullanımı çok tercih edilmemektedir. Fâtıma Şerafeddin'in öykülerinde de tek zincirli olay örgüsü ve basit, kronolojik bir ilerleyiş söz konusudur. Serim, düğüm ve sonuç net ve çabuk bir şekilde verilir. Eserlerin çoğu kapalı uçludur ve mutlu sonla biter. Açık uçlu biten eserleri Filistin işgalini, savaşları ve küresel ısınmayı anlatan eserleridir. Bu eserlere şunlar örnek gösterilebilir:

Hallûm ve Reyhân (Hallum ve Reyhan) küresel ısınma sebebi ile yeni yerler arayan kutup ve kara ayıları bir nehir kenarında karşılaşır ve tanışır. Birbirlerine kendi yaşayışlarını ve alışkanlıklarını öğretirler. Buldukları bu yeni yeri ailelerine anlatmak için her ikisi de eski yaşadıkları yere giderler. Hikaye burada biter. Tekrar oraya gelip gelmedikleri, ailelerinin yanında ne ile karşılaştıkları, ailelerinin bu yeni yerle ilgili fikirleri belirsizdir.

Savaş hikayelerinden *Fî Medînetî Harb* (Şehrimde Savaş Var) eserinde işgal askerleri şehirdeyken ve savaş devam ediyorken bir çocuğun hayatından kesitler verilir. Oldukça çarpıcı ve gerçekçi olan bu kesitler (askerlerin eve girmesi, evi talan etmesi, hırsızlık yapması, çocuğun korkudan altına yapması, bombalamalar vs.) aşırı duygusallığa yol açmadan net ve basit bir şekilde anlatılmıştır. Kitabın sonunda ana karakter çocuk hayallerinden bahseder.

¹⁹⁸ Lukens, a.g.e., s. 146.

Büyüdüğünde ailesini koruyacağını, askerleri ülkesinden kovacağını ve öğretmen olup çocuklara yabancı askerlerden korkmamaları gerektiğini öğreteceğini söyler. Kitabın sonunda savaşın devam etmekte olduğu anlaşılır.

Lev Kuntu Tâiran (Bir Kuş Olsaydım) eserinde kahraman yerleşimcilerin işgal ettikleri evine dair umutlarını duvarın arkasından şöyle söyler “*O ev bizim, anahtarı da bizde. Bir gün hep birlikte evimize girecek ve o gün bayram edeceğiz.*”¹⁹⁹ Öykünün sonunda kahramanın evini geri aldığı görülmez.

Hîne Tentehî el-Harb (Savaş Bittiğinde) eserinde ise bir çocuğun savaş bittiği zaman evine, mahallesine geri dönme isteğini, o günler geldiğinde neler yapacağını ve kendisini nelerin beklediğini anlatmaktadır. Pek çok arkadaşı ve tanıdığının olmadığı mahallesinde yeniden bir hayat kurmak zorunda olacaktır, fakat hiçbirisini unutmayacaktır. Eserin sonunda savaşın bitip bitmediği ve çocuğun durumu belli değildir.

Bu eserlerde hem açık uçlu sonlar hem de mutsuz sonlar görülmektedir. Fakat buna rağmen kahramanlarda yaşama isteği sönmemiş, umut devam etmektedir. Öyküler çocuklarda hayata ve geleceğe karşı ümitsizlik oluşturmamaktadır. Benzer şekilde Limeni’z-Zeytûn eseri de açık uçlu sonla bitmektedir. Bu eserde bir zeytin ağacını iki aile paylaşamaz. Her aile ağacın kendi tarafına daha yakın olduğunu iddia eder. Hasat zamanı tartışırken dökülen zeytinleri kuşlar tek tek alıp götürürler. Bu tartışmalara dahil olmayan ve anlamsız bulan ailelerin çocukları Cad ve Rana bir kenara geçer ve olanları izler, sohbet ederler. İki aile de hasat zamanı elleri boş kalır ve bir sonraki hasat mevsimine kadar zeytinyağı, sabun ve zeytin olmadan beklemek zorunda kalırlar. Son, paylaşmanın bedelini göstermesi açısından önemlidir. Bu son okuyucuda etki uyandırmaktadır.

Rastlantısal son masal türündeki iki eserde görülmektedir. *Flûrâ* ve *Fî Bilâdin Acîbe* eserlerinde sihirli öğeler sonu belirler. *Flûrâ*’da ana karakter Flora bulunduğu sihirli portakal çekirdeklerini eker ve onlara şarkı söyleyerek büyütür. Şarkılarıyla ağacı istediği zaman uzatıp istediği zaman kısalttığını fark eder. Zalim üvey annesi portakal ağacını öğrenir ve portakalları toplamak ister. Ağaca çıktığında Flora ağaca şarkı söyler, ağaç büyür. Flora ağacın bulutların içine kadar büyümesini, kadını yanında götürmesini ve kaybolmasını ister. Böylece Flora üvey annesinden kurtulur (burada ölüm sezdirilmiştir). Her ne kadar sihirli çekirdekler kurtuluş sebebi olsa da bu çekirdekleri kendi kurtuluşu için nasıl kullanacağı Flora’nın elindedir. Bir

¹⁹⁹ Fâtıma Şerafeddîn, *Lev Kuntu Tâiran*, Kalimat Yayınları, 2009, s. 18.

anlamda sonu kendi bulduğu akılcı bir çözüm belirler. *Fî Bilâdin Acîbe* eserinde ise Sare yıldız kaymalarının olduğu bir gece dilek diler ve dileği kabul olur. Herkesin ağzındaki kaşıklar kaybolur. Bu yüzden çatışmanın çözümü tamamen rastlantısal son ile gerçekleşmiştir.

Eserlerde yer alan bazı çatışma çeşitlerine bakıldığında kahramanın, kendisi ile, başkası ile ve toplumla çatışma içinde olduğu görülmektedir.

Kahramanın kendisi ile çatışma içinde olduğu eserler *Kassatu Şa'ri el-Cedîde* (Yeni Saçlarım) ve *Şa'ru Mîmî* (Mimi'nin Saçları) eserleridir. Bu eserlerde kahramanlar kendi saçları ve görünüşleri ile ilgili kaygı yaşarlar. *El-Bintu'n-Nattâta* (Zıplayan Kız) eserinde kahraman kısa boylu olduğu için hem kendisi bu durumdan hoşlanmaz hem de akran zorbalığına maruz kalarak başkaları ile çatışma yaşar. *Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lîlî* (Tavşan Lili'nin Maceraları) eserinde ana karakter Lili yeni yerler keşfetme arzusu ile ailesini bırakarak dünyayı keşfetmeye çıkar. Üç kitaplık serinin *İndî Mev'id* kitabında kahraman Raşîd doktor korkusu ile, *Kulli Şey'in Cedîd* (Her Şey Yeni) eserinde taşınma ve yeni ortama alışma kaygısı ile mücadele etmektedir.

Kahramanın başkası ile çatışma içinde olduğu eserler: Özellikle akran zorbalığını konu alan *Ene ve Kerîm*, *El-Bintu'n-Nattâta* eserleri, komşuları ile çatışma içinde olan iki aileyi anlatan *Limên'zi-Zeytûn* eseri, Çok fazla konuşması nedeniyle insanlara rahatsızlık veren el-'Amme Avşe isimli eser, gürültülü komşuları yüzünden uyuyamayan ve buna çözüm arayan bir tavuğun anlatıldığı *Cîrânu Cemmûle* eseri, kulakları ağır işiten ninesi ile komik iletişim sorunları yaşayan bir çocuğun hikayesinin anlatıldığı *Ceddetî Lâ Tesme'unî* eserleri örnek olarak verilebilir.

Kahramanın toplumla çatışma içinde olduğu *El-Bintu's-Sağîra Elletî* eserinde Küçük Kız toplumun kadın için biçtiği rolleri küçüklüğünden yetişkin bir kadın oluncaya kadar sorgulamadan kabul etmiş bir karakterdir. Kendisini düşünmeden daima verici olmuştur. Bir gün mutlu olup olmadığını sorguladığında mutlu olmadığını fark etmiş ve hayatta ne yapmak istediğini düşünmüştür. Flüt çalmak istediğine karar verince ailesini ve eşini bırakıp gitmiş ünlü bir flüt sanatçısı olduktan sonra ailesine geri dönmüştür. *Ene Lestu Nesran* eserinde Kerker isimli pelikan göç sırasında yaralanıp bir sahil kasabasında kalır. Kendisine bir çocuk bakar ve ilgilenir. Bir sene sonra tekrar göç zamanı geldiğinde ailesi ve arkadaşları onu orada kaldığı için kınarlar ve göçe katılması için baskı yaparlar fakat Kerker kendi toplumunun yaptığı bu baskıyla mücadele eder ve sevdiği yerde kalmaya devam eder. *Mentûr* isimli öyküde köyün çöplerini toplayan eşek Mentûr köylülerin çöpleri akıp kokacak şekilde atması,

kendisine saygı duymamaları ve teşekkür etmemeleri nedeni ile köylülerle bir çatışma içindedir. Nîna el-Fîlu's-Sağîra isimli eserde fil Nina bakıcısı bir kedi olduğu için kedi gibi miyavlayıp kedi gibi hareket ettiği için diğer filler tarafından ayıplanmaktadır.

Fâtıma Şerafeddîn eserlerinde bir çocuğun hayatta karşılaşılabileceği pek çok türden çatışmayı ele almıştır. Eserlerini çoğunlukla kurguladığı çatışmaları çözüme kavuşturarak kapalı sonla bitirmiştir.

3.1.2.3. Kişiler

Edebi anlamda kişi, diğer adlarıyla karakter veya kahraman metinde bahsedilen olaya canlılık kazandıran bir unsurdur.²⁰⁰ Kişiler olayları ortaya koymaktadırlar. Okuyucular kişiler ile özdeşim kurarak edebi metnin içine dahil olurlar ve bu sayede yeni tecrübeler edinirler. İlişkiler, olay örgüsündeki neden sonuç bağlantısı her zaman kişiler üzerinden açıklığa kavuşmaktadır. Edebiyattaki kişi insan olabileceği gibi insan dışı varlıklar, hayvanlar ve nesnelere olabilmektedir. Buradaki koşul bunların insanileştirilmesi ve gerekiyorsa konuşTURULMASIDIR.

Karakterin anlamı “bir bireyi diğerlerinden ayıran zihinsel, duygusal ve sosyal nitelikler bütünü yani kişiliktir.”²⁰¹ Bir edebi eserde oluşturulacak kişilerin özellikle ana kahramanların birer karakter olmaları, bu özelliklerine işaret eden konuşmalar ve fiiller yapmaları gerekmektedir. Resimli çocuk kitaplarının karakterleri tanıtmada kullandığı bir diğer yöntem de resimlerdir. Bu sayede karakterin duygusu, hareketi, giyinme tarzı, yaşam stili ve kişilik özellikleri sözcükler kullanılmadan anlatılabilir veya sezdirilebilir.

Karakterler konuşma ve fiillerinde hem tutarlı hem de inandırıcı olmalıdırlar. Bununla birlikte bir karakterin gerçeküstü düzeyde, bütün zamanlarda ve koşullarda bir özelliği sürdürmesi ise karakterin inandırıcılığına terstir. Çünkü böyle bir karakteri gerçek hayatta görmek mümkün değildir. İnandırıcılık, çocuk edebiyatı bağlamında çocukların insan doğasını anlamaları, sağlam bir karaktere sahip örnekler görerek özdeşim kurlmaları açısından çok önemlidir. Bu bağlamda kitaplardaki karakterlerin ne çok sıradan ne de gerçek hayatta olmayacağı kadar uçarı olmasının tercih edilmemesi gerektiğini savunan görüşler vardır.²⁰² Karakterin inandırıcı olmasının kitabın yazılış amacının gerçekleşmesi için bir etken olduğu

²⁰⁰ Tekin, a.g.e., s.75.

²⁰¹ Lukens, a.g.e., s. 113.

²⁰² Gök, a.g.e., s. 25.

şöyle ifade edilmiştir: “Karaktere inandığımızda deneyime inanırız sonra temayı kabullenmeye hazır hale geliriz.”²⁰³

Kitaplarda yer alan her karakterin derinlemesine tanıtılmasına gerek bulunmamaktadır. Herhangi bir yan karakterin veya geri kalmış karakterin inandırıcı olması için uğraş verilmemektedir.²⁰⁴ Metinde anlatılması gereken bir olay ve bununla bağlantılı ana kahramanlar vardır. Sınırlı olan kelime sayısının bunlar üzerinde yoğunlaşmak için kullanılması gerektiği, yan karakterler ve önemsiz olaylar hakkında detaylar verilerek okuyucunun dikkatinin dağıtılmaması gerektiği kabul edilmektedir.

Karakter olayın neden olduğunu, nasıl ilerlediğini, karakterin tercihlerinin diğer karakterlerle ilişkilerinin ne gibi durumlara sebep olduğu ve ana olay üzerindeki etkisini belirler. Dolayısıyla metnin en önemli ögesinin karakter olduğu düşünülmektedir.²⁰⁵

Edebi eserlerde özelliklerine göre düz, değişken, devingen ve durağan karakterler bulunmaktadır. Fakat her eserde her türden karakter bulunmayabilir. Bu karakterlerin özellikleri şöyledir:

Düz karakter: Geri planda kalan karakterdir. Bu karaktere basmakalıp karakter de denilmektedir. Ana karakterin nasıl davrandığını ve diğerleriyle ilişkisini göstererek öykünün akışına yardımcı olmaktadır. Olaylar ve insan doğasını anlatmak açısından yüzeyseldirler. Genelde yan karakterdirler.²⁰⁶

Değişken karakter: Okuyucunun ayrıntısıyla tanıdığı, her anlamda geliştirilmiş karakterlerdir. Okur bu karakterin görünüşünü, eylemlerini, görüş ve düşüncelerini bilmekte ve tahminlerde bulunabilmektedir.²⁰⁷ Karakter yaşadığı olaylar neticesinde görüş ve davranışlarında değişiklik yapabilmektedir. Bu karakter öykünün ana kahramanı olabilmektedir. Bununla birlikte her öyküde olması gereken bir karakter değildir.

Devingen karakter: Dinamik yapıya sahip bir karakterdir. Karakter öykü içerisinde yaş alıp değişebilir. Kendisi birtakım olaylara veya gidişatın değişmesine neden olabilir. Ana kahraman olmaya uygun bir karakterdir.

²⁰³ Lukens, a.g.e., s. 251.

²⁰⁴ a.e., s. 114.

²⁰⁵ a.e., s. 117.

²⁰⁶ a.e., s. 118-119.

²⁰⁷ a.e., s. 120.

Durağan karakter: Öykü boyunca değişmeyen karakterdir. Bu olumsuz bir özellik gibi görünse de yan karakterlerin ve ana karakterin belli özelliklerinin tutarlı olduğunu göstermektedir. İnanırcılığı yüksek bir karakterdir.²⁰⁸

Kahramanlarının tamamı düz veya tamamı değişken olan öyküler sıkıcı olmaktan kaçınmamaktadırlar. Fazla durağanlık veya fazla hareket okunabilirliği olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle bir kitaptaki karakterlerin gerektiği ölçüde anlatılması gerekmektedir. Ana karakterin bir seçimi neden yaptığını okuyucu anlamıyorsa veya önemsiz bir yan karakterin en ince fikirlerini biliyorsa bu öykü akışında bir sorun olduğunu göstermektedir.

Çocuk edebiyatının ilk örneklerinde sıkça karşımıza çıkan kişiler genellikle bir karakterden ziyade tip özelliğindedir. Tip ait olduğu toplumu veya grubu temsil eden kişidir. Bu kişilerde kendine haslık olmadığı gibi arada kalmışlık gibi hem iyi hem kötü özellikler görülmektedir.²⁰⁹ Tip özelliğindeki bir kişi cimri, şımarık veya hırslı ise tüm yönleri ile o özellikleri taşımaktadır. Bugün pek fazla tercih edilmese de fabl ve halk masallarında özellikle ahlaki bir öğreti, didaktik bir yaklaşım olduğundan mesajı iletmede bu tipler oldukça kullanışlıdır.²¹⁰ Bu tür eserlerde ana karakter ideal özelliklere, örnek alınacak erdemliliğe sahip cesur, iyilik timsali kişilerdir. Adeta bir kahramandır. Kahramanın sahip olduğu erdemlerin karşıtı olan cimrilik, yalancılık gibi ahlaki düşüklükler öykülerde yerilmektedir.²¹¹ Kahramanın insani zaafı, güçsüz veya eksik yönleri anlatılmamaktadır. Günümüzde ise çocuk kitaplarında bu türden kahramanlar yerine bireysel özellikleri ile daha gerçekçi hem iyi hem de eksik yönleri olan karakterler anlatılmaktadır.

Bugün yeni bir kahraman türü edebi eserlerde görülmektedir. Anti kahraman adı verilen bu karakter yukarıda bahsedilen kahramanın aksine, savrulmuş, dışlanmış, uyumsuz, eylemsiz, topluma ve kendine yabancılaşmış, acınası, aciz, başarısız ve hatta ahlaksız olabilmektedir. Anti kahraman için toplumun bir önemi yoktur ve her şey kendisi içindir.²¹² Modernitenin getirileri karşısında bir anlamda savunmasız olan anti kahraman içine kapanıktır. Yetişkin edebiyatında zaman içerisinde herkesi düşünen *kahramandan* yalnızca kendisini düşünen *bireye* oradan da *anti kahramana* evrilen karakter, çocuk edebiyatında da benzer bir değişim

²⁰⁸ a.e., s. 122.

²⁰⁹ Tekin, a.g.e., s. 105.

²¹⁰ Lukens, a.g.e., s. 129.

²¹¹ Necip Tosun, *Öykü Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Ketebe, 2023, s.69-70.

²¹² a.e., s.71-75.

geçirmektedir. Yetişkin dünyasındaki kadar sert ve belirgin bir duruşu olmasa da okuyucuda sempatiklik kazandıran anti kahramanlar çocuk edebiyatında da görülmeye başlamıştır. Prenses masallarının birer parodisi olan kitaplar (örneğin: The Paper Bag Princess, Sindirella ve Kırmızı Başlıklı Kız'ın çeşitli versiyonlarını içeren anti masallar serileri) ile toplumsal ve kültürel değerlerin, kabullerin karşısında duran anti özelliği olan gerçek hayattan kişilerin hikâyeleri (Frida Cahlo, Che Guevara vd.) resimli çocuk kitaplarında ana konu ve kahraman olarak ele alınmaktadır.

Resimli kitaplarda bir roman veya yetişkin hikayesindeki gibi karakterleri uzun uzadıya anlatmak mümkün olmadığından kısa ve net bir şekilde bazı davranışlar üzerinden karaktere ait bilgiler verilebilmektedir. Resimler de iyi bir şekilde kullanıldığında bu bilgileri pekiştirmektedir. Fâtıma Şerafedîn, hikayelerinde derinlemesine anlatılmamış olsalar da farklı türden karakterleri kullanmıştır. Baş kahramanların masal türü eserlerinde tip olarak tercih edildiği, öykülerinde ise karakter olarak tercih edildiği görülür. Karakterlerde birey özellikleri dikkati çekmektedir.

Örneğin *Şu 'ûrun Ğarîb* (Garip Bir His) eserinde ana karakter değişken bir karakterdir. Ana kahraman bir gün içinde garip bir hisle uyanır ve bunun geçmesi için uğraşır. Uyuşukluk ve tembellik hissetse de kalkıp elini yüzünü yıkar, pencereden temiz hava alır, evde kim ne yapıyor onlara bakar. Parfüm sıkır. Fakat bir türlü geçmeyen bu his annesinin, babasının yardımıyla yaptığı künefenin kokusunu almasıyla azalmaya başlar. Sonra annesi, babası ve kardeşleri ile olan anılarını hatırlayarak bu hissini kaybolmasını sağlar. Şükür haline bürünür.

Nûra ve Kıssatuhâ (Nura'nın Hikayesi) eserinde karınca Nûra yuvada varlığı ile yokluğunun bir olduğunu düşünerek yuvasını terk eder. Bir gün arkadaşlarının ve kardeşlerinin sele kapılmış olduklarını görür ve onlara yardım eder. Daha sonra sevdiklerinin yanına mutlu ve gururlu bir şekilde döner. Benzer hikayeler olan *El-Bintu's-Sağîra* Elletî (Küçük Kız) eserinde ve *Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lîlî* (Tavşan Lili'nin Maceraları) eserinde de ana karakterler kendilerini, dünyayı keşfetme arzusu ile buldukları yeri terk ederler. Aradıklarını bulduktan sonra yine geri dönerler. Bu üç hikayedeki karakter de değişken ve devingendir. Kendi fikirleri, görüşleri hikaye gidişatı ile değişmektedir. Yaptıkları hikayenin seyrine yön vermektedir.

Bir diğer devingen karakter *Diku'l-Cebel* (Dağın Horozu) eserindeki Şekkûr isimli horozdur. Köyde dağın horozu yarışması düzenlenecektir. Yarışmayı kazanan horoz her gün dağın tepesine çıkıp, tek başına öterek herkesi uyandırma görevini üstlenecektir. Şekkûr

yarışmaya gece gündüz demeden hazırlanır. Ne ibiğinin parlaklığına ne tüyelerinin düzgün olmasına uğraşır. Yalnızca ses provaları yapar. Yarışmada sesinden çok görünüşü ile ilgilenen horozlar yarışmayı kaybederken Şekkûr kazanır.

İşini iyi yapmak için köylülerden birtakım istekleri olan *Mentûr*, kısa boyuyla dalga geçilmesine aldırmadan koşu yarışında azimle yarışan Halâ (*El-Bintu'n-Nattâta*), hem fil gibi davranıp hem de kedi gibi davranabilen ve bir fareden ailesini kurtararak onların takdirini alan Nina (*Nîna el-Fîlu's-Sağîra*), bir çocuk olarak kendisinden istenilenlere sorgulayıcı yaklaşan Cinân (Ene Cinân), erkekler kendi takımlarında oynamadığı için kendisi futbol takımı kuran ve çok çalışıp turnuvaları kazanan Nura (*Ferîku Nûra*), satılıp kesilmemek için bir çözüm arayan Koyun Refik (El-Harûfu'r-Râkıs), kimse öğretmediği için kendi kendine saati okumayı öğrenen Farah (Sâ'atî Ez-Zehriyye) ve her biri toplumsal sorunlara bulduğu çözümleri anlatan Nedîm serisinin ana kahramanı Nedîm değişken ve devingen karakterlerdir.

Masal türünde yazdığı *El-Muğaffel ve'l-Habîs*, *Cerretu's-Semen ve'l-'Asel*, *Flûrâ*, *El-Bintu'n-Nûnû*, *Fî Bilâdin 'Acîbe*, *Hızâ'u'Tanbûrî* eserlerinde iyi ve kötü tipler vardır. İyiler masal sonunda kazanan ve mutlu olan kişilerdir. Kötülerse ya ortadan kaybolurlar veya kaybeden olurlar.

Ölüm, bayram, ayın halleri, hediyeleşme gibi bazı olguların hikayenin merkezinde olduğu eserlerde kahramanlar düz ve durağan karakterlerdir. Farklı özellikleri ele alınmamıştır. Ölüm olgusunu ve ölen kişiye duyulan özlemi ele aldığı *Ceddetî ve'l-Kamer* isimli öyküde ana karakter annesi ile yürüyüş yaparken ninesinden ve hatıralardan bahsederler. Bayramdan bahseden *Hızâ'u'l-'Iyd* eserinde ana karakter ve annesi bayram ayakkabıları almaları ile başlar. Hikaye bayramın nasıl geçtiği üzerine kurgulanmıştır. Kamaru Lemâ eserinde Lema ve annesi ayın halleri ve isimleri üzerine konuşurlar. Tâmir ve 'Ulbetu's-Şukulâtatu'l-Hamrâ' eserinde Tamir annesinin aldığı çikolatayı komşuları için hediye olarak aldığını duyunca üzülür. Değişik sebeplerle elden ele komşuları gezen kutu en sonunda yine Tamir'e gelir. Bu karakterlerin hepsi herhangi bir çocuk özelliklerinde basma kalıp tiplerdir. Bireysel özelliklerine dair bir bilgi eserlerde verilmemiştir.

Olumsuz özellikleri ile öne çıkan anti kahramanlar da çocuk edebiyatında kullanılan karakterlerdendir. Tam anlamıyla olmasa da bir anti kahraman olabilecek el-'amme 'Avşe devamlı ve durmadan konuşması ile mahalledeki herkesi yorar, üzer. Daima birisi "birazcık sus Avşe Teyze" der. Sözlerinin etkisi metaforik olarak anlatılmıştır. "Bazen sözleri bulutlara yüklenir, sağanak yağmur yağmaya başlar. Yoldan geçenler ıslanır... Kelimeler Avşe Teyzenin

ağzından çıkar ve yürüdüğü kaldırımında sağa sola düşer. O kadar çok kelime olur ki yürürken insanların ayağı takılır... ”²¹³ Bir gün ortalıkta görünmez. İnsanlar rahat bir nefes alır. Birkaç gün geçer ve o hala ortalarda gözüküyordur. Bu sefer mahalleli meraklanır ve onu aramaya çıkarlar. Evine gidip baktıklarında tek başına hasta yatağında yattığını görürler. Onunla ilgilenip neşesini yerine getirmeye çalışırlar. Avşe Teyze kendisini iyi hissetmeye başlayınca yine konuşmaya başlar. Konuşur da konuşur sonunda mahalleli uyuya kalır. Bu karakter olumsuz özelliği ile ön plandadır. Avşe Teyze hikaye boyunca bu özelliğinden vaz geçmez. Toplum onu olduğu gibi kabullenir. Yazarın kitabın başında verdiği bilgi onun tam manasıyla bir anti kahraman olmadığını düşündürür: “Avşe Teyze ile ilgili ne söyleyebilirim? Onun kalbi yasemin gibi beyazdır. Kesinlikle öyle. Ama onun en büyük özelliği çok konuşmasıdır. Konuşur, konuşur, konuşur ve yine konuşur... ”²¹⁴ Buradan Avşe Teyze’nin sözleri ile çevresini ne kadar rahatsız etse de bunları kötü niyetle yapmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda olumsuz özellikleri benimsemiş, bunları kasıtlı yapan anti kahramanlardan ayrılmaktadır. Düz bir bakış açısıyla bakılınca beklenmedik bir son gibi gözükken bu son toplumda herkesin bir yerinin olduğu ve herkes bir arada olduğu sürece yapbozun tamamlanacağını vurgulamaktadır.

Son olarak Fâtıma Şerafeddîn’in eserlerindeki ana kahramanların kız ve erkek kahraman dağılımına bakıldığında 48 ana karakterin kız, 37 ana karakterin ise erkek olduğu görülmektedir. Bu inceleme yapılırken Arap dilinde kelimelerin cinsiyet ifade etmesi dolayısıyla insan ve hayvan karakterler bir arada hesaplanmıştır. Bunlar dışında kalan eserler ise bir ana karakterin olmadığı veya bilmece-tekerleme türündeki eserlerdir. Buradan Fâtıma Şerafeddîn eserlerinde kız karakterleri daha çok kullandığı ve bu karakterleri de değişken ve devingen olması ile ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu karakterler kendi gelişimleri, istekleri ve hayalleri için çabalayan, bu anlamda çevrelerinin ne düşündüğünü önemsemeyen hayallerinin peşinden giden, kendilerini bulmaya çalışan karakterlerdir. Tüm bunların yazarın feminist görüşünün bir ifadesi niteliğinde olduğu görülmektedir.

3.1.2.4. Zaman ve Mekân

Bir olay örgüsü ve karakteri olan her edebi eserde zaman ve mekân vardır. Zaman ve mekân uzun uzadıya tasvir edilmese bile ya karakterin söz ve davranışlarına etki etmesinden yahut da olayların ilerleyişinden anlaşılabilir. Söz konusu resimli çocuk kitabı olduğundaysa sözler olmadan yalnızca resimler aracılığıyla detaylı bir tasvir yapmak

²¹³ Fâtıma Şerafeddîn, “el-Amme ‘Avşe’”, Çin, Kalimat Yayınları, 2015, s.1.

²¹⁴ a.e., s. 4.

mümkündür.²¹⁵ Her ne kadar bu böyle olsa da her resimli kitapta zaman ve mekân açıkça ve detaylıca bulunmamaktadır. Bunun en büyük nedenlerinden biri çocuk edebiyatı eserlerinin pek çoğunun evrensel olma çabasıdır. Ayrıca resimli kitaplarda olay örgülerinin kısa ve az olmaları sebebiyle, olaylar bir gün veya günün bir bölümü kadar kısa bir zaman diliminde geçmektedir. Fakat masallar bunun dışındadır. Masallarda hikâyedeki çatışmanın/düğümün çözülmesi için daha uzun bir zaman dilimi kullanılmaktadır. Bu eserlerde de zamanın akışı kronolojik ve basittir.

Arapça öğretiminde önce muzâri (geniş zaman) sonra mazi (geçmiş) zaman öğretilir. Çocuk kitaplarında da muzari kipin daha çok kullanıldığı görülmektedir. Buna ilave olarak 0-6 yaş arası çocuklar zamanı ve uzamı tam olarak algılayamadıklarından okul öncesi grubu hikâyelerde geri dönüş (flashback) gibi zamanla ilgili farklı teknikler kullanılmamaktadır. Bu hikâyelerde zaman tek düze ilerlemektedir. Ancak sabah, öğle, akşam gibi günün bölümleri kullanılmakta ve bu yaş grubuna küçük zaman dilimleri öğretilmeye çalışılmaktadır.

Mâzi (geçmiş zaman) kipli anlatımlar genellikle masallarda kullanılmaktadır. Masallarda normal hayatta olamayacak derecede korkutucu durumlar, kişiler, canavarlar, devler, cinler gibi yaratıklar, kötülerin ölümle ve korkunç şekillerde cezalandırması olabilmektedir. Mazi kip çocuklara böylesi korkutucu durum ve karakterlerin çok çok eski zamanlarda gerçekleştiğini, çocuğun yaşadığı anın güvenli olduğunu hissettirmektedir. Bununla birlikte masallardaki zaman ve mekânın belirsizliği tam tersi bir etki yaparak masalda gerçekleşen olayın her zaman, herkesin başına gelebileceğini de alt mesaj olarak okuyucuya iletmektedir. Bu durum ahlaki değerlerin ele alındığı masallarda daha çok göze çarpmaktadır.

Çocuk kitaplarında sıklıkla kullanılan mekanlar arasında dağ, orman gibi doğa ortamları vardır. Doğanın belirgin bir tema olarak kullanılması ve şehrin anti-tezi olarak ön plana çıkması modernleşme sonrası şehirleşmenin yükselişe geçmesinden sonraya denk gelir. “Çocuk yazınında çevre bilinci, içsel keşif alanı, öze dönüş gibi meseleler bağlamında yer verilen doğa, küreselleşme karşıtı hareketlerin etkisiyle, özellikle 2000 sonrası yayınlarda kendisine geniş bir yer edinmiştir.”²¹⁶

Fâtıma Şerafeddîn’in eserlerinde kullandığı mekânlar genellikle iç mekânlardır. Evin bazı odaları, muayenehane, dükkân içi, sınıf, okul bahçesi, berber, pazar gibi mekânlar

²¹⁵ Lukens, a.g.e., s. 169.

²¹⁶ Havva Yılmaz, Meryem Selva İnce, **Çocuk Edebiyatında Mekân, Doğa ve Şehir**, İstanbul, Erdem Yayınları 2023, s. 10.

görülmektedir. Bu anlamda eserlerde küçük bir alan tasviri vardır. Mimariyi, şehir hayatını yansıtan eserler azdır. Umre (*Rihletun Ğayra Kulli'r-Rihlât*), Paris (*Mîmî Fî Bâris*) ve El-Kasba (*El-Kasbâ' Len Ensâhâ Ebeden*) gezisinin anlatıldığı kitaplar doğrudan mekanın anlatıldığı eserlerdir. Ana karakterler yaptıkları geziyi anlatmaktadırlar. *El- 'amme 'Avşe, Ramadân Fî'l-Îmârât* eserlerinde resimlerde arka plan ögesi olarak Arap mimarisinde evler ve camiler hikayelerin mekanını yansıtmaktadır. *Lev Kuntu Tâiran* eserinde şehrin mimarisi ve işgalcilerin yaptığı duvar Filistin'i yansıtmaktadır.

Bununla birlikte orman, dağ, deniz kenarı, çiftlik, yazarın sıklıkla kullandığı mekânlardır. Bu eserlerde ana karakterler genellikle hayvanlardır. *Ferîku Nûra* ve *Leylâ ve'l-Himâr* eserlerinde olduğu gibi bazı eserlerde köyde yaşayan aileler de vardır. Yazarın kullandığı iç mekânlar çocukların en çok vakit geçirdiği yerleri gösterir ve bu anlamda da evrensel bir değeri vardır. Okuyucu çocukların kahramanları kendisi ile özdeşleştirmeleri için mekân seçimlerinin genel geçer yerler olması önemlidir.

Zaman öğeleri eserlerde çok fazla göze çarpmamaktadır. Olaylar genellikle gündüz veya günün bir kısmında geçmektedir. *Cîrânu Cemmûle* eserinde tavuk Cemmûle gece uyuyamadığı için komşusuna gider, orada da bir şeyden rahatsız olur, uyuyamaz ve başka komşusuna gider. Bu şekilde geze geze sabah olur. *Ceddetî ve'l-Kamer* eserinde de anne ve kız gece yürüyüşü yaparlar, vefat eden anneanneden bahsedip, ay şarkısını söylerler.

Tarihi bir döneme işaret etmesi açısından da Lübnan'da 2019'daki ayaklanmayı anlatan '*Ursu Bilâdî* eseri, Filistin işgalini anlatan *Lev Kuntu Tâiran* eseri, Arap baharını anlatan *Hebbet Rîhun Kaviyye* eserleri önemlidir. Diğer savaş konulu eserler bir yer ve zamana işaret etmeden savaşın etkileri üzerine yazılmış eserlerdir.

3.1.3. Dil ve Üslup

Bir iletişim aracı olan dil edebi metinlerde kullanılırken yalnızca günlük konuşma dilini değil, yazı dili ve kültür dilini de kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Aynı zamanda edebi metinlerde mecazlar ve söz sanatları, kelimeler arasındaki özel ilişkiler ve bağlama dikkat edilerek kullanılmaktadır.²¹⁷

²¹⁷ Mehmet Önal, "Edebî Dil ve Üslup", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, No:36, 2008, s. 25.

Üslup ise, “tarz”, “tavır”, “edâ”, “söyleyiş”, “dil ve ifade”, “kişinin veya bir grubun ifade özelliği”, “bir edebî türün söyleniş hususiyeti”, “kelimeleri kullanış”, “bir edebî eserin dil ve ifade yönüyle incelenmesi” gibi anlamlara gelmektedir.²¹⁸

Bir metnin edebiyat eseri olmasını sağlayan en önemli olgu dilin kullanılış şekli, üslubudur. Yazarın kullandığı dil ve tercih ettiği üslup, onun kelime seçmedeki, olaylar arası geçişteki yeteneğini de ortaya koymaktadır.²¹⁹ Yazar hikâyeye ve dahası kişilerin karakterlerine en uygun kelimeleri ve üslubu seçerek öyküsünü anlatmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere üslup kişiseldir ve bir yazar farklı kitaplarda farklı üsluplar kullanabilmektedir. Yazarın kullandığı üslup okuyucuda bir hava oluşturmakta böylece onu etki alanına almaktadır. Bu da metnin aurası anlamına gelmektedir. Metin yalnızca bilgiler toplamı, enformasyon olduğunda metnin bir aurası olmamaktadır. Aura okuyucunun okuduklarını hissetmesini sağlar: örneğin esen bir rüzgarı, güzel bir kokuyu, güneşin ışmasını. Aurasız metin dilin köreldiğinin bir işareti olmaktadır.²²⁰ Aura dilin estetik değerini de ifade etmektedir. Çocuk ya da ilk gençlik kitaplarında konu ve tema kadar, dil, anlatım üslup/biçem ve görsel öge uyumlu yapılandırılmadıkça eserin estetik değeri oluşmamaktadır.²²¹

Nasıl ki bir öykü, kelime sınırı olmadığı, okuyucusu tarafından anlaşılma endişesinin bulunmadığı halde söyleyeceği şeyleri en kısa, en net ve en vurucu şekilde söylemek durumundaysa bu çocuk kitaplarında da aynı şekilde hatta fazlası ile geçerlidir. Çünkü fazladan tek bir kelime bile öykünün kurduğu dünyayı bozmaya yetebilir. Bu da ritmin ve temponun bozulması anlamına gelmektedir.²²² Bu bağlamda vecizlik çocuk edebiyatının en önemli özelliklerindedir. Necip Tosun’un Andre Mourois’dan aktardığı şekilde “*öykünün hacminin küçüklüğü onun en büyük gücü olmaktadır.*”²²³ Bu sadeliği, vecizliği sağlamak ise dilde yetkin olmak, zengin kelime haznesine sahip olmak, hayata ve olaylara hikmetle bakabilmekle mümkündür.

Çocuk kitaplarında sadeliği sağlarken hedef grubun dil gelişimine uygun kelime sayıları ve cümle yapıları olmalıdır. Kesin kurallar olmasa da ortalama olarak 4-5 yaş kitaplarında 250-450 arası, 6-7 yaş kitaplarında en fazla 850-1000, ilk okuma kitaplarında en fazla 2200 kelime

²¹⁸ Önal, a.g.e., s. 32.

²¹⁹ İsmail, a.g.e., s. 132.

²²⁰ Byung-Chul Han, **Anlatının Krizi**, Çev. Murat Erşen, 2.bs., İstanbul, Ketebe, 2024, s. 51.

²²¹ Mustafa Ruhi Şirin, “Kim çocuk edebiyatı yazarıdır? Hangi Dil? Pedagojik mi, Estetik mi?” **Türk Dili Dergisi**, No: 767-768, Kasım-Aralık 2015, s.149-164 s. 157.

²²² Tosun, a.g.e., s. 177.

²²³ a.e. s. 178.

kullanılmaktadır. Cümlelerdeki kelime sayıları ise bebek kitaplarında bir kavramın karşılığı olarak tek sözcük veya 1-2 sözcükten oluşan cümleler, 2-4 yaş kitaplarında 3-4 kelimededen oluşan cümleler, 4-6 yaş kitaplarında 5-6 kelimededen oluşan cümleler tercih edilmelidir.²²⁴ Aynı zamanda mecaz anlam ve yan anlam kullanımı oldukça sınırlı olmalıdır. Çünkü dil ve bilişsel gelişimde soyut düşünce 10-11 yaşından sonra gelişmektedir. Soyut anlamlı ifadeler yerine somut ifadeler çocuklar için daha anlaşılabilir. Soyut kavramları somutlaştırarak anlatmak bu açıdan önemlidir. Şirin'in ifadesiyle "Hakiki çocuk edebiyatı yazarı en soyut temaları bile eserinde somutlaştırma, bilinç ile bilinç dışı, somut ile soyut arasında yüzleşebilme ve yalın yazma başarısı gösterirken; didaktik-öğretici dili kullanan yazar tarif, tanım ve öğreticilik sınırında kalmaktadır."²²⁵

İmgeleme, benzetme, abartma, hafife alma gibi söz sanatları çocuk edebiyatında en çok kullanılan tekniklerdendir.²²⁶ Bu sanatlar yansıma sözcük kullanımını, kelime tekrarlarını (laytmotif) ve mizahi unsurları içerdiği için kitaba edebi bir lezzet verirken çocuklara keyifli bir okuma deneyimi sunar.

Çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelerin, yabancı kelimelerin çok olduğu, anlatımın çoğunun devrik cümleler ile yapıldığı, bağlaçların, zarf fiillerin çok kullanıldığı uzun cümleleri okumak çocuklar için oldukça zor ve keyifsizdir. Çocuk edebiyatı eserlerinde böyle kelimeler tercih edilmemelidir. Ayrıca diyaloglar günlük dildeki gibi olmalıdır. Akıcı ve ustaca kurgulanmış bir diyalog hikâyenin en keyifli yerlerinden birisidir. Hikâyedeki asıl işlevi karakterlerin duygu ve düşüncelerine, olaylara ve diğer kişilere karşı bakışlarını aktararak üstü kapalı durumların üzerindeki perdeyi kaldırmaktır.²²⁷ Böylece okuyucunun karakterlerin gerçekliğine olan inancı arttırmaktadır.

Bu konuda Fâtıma Şerafeddin çocuklar için yazmanın yetişkinler için yazmaktan daha zor olduğunu çünkü okuyucuya hissettirmek ve düşünmeye sevk etmek için 500-700 kelime kullanabildiğini söylemektedir. Ayrıca çocuk kitaplarında kullanılan dilin gazete ve romanlardaki dilden daha farklı olduğunu, çocuk dil gelişimine ve psikolojisine dikkat edilerek yazmak gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuklar için yazarken çocuk olmak gerektiğini, bir

²²⁴ "Çocuklarda Normal Dil-Konuşma Gelişimi", (Çevrimiçi)

<https://gayemkoprucu.com/konusma-terapileri/cocuklarda-dil-problemleri/cocuklarda-normal-dil-konusma-gelisimi/#:~:text=3%2D4%20ya%C5%9F%3A,hazinesi%20yakla%C5%9F%C4%B1k%201000%20kelimedden%20olu%C5%9Fur> , Haziran 2025.

²²⁵ Şirin, Kim Çocuk Edebiyatı Yazarıdır? "Hangi Dil? Pedagogik mi, Estetik mi?", s. 163.

²²⁶ Lukens, a.g.e., 216-219.

²²⁷ İsmail, a.g.e., s. 133.

eğlence parkındaki çocuktan bahsetmek için eğlence parkına gitmek, salıncağa oturmak, hız treninden korkmak gerektiğini, kısacası çocukların yaşadığı deneyimleri yazarın da yaşaması gerektiğini aktarmaktadır.²²⁸

Yazar eserlerinde sade, akıcı bir dil kullanmaktadır. İlk eserlerinden olan ve 2005 yılında yayınlanmış *Tâle ve'l-Bahr*, *Cîrânu Cemmûle* gibi eserlerinin ikinci baskılarında dilde sadeleşmeye gitmiştir. Uzun tamlamalar kaldırılmış, basit ifadeler tercih edilmiştir. Bu çalışmaya konu olan eserlerinin yalnızca bir tanesinde ('Ursu Bilâdî) Lübnan lehçesini kullanmış, geri kalan bütün eserlerinde fasih Arapça ile yazmayı tercih etmiştir. Lehçe kullandığı eserinde Lübnan devrimini anlatırken sloganlara yer vermiş şiirsel bir dil kullanmıştır. Ayrıca yazar okuma yazma bilmeyen, konuşmayı yeni öğrenen çocuklar için yazdığı kitaplarda yer yer lehçeyi tercih etmiştir. Bu tercihin evde lehçe konuşulması ve çocuğun fasih Arapçayı anlamakta zorlanması sebebiyle olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Arapça konuşan tüm ülkelere kitapların pazarlanabilmesi için de fasih Arapça yazmak önemli bir konudur. Eserlerinde telaffuzu zor Arapça kelimelere, Fransızca, İngilizce gibi yabancı kelimelere rastlanmamaktadır. Yalnızca bir eserde, *Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lîli* eserinde Lîli sevinç ifadesi olarak İngilizce Yây! Kelimesini, onay ifadesi olarak da Okki Okki! kelimelerini kullanmıştır.

Benzetme sanatı yazarın eserlerinde en çok kullandığı sanattır. El-'amme 'Avşe eserinde daha önce bahsedildiği gibi metaforlar kullanmış, pek çok eserinde kafiye ve şiirsel anlatımı tercih etmiştir. Laytmotifleri sıklıkla kullanmıştır. Kimi eserde diyaloglardaki aynı sorular ve cevaplar tekrar ederken kimi eserlerde şarkı nakaratları tekrar etmiştir. Yazar genellikle kısa cümleler ile yazmaktadır. Bununla birlikte *Fî Bilâdin 'Acîbe* eserinde hem metin hem de cümleler fazla uzundur. Gereksiz ayrıntılar hikayenin akışını bozmuş, düğüm ve çözüm kısımları yeterince anlaşılır olmamıştır.

Mâ Huve Levnu'l-Hub eserinde, sevginin hangi renkler olabileceğini benzetmelerle anlatmıştır. *Ceddetî Lâ Tesme'unî* eserinde çocuğun söylediği ve ninenin duyduğu kelimeleri benzer kelimelerden (hammâm-eflâm, tîn-hazîn, mektebe-dibebe, işterâ-iştehâ gibi) seçerek telaffuz yakınlığını ortaya koymuş, mizah unsurları ile esere canlılık katmıştır.

²²⁸ "Fatima Sharafeddine in Conversation" (Çevrimiçi)
<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

Fâtıma Şerafeddîn'in anlatımı beş duyu organına hitap edecek şekilde çeşitlidir. Koku, tat alma, dokunma, işitme ve görme üzerinden anlatımlar vardır. Bu duyuları merkeze alan *Ene ve Bâbâ Fî's-Sûk* eseridir. Bu yöntem metnin okuyucudaki etkisini arttırmaktadır. Soyut kavramları somutlaştırıp anlatmıştır. *Eyne Eda'uki, Mâ Huve Levnu'l-Hub, Raksu'l-Elvân* eserleri sevgiyi nereye koyabileceği, sevginin renkleri ve renklerin bir araya gelip yeni renkler oluşturmasını somutlaştırarak anlatmıştır.

Eserlerde bilimsel konulara değinirken veya bilgi verirken okuyucunun dikkatini dağıtmadan bilgiyi hikayeye yedirmiştir. *Semsem Fî Batni Mâma* eseri, *Kamaru Lemâ* eseri, *Nedim Len Yetezellec* eseri, *Hallûm ve Reyhân* eseri, *Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lili* eseri, *Sâ 'atî ez-Zehriyye* eseri bilgilendirici yönleri olan eserlerdir.

3.2. Fâtıma Şerafeddîn'in Arap Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Fâtıma Şerafeddîn, bugün Arap çocuk edebiyatı denilince akla gelen ilk isimlerden birisidir. Yazarın bebeklerden genç yetişkinlere kadar farklı yaş gruplarına hitap eden 160'ın üzerinde eseri bulunmakta ve hala üretmeye devam etmektedir. Arap çocuk edebiyatının yeni yeni gelişmeye ve kabul görmeye başladığı 90'lı yıllar ve 2000'lerin başında çocuk edebiyatı dünyada başka bir noktaya gelmiştir. Gerek resimleriyle gerek konular ve bu konuları ele alış biçimleriyle çocuğa göre ve çocuk bakışıyla yazılmış albenili eserler Avrupa ve Amerika'da yaygınlaşmıştır. Yazarın kendisinin de ifade ettiği gibi İngilizce ve başka dillerde çocukların ilgisini çeken nitelikli çocuk edebiyatı eserleri varken benzer düzeyde kaliteli Arapça eserler aynı dönemde görülmemektedir.²²⁹ Lübnan'da Asala yayınlara kurucusu ve aynı zamanda bu alanda akademik çalışmaları bulunan Shereen Kreideh'in 2000 yılında yaptığı araştırmaya göre Lübnan'daki yayın sayısı her ne kadar önceki dönemlere oranla artsa da Batı ülkelerinin üretim seviyesine ulaşmamaktaydı ve eserler genellikle çocuğu terbiye etmeye yönelik, ahlaki ders içeren konuları içermektedir. Bununla birlikte çeviri eserler ve bilgilendirici kitaplar toplam üretimin %50'den fazlasını oluşturmaktaydı.²³⁰ İşte bu süreçte Fâtıma Şerafeddîn Arap çocuklara ana dillerinde okuyabilecekleri kaliteli ve eğlenceli eserler vermenin önemli olduğunu düşünüp yazın dünyasına dahil olmuştur. Bu kararı verirken yurt dışında yaşayan pek

²²⁹ "Fatima Sharafeddine in Conversation" (Çevrimiçi)

<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

²³⁰ Shereen Kreidieh, "Fatima Sharafeddine: Creativity, Humor, Thoughtfulness, and Honesty", **Bookbird: A Journal of International Children's Literature**, C.60, No:3, 2022, s.44-46.

çok Arap gibi kendisinin de Amerika’da yaşaması ve çocuklarının Arapça ile temasının az olması etkili olmuştur. Onlara Lübnan’dan kaliteli Arapça çocuk kitapları almak istediğini fakat bulamadığını aktarmaktadır. Bu anlamda çocukların ana dilini kaybetmemesi onun için çok önemlidir.²³¹ 2005 yılında ilk dört eserini yayınladıktan sonra yayıncısı ondan daha fazla kitap yazmasını istemiş ve bu dönemde ardı ardına pek çok eser yayınlamıştır. Edebiyat ve çocuk gelişimi alanlarında aldığı eğitimler ve yabancı dillerde yaptığı çocuk edebiyatı okumaları bu süreçte onun hızlıca üretim yapmasına katkı sağlamıştır. Kreideh zikredilen çalışmasında Lübnan’da basılan 3000 eseri incelediğini ve Fâtıma Şerafeddîn’in, eserlerini çocuğun anlayabileceği şekilde basit bir dille yazması, eğlendirerek çocuğa yeni bir bakış açısı kazandırması, çeşitli konuları işleyişi ve karakterleri ele alışı açısından diğer eserlerden oldukça farklı olduğunu ifade etmektedir.²³²

Fâtıma Şerafeddîn eser vermeye başladıktan iki yıl sonra ödül almaya başlamış ve bugüne kadar istikrarlı bir şekilde ürün vermeye devam etmiştir. Buna paralel olarak da pek çok bölgesel ve uluslararası prestijli çocuk edebiyatı ödüllerini kazanmış ve aday gösterilmiştir. Bunlardan en önemlileri dünyada Arapça yayınlanan tüm çocuk edebiyatı eserlerini kapsayan Etisalat ödülüne 9 kez layık görülerek bu ödülü en fazla alan ikinci yazar olmuştur.²³³ Uluslararası Bologna Ragazzi ödülünü iki kez almış, Hans Christian Andersen ve ALMA ödüllerinin aday listelerine girmiştir.

1956’dan beri iki yılda bir verilmekte olan Andersen ödülüne 2008’e kadar hiçbir Arap yazar aday olmamış ve bu ödülü almamıştır. 2008’de ilk defa Fâtıma Şerafeddîn aday gösterilmiştir. Daha sonra 2016’da Mısır’dan Afaf Tubbâle ve Filistin’den Sonia Nimr, 2018’de Mısır’dan Amal Farah, 2020’de Ürdün’den Tağrîd En-Neccâr ve 2022’de yine Fâtıma Şerafeddîn aday gösterilmiştir.²³⁴

²³¹ Lorca Sbeity, “Fâtıma Şerafeddîn: Lâ Yecûzu Tezyîfu’l-Vâki‘ Fî Kutubî’l- Etfâl” (Çevrimiçi) <https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9/%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81-%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84> 11 Mayıs 2025.

²³² Kreideh, **a.g.e.**, s.44.

²³³ Etisalat Award Winners, (Çevrimiçi), <https://etisalataward.ae/editions> , 25.06.25.

²³⁴ “Ödül Arşivi” (Çevrimiçi) <https://www.ibby.org/subnavigation/archives/hans-christian-andersen-awards/2022> , 25.06.2025.

2003 yılından beri verilmekte olan ALMA ödüllerine ise Arap ülkelerinden ilk kez 2020’de dört yazar ve bir çizer aday olmuştur. Bu yazarlar Fâtıma Şerafeddîn, Tağrîd En-Neccâr, Sonia Nimr, Ya‘kûb eş-Şârûnî’dir. 2021, 2022, 2023 yıllarında Fâtıma Şerafeddîn birkaç Arap yazarla birlikte tekrar aday gösterilmiştir.²³⁵

1966’dan beri verilen Bologna Ragazzi ödüllerini kazanan ilk Arap yazar Mısır’dan Abdu’t-Tevvâb Yûsuf’tur ve ödülü 2000 yılında almıştır. 2002 yılında Mısır’dan Ya‘kûb eş-Şârûnî, 2006 yılında Mısır’dan Afaf Tubbâle, 2007, 2012 ve 2015 yıllarında Lübnan’dan Nadîne Touma ve 2014 ve 2016 yıllarında ise Lübnan’dan Fâtıma Şerafeddîn almıştır.²³⁶

Bu ödüllere yazarların şahsi olarak başvurmadığı, yayınevleri ve ülkelerin IBBY temsilci kuruluşları aracılığıyla başvuru yapılabildiği ayrıca Çin’den Afrika’ya kadar dünyanın pek çok yerinden yüzlerce yazarın aday olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu ödüllere aday olmanın ne denli büyük bir başarı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Fâtıma Şerafeddîn’in Arap çocuk edebiyatını Batı dünyasında ilk kez tanıtan yazarlardan ve bu ödüllere en fazla aday gösterilen yazar olduğu görülmektedir.

Avrupa ve Amerika’nın çocuk edebiyatı yayıncılığında çok ileride olduğu dönemlerde Fâtıma Şerafeddîn’in Arapça’dan İngilizce ve Avrupa dillerine eserlerinin çevrilmesi onu alanında öne çıkarmaktadır. Bugün İngilizce’ye yapılan çeviriler İngilizce telif edilen eserler içerisinde oldukça az bir yer tutmaktadır. Bu açıdan Fâtıma Şerafeddîn’in eserlerinin İngilizce’ye çevrilmesinden onların genel geçer bir çocuk kitabı olmadığı anlaşılır.²³⁷

Yazarın eserlerinde işlediği konular ve bu konuları ele alış biçimi de onu diğer çocuk edebiyatı yazarlarından ayırmaktadır. Konuları çocuk bakışı ile ele almakta, kurguyu eğlenceli ve merak uyandırıcı şekilde işlemektedir. Ayrıca eserlerinde evrensel konuları işlerken Arap kültürünü de aksettirebilmiş olması dolayısıyla eserleri Avrupalı ve Amerikalı yayıncıların ilgisini çekmiştir. Özellikle savaş konusunda yazdığı *Fî Medînetî el-Harb* eseri en fazla dile çevrilen eseridir. Eserin yayınlandığı günlerde savaş konusunun resimli çocuk kitaplarında yeni bir konu olduğu ve bu konuda yazan yazarların dünya genelinde az olduğu görülmektedir. Zor konuları çocuğa göre ve çocuk bakışıyla aktarabilmesi onun yazarlık yeteneğini ortaya koymaktadır.

²³⁵ “Tidigare Kandidater”, (Çevrimiçi) <https://alma.se/nominering/kandidater/tidigare-kandidater> , 25.06.2025.

²³⁶ “60 Years of Wonder”, (Çevrimiçi) <https://www.bolognachildrensbookfair.com/en/awards/bolognaragazzi-awards/60-years-of-wonder/14548.html> , 25.06.2025.

²³⁷ a.y.

Arapça kaleme alınmış çocuk edebiyatı eserlerinde yazar, daha önce işlenmemiş konuları ele aldığı görülmektedir. İlk defa Arapça bir resimli çocuk kitabında (Ferîku Nûra) cinsiyet rollerine dair bir eleştiri yapılmıştır. Yine ilk defa Arap Baharı, resimli bir çocuk kitabında anlatılmıştır. Nina el-Fîlu's-Sağîra eserinde kasıtlı olmasa da yabancı hizmetçi durumunun handikaplarını ele almıştır.²³⁸ Fâtîma Şerafeddîn'in eserlerinde zor konu olsun eğlenceli konu olsun toplumu ve bireyi ilgilendiren çok geniş bir yelpazede konu çeşitliliği olduğu görülmektedir.

Bazen yazar kendisi kastetmese de eserleri farklı şekillerde yorumlanmıştır. Örneğin Nûra ve Kıssatuhâ eserindeki evini terk eden karınca Nûra iç savaştan sonra ülkesini terk eden sonra tekrar geri dönen bir politikacı hakkında olduğu ileri sürülmüştür. Fakat yazar bu bağlantıyı reddetmiş ve bunun kardeşleriyle kavga ettikten sonra evden uzaklaşmak isteyen bir çocuk hakkında olduğunu söylemiştir.²³⁹ Bu örneklerden yazarın eserlerinin yalnızca çocuklara bir şeyler söylemediği aynı zamanda kitapları çocuklarına okuyan yetişkinlere de bir şeyler söyleyebileceği, eserlerinin farklı bağlamlarda okunabileceği ve metinlerinin katmanlı metinler olduğu anlaşılmaktadır.

Fâtîma Şerafeddîn ülkesinde ve Arap ülkelerinde yetkinliğini ispatlamış bir yazar olarak eserleri bazı özel okullarda okutulmaktadır. Bununla birlikte ülke ekonomisinin kitapların okul kütüphanelerine dağıtılması konusunda yetersiz olması ve halkın da kitapları bireysel olarak edinmelerinin ekonomik imkanlarına bağlı olmasından dolayı eserleri Devlet okullarında okuma listelerinde yer almamaktadır.

²³⁸ "Fatima Sharafeddine in Conversation" (Çevrimiçi)

<https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> Mayıs 2025.

²³⁹ a.y.

SONUÇ

“Fâtıma Şerafeddîn ve Arap Çocuk Edebiyatındaki Yeri” başlıklı Fâtıma Şerafeddîn’in hayatının ele alınıp, eserlerinin içerik, yapı, dil ve üslup yönünden incelenerek Arap çocuk edebiyatındaki konumu ve öneminin tespit edilmesi amacıyla hazırlanan bu çalışmanın giriş bölümünde verilen sorulara alınan cevaplar şu şekildedir:

Çocuk edebiyatı 0-18 yaş grubuna yönelik, çocuğa hitap eden, çocuk bakışı ile ve çocuğa göre yazılmış metinlerdir. Çocuk edebiyatı eserleri yaşlara göre sınıflandırıldığında 0-2 yaş gurubu için hazırlanan ve bir nesnenin veya kavramın öğretildiği bebek kitapları, 2-6 yaş arası çocuklar için yazılan okul öncesi kitaplar, 7-8 yaş çocuklar için yazılan ilk okuma kitapları, 9-12 yaş grubu için yazılan ilk gençlik kitapları ve 13 yaş ve üzeri çocuklar için yazılan gençlik kitapları/romanları olarak isimlendirilmektedir.

Arap çocuk edebiyatının ilk örnekleri ninni ve halk hikayelerine dayansa da modern anlamdaki ilk örnekleri 19. Yüzyılda Mısır’da Fransızca’dan Arapça’ya çevrilen çocuk hikaye ve masallarıdır. Bu yüzyılda Ahmed Şevkî gibi bazı yazar ve şairler çocuklara yönelik hikaye ve şiirler yazmışlardır. 20. Yüzyılda *çocuk edebiyatı* kavramı konuşulmaya başlanmış ve ikinci yarıda bu alanda verilen telif eserlerin sayısı artmıştır. Mısır’dan sonra Lübnan, Filistin, Suriye ve Irak’ta çocuk edebiyatına ilişkin ilk örnekler görülmüştür. 1979 yılının tüm dünyada çocuk yılı ilan edilmesi ile birlikte çocuk edebiyatı yeni bir döneme girmiş ve yalnızca çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlar ve yayınevleri görülmeye başlanmıştır. Bu yüzyılın son çeyreğinde ve 21. Yüzyılda Arap çocuk edebiyatı ödüllerinin sayısı artmış, başta Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar olmak üzere körfez ülkeleri Arap çocuk edebiyatının tanıtılması maksadıyla Arapçadan diğer dillere yapılacak çeviriler için fonlar ayırmaya başlamışlardır. Bu sayede günümüzde Arap çocuk edebiyatı eserleri dünyanın her yerinde Arap olan ve olmayan çocuklara ulaşmaktadır.

Fâtıma Şerafeddîn 1966 yılında Lübnan’ın Beyrut kentinde dünyaya gelmiştir. Çocukluğunun ilk altı yılı Sierra Leone’de geçmiştir. 1972 yılında ailesi ile Beyrut’a geri dönseler de 1975 yılında çıkan iç savaş nedeni ile Lübnan’ın farklı şehirlerinde yaşamak zorunda kalmışlardır. 1989 yılında Lübnan Amerikan Üniversitesi’nde Erken Çocukluk Eğitimi alanında lisansını tamamlamış, 1993 yılında Eğitim Teorisi ve Uygulaması alanında, 1996 yılında Modern Arap Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimlerini tamamlamıştır.

Yaklaşık on iki yıl Amerika'da yaşamış, üniversitede Arap kültürü dersleri vermiş ve çocuklarla çalışmıştır. 2001 yılında Belçika'ya taşınan yazar 2005'ten beri bebek kitapları, okul öncesi resimli kitaplar, ilk okuma kitapları ve gençlik romanları alanlarında eser vermeye devam etmektedir.

Fâtıma Şerafeddîn eserlerinde bir çocuğun muhatap olabileceği her türlü temayı işleyebilmektedir. Arkadaşlık, sevgi, azim gibi olumlu konuların yanında ağırlıklı olarak savaş, göç, hastalık, akran zorbalığı gibi zor konuları ele almaktadır. Bu konuları, anlayabilmesi için çocuğun bilişsel ve duygusal gelişim düzeyine uygun bir şekilde basitçe fakat eğip bükmeden anlatmaktadır. Aynı zamanda eserleri çocuğa umutsuzluk aşılacak aşırı duygusallıktan uzaktır. Bu anlamda çocuklara gerçeğin örtbas edilerek veya abartılarak verilmesine karşı durduğunu göstermektedir. Savaş ve Arap Baharı konularını çocuklara anlatan dünyadaki ilk yazardır. Arap çocuk edebiyatında ise kız çocuklarının toplumsal cinsiyet rolünün dışında hareket edebilmesini, kadınların kendi kimliklerini bulmalarını öykülerinde savunan ilk yazardır. Fâtıma Şerafeddîn'in eserlerinde kullanılan resimler öykü ile örtüşerek bazen hikayeyi pekiştirmekte bazense resimlerde verilen farklı detaylar ile öyküyü tamamlar niteliktedir. Çizimler hikayenin vermek istediği duyguya uygun bir tarzda bazen soyut bazense somut özellikler göstermektedir.

Hikayelerde ağırlıklı olarak iki tip bakış açısı vardır. Bunlardan ilki kahraman bakış açısıdır ve ana kahraman kendi görüşü ve bilgisi ile olayları algılayıp aktarmaktadır. İkincisi hakim bakış açısıdır ve hikayede olaylar her şeyi iç yüzüyle bilen üçüncü bir kişi/yazar tarafından aktarılmaktadır. Yazar ele aldığı konuları hangi yaş grubuna yönelik yazıyorsa ana karakterleri o yaşta bir çocuk veya hayvanlardan seçerek çocukların ilgisini çekecek şekilde anlatmaktadır. Öykülerindeki karakterleri gerçekçi özelliktedirler. Tamamen iyi özelliklere sahip ideal çocuklar yerine çocuksu problemleri ve istekleri olan, etraflarında olan biteni kendilerince anlamaya çalışan, yaptıkları hatalardan veya yanlışlardan ders çıkarabilen çocuklardır. Bu anlamda karakterlerin inandırıcılıkları yüksektir. Hikayelerindeki olay örgüleri tek zincirli ve sadedir. Olayların geçtiği mekanlar ele alınan konuya göre bazen evrensel bir şekilde herhangi bir oda, herhangi bir evken bazen de Arap ülkesinden bir sokak, bir mekan olabilmektedir. Böylece Arap kültürünün mekan üzerinden yansıtıldığı görülmektedir.

Fâtıma Şerafeddîn eserlerinde sade ve akıcı bir dil kullanmaktadır. Kendisinden önceki yazarlar gibi eserlerinde didaktik bir anlatım görülmez. Çocuklara bir şey öğütlemeyi

amaçlamadan hayatın içinden, kendi çocukluğunu hatırlayarak, çocuk duygusu ile yazmaktadır. Çocukların dinlerken keyif aldığı laytmotiflere, kafiyelere, benzetmelere ve mizahi unsurlara sık sık yer vermektedir. Bebek kitapları hariç lehçe kullanımından kaçınan yazar fasih dili edebi zevki gözeterek basitlikten uzaklaşmadan kullanmaktadır.

Fâtıma Şerafeddîn'in çocuk gelişimi ve Arap edebiyatı alanında aldığı eğitimler, Amerika ve Avrupa'da bu alanda edindiği bilgi ve tecrübelerle Arap çocuk edebiyatına yeni bir yön vermiştir. 2000'li yıllara kadar ortaya koyulan Arap çocuk edebiyatı eserlerinde ağırlıklı olarak dini ve çocuğu terbiye etmeye odaklı konular işlenirken o, mesajını öykü içerisinde gizleyerek verdiği, eğlence ve mizah içeren eserler kaleme almıştır. Ayrıca yine bu yıllara kadar yazarlar hem yetişkin edebiyatı alanında hem de çocuk edebiyatı alanında eser veriyor, eserlerini genellikle gazete ve dergilerde yayınlıyorlardı. Fâtıma Şerâfeddîn ise eserlerini yalnızca çocuk edebiyatı alanında vererek bu alana yoğunlaşan bir yazar olarak ön plana çıkmaktadır.

Fâtıma Şerâfeddîn bölgesel ve uluslararası olmak üzere 21 ödüle layık görülmüştür. Daha önce hiçbir Arap yazarın aday olmadığı Andersen ödülüne 2008 yılında ilk defa kendisi aday gösterilmiş ve aynı şekilde ALMA ödülüne ilk defa 2020 yılında başka üç Arap yazarla birlikte aday gösterilmişlerdir. Bologna Ragazzi ödülünü ise bugüne kadar alan beş Arap yazardan birisidir. 2014 ve 2016 yıllarında iki kez bu ödülü almıştır. Eserleri 17 dilden fazla dile çevrilmiştir. Fâtın eseri çevrildiği Norveççe ve İtalyanca dillerinde ayrı ödüller almıştır. Ayrıca Arap çocuk edebiyatı alanında verilen en önemli ödül olan ve 2009 yılından beri verilen adıyla Etisalat Ödülü'ne Fâtıma Şerafeddîn 9 kez layık görülerek, bu ödülü 11 kez alan Nebîhe Muhaydelî'den sonra en fazla alan ikinci yazar olmuştur. Dolayısıyla bu alandaki en prestijli ödülleri ilk kez ve yıllar içerisinde pek çok kez alması ile eserlerinin değerini ve kaleminin gücünü ispat etmektedir.

Tüm bunlar gösteriyor ki bu çalışmada 161 eseri tespit edilen, bazı eserleri üç dört kez basılmış olan Fâtıma Şerafeddîn üretkenliği ile yalnızca velûd bir yazar değil aynı zamanda nitelikli eserler ortaya koyarak Arap çocuk edebiyatının başlıca yazarlarından birisi olmuş ve uluslararası sesi haline gelmiştir. Aynı zamanda eserlerinde toplumu ilgilendiren, kültürel değerleri yansıtan ve çocuğun gündeminde olan her türlü konuya değinmiş, bunları çocuk bakışı, çocuğa göre bir üslup ve pedagojik hassasiyetle kaleme almış bu sayede dünyanın pek çok yerindeki çocuklar nezdinde de kendisine büyük bir yer edinmiştir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, Remzi: “Mısır Çocuk Edebiyatında Kamil Keylânî”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum 2014.
- Alatlı, Alev: **America The Beautiful Fesuphanallah!**, 2.bs., İstanbul, Turkuvaz Kitap, 2019.
- Anati, Nisreen: “A Voice from the Middle East: Political Content in Arabic Children's Literature” **International Journal of Child, Youth and Family Studies**, C.XI No:1, 2020, s. 71–91.
- Atar, Fahrettin: “Akika”, **DİA**, C.II, İstanbul, TDV, 1989, s. 263-264.
- Aydemir, Fatma Zehra: “Tagrîd en-Neccâr’ın Limen Hâzihi’-d-Dumye Adlı Romanının Teknik ve Tematik Açısından İncelenmesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Konya, 2025.
- Beştepe, Nami Eren, Tuba Çay Sağlam: “Yaratıcı Drama Yöntemi ile Fatıma Sharafeddine’nin “Küçük Kız” Adlı Öyküsünden Hareketle Kadının Kimliğini Fark Etmesi”, **Yaratıcı Drama Dergisi**, C.IX, No:18, 2014.
- Beşûr, Neclâ’ Nasîr: “Edebu’l-Etfâli’l- ‘Arab”, **Evrâk ‘Arabiyye**, No: 31, 2012.
- Börklü, Merve: “Yahudilikte Evlilik ve Çocuk Algısı: Değişim, Dönüşüm”, **Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Şırnak, 2022.

- Canan, İbrahim: “Kur’ânda Çocukla İlgili Meseleler”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, No:8, 1988.
- Çer, Erkan: Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Göre Olmasını Sağlayan Başat Bir Değişken: Eğitsel Özellikler”, **Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi**, C.III, No:1, 2019, s. 1-11.
- Çetin, Hakan: “Resimli Çocuk Kitaplarında Resim-Metin İlişkileri ve Bazı Sınıflandırmaların Değerlendirilmesi: Bir Meta-Sentez Çalışması” **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XXIII, No: 2, Haziran 2021, s. 533-545.
- Çiftçi, Ferhat: “Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri”, **Anemon MŞÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C.I, No:1, 2013, s. 125-137.
- Çilingir, Zeynep: “Lübnan Çocuk Edebiyatında Neoliberal Özne İnşası”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2024.
- Çinpolat, Salih: “Yahudilikte Çocuk Sahibi Olma ve Çoğalmanın Yeri ve Önemi”, **Dini Araştırmalar Dergisi**, 2017, C.XX, No: 51, s. 137-152.
- Dânî, Muhammed: Edebu’l-Etfâl, ed-Dâru’l-Beydâ, 2019.
- Dayı, Rumeysa Bakır: Modern Lübnan Edebiyatında Nesir, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Erzurum, 2018.
- Gil’adi, Avner: **İslam’da Çocukluğun Tarihi: Orta Çağ İslam Toplumunda Çocuk ve Çocukluk**, İstanbul, Albaraka Yayınları, 2024.

- Gök, Veli: “Çocuk Edebiyatında Nitelik ve Çocuğa Görelik”, **Çocuk Edebiyatı Dergisi**, 2022, s. 17-29.
- Göknil, Can: “Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Deyince Ne Anlaşılmalıdır?” **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, haz. Mustafa Ruhi Şirin, 3. bs., İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2000.
- Gönen, Mübeccel: “Çocuk edebiyatının Hedefleri” **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, haz. Mustafa Ruhi Şirin, 3. bs., İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2000.
- Gültekin, Ali: **Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları**, İstanbul, Erdem Yayınları, 2011.
- Güneş, Firdevs: “Başlık ve Zihni Yönlendirme”, **Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.IV, No:2, Aralık 2015, s. 290 –305.
- Günyüz, Melike: “Çocuk Kitaplarındaki Öğreticilik ve Çocuk Ruhı” **Çocuk Edebiyatı Paneli: Çocuğu Anlayan Edebiyat**, Bilim ve Sanat Vakfı Sanat Araştırmaları Merkezi, 07.04.2007.
- Günyüz, Melike: Çocuk Edebiyatı Okumaları: Kök Metinler, Metinlerarası İlişkiler, Karşılaştırmalı Okumalar, İstanbul, Erdem Yayınları, 2022.
- Hajo, Gulnar: **Sırtımdaki Ağır Yük**, Erdem Çocuk Yayınları, 2020.
- Han, Byung-Chul: **Anlatının Krizi**, Çev. Murat Erşen, 2.bs., İstanbul, Ketebe, 2024.
- el-Havâmde,
Muhammed Fuâd **Edebu'l-Etfâl: Fen ve Tufûle**, Amman, Dâru'l-Fikr, 2014.
- el-Herâvî,
Muhammed: **Samîr el-Atfâl li'İBenât**, Mısır, Dâru'l Kutub el-Mısriyye, 1922.

- Hutayt, Fâdia: **Edebu'l-Etfâl Fî Lübnân**, Beyrut, Dâru'l-Fikr el-Lübnânî, 2001.
- İsmail, Muhammed Hasan: **El-Merci' Fî Edebi'l-Etfâl**, Kahire, Dâru'l-Fikri'l- 'Arabî, 2004.
- Alkhwaji, Nour: “Çocuk Edebiyatı çerçevesinde Tarık El-Bekrî'nin Hikayeleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Isparta, 2022.
- Karadoğan, Umut C.: “Çocuk ve Çocukluk” Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi”, **Çocuk ve Medeniyet Dergisi**, C.IV, No:7, 2019, s. 195-226.
- Karagöz, Beytullah: “Resimli Çocuk Kitaplarında Gözden Kaçan Bir Alan: İletişim Problemi (Anne Tavuk Anlatıyor Serisi Örneği)”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.XVII, No:68, Güz -2018, s. 1765-1787.
- Karahan, Muhittin: “Suriye’de Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Öykülerinde Halk Hikayesinin Sanatsal Teknikleri (1979-2009) Yılları Arası”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2025.
- Karaismailoğlu, Adnan: “Kelîle ve Dimne”, **DİA**, C.XXV, Ankara, TDV, 2022, 210-212.
- Karatay, Halit: “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler”, **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı**, editör: Tacettin Şimşek, Ankara, Grafiker Yayınları, 2011.
- Kaş, Ayşe: “İmgebilim Açısından Fars-Arap-Türk Karşılaştırmalı Çocuk Edebiyatı”, Osmangazi Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Eskişehir, 2023.

- Kilci, Kübra: “Suriye’de Çocuk Edebiyatı (Zekeriya Tamir Örneği)”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2018.
- Koca, Esra, Suat Urgan: “Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçek”, **International Journal Of Language Academy**, C.X No:4, Ekim 2022, s. 317-332.
- Koca, Esra: “Türk Çocuk Edebiyatı Kitapları ve Çeviri Çocuk Edebiyatı Kitaplarının Belirlenen Estetik Ölçütler Açısından İncelenmesi”, **Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Trabzon, 2022.
- Koç, Okan: “Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitaplarına Yönelik Toplumsal Bir Bakış”, **European Journal of Managerial Research Dergisi**, C.V, No:9, s. 379-395.
- Köşeli, Yusuf: “Arap Çocuk Edebiyatı”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Erzurum, 2011.
- Kreidieh, Shereen: “Fatima Sharafeddine: Creativity, Humor, Thoughtfulness, and Honesty”, **Bookbird: A Journal of International Children's Literature**, C.60, No:3, 2022, s.44-46.
- Lukens, Rebecca J., v.d.: **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış**, Çev. Cenk Pamay, İstanbul, Erdem Yayınları, 2018.
- Martı, Huriye: **Hadislerle Çocuk**, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.
- Onur, Bekir: **Türkiye’de Çocukluğun Tarihi: Çocukluğun Sosyo-Kültürel Tarihine Giriş**, Ankara, İmge Kitabevi, 2005.

- Ortaylı, İlber: **Osmanlı Toplumunda Aile**, Gri Yayın Dizisi, 22, İstanbul, Pan Yayıncılık, 2000.
- Ourot, Mohamad: “Arap Dünyasında Çocuk Edebiyatı Hakkında Nitel Bir İnceleme (Suriye Örneği)”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Adana, 2016.
- Önal, Mehmet: “Edebî Dil ve Üslup”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi** No:36, 2008, s.23-47.
- Öztürk, Halenur: “Necîb El-Kîlanî’nin Edebu’l-Etfal Fi Dav’î’l-İslâm Adlı Eserinde İslâmî Çocuk Edebiyatına Bakış”, **Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2021.
- Rundell, Katherine: **Neden Çocuk Kitapları Okumalıyız**, Çev. Şiirsel Taş, 2. bs., İstanbul, Domingo Yayınları, 2022.
- Sağlam, M. Halil, Merve Tepe: “Çocuk Romanlarında Tematik Dönüşüm (18.yy-20.yy)”, **Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi** C.6, No:2, 2023, s. 40- 58.
- Salim, Emel: “Necîb Mahfûz’un Üçlemesinde Bulunan Kültürel Unsurlar”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2024.
- Samat, Sümeyye, Hayrunisa Topçu: “Güvenilmez Anlatıcı Kimdir?”, **Dil ve Edebiyat Araştırmaları**, CXXV, Bahar 2022, s. 433-461.
- Sever, Sedat: **Çocuk ve Edebiyat**, 4. bs., İzmir, TUDEM, 2008.
- Sınar, Alev: “Türkiye’ de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.II, No:7, 2006, s. 175-226.

- Şerafeddîn, Fâtıma: **‘Âlemî**, Beyrut, Saqı Yayınları, 2017.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-‘Amme ‘Avşe**, Çin, Kalimat Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-‘Amme Zeyyûn ve Şeceretu’z-Zeytûn**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **‘Asâfiru ‘Âdil el-Mulevvene**, Çin, Kalimat Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Batalun Min Nev‘in Âhar**, 2. Bs., Çin, Kalimat Yayınları, 2019.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Batnu Nedîm Yu‘limuhu**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Bîcâmetî**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-Bintu’n-Nattâtu**, Çin, Kalimat Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-Bintu’n-Nûnû**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-Bintu’s-Sağîra Elletî**, Kalimat Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Câretunâ Cûcû**, Beyrut, Asala Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ceddetî Lâ Tesme‘unî**, Beyrut, Saqı Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ceddetî ve’l-Kamer**, Kalimat Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Cerretu’s-Semen ve’l-‘Asel**, Kalimat Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Cîrânu Cemmûle**, 2. Bs., Beyrut, Asala Yayınları, 2022.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Cîrânu Cemmûle**, Beyrut, Asala Yayınları, 2005.

- Şerafeddîn, Fâtıma: **Derrâcetî**, Kalimat Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Dîku'l-Cebel**, Beyrut, Asala Yayınları, 2005.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ebced Huvvez**, Mısır, Shorouk Yayınları, 2013.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ehavâye Mumeyyizân**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2014.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ene Cinân**, Beyrut, Academia Yayınları, 2016.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ene Lestu Nesran**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2013.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ene ve Bâbâ Fî's-Sûk**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2023.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ene ve Kerîm**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ene ve'l-Bahr**, 2. Bs., Beyrut, Asala Yayınları, 2022.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Eşğâl ve Mihen**, Kalimat Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Eyne Eda'uki**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2016.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ferîku Nûra**, Kalimat Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Fî Beytinâ Âle Cedîde**, Kalimat Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Fî Bilâdin 'Acîbe**, Beyrut, Asala Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Fî Iyd Mîlâdik**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2017.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Fî Medînetî Harb**, Beyrut, Asala Yayınları, 2006.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Flûrâ**, Beyrut, Asala Yayınları, 2013.

- Şerafeddîn, Fâtıma: **Hallûm ve Reyhân**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Harâratu Cûd**, Kalimat Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-Harûfu'r-Râkıs**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2014.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Hebbet Rîhun Kaviyye**, Mısır, Shorouk Yayınları, 2013.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Hımâru Ceddî**, Kalimat Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Hızâ'u'l-Iyd**, Kalimat Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Hızâ'u'Tanbûrî**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Hîne Tentehî'l-Harb**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2025.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **'Inde Nedîm Dayf**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **İndî Mev'id**, Kalimat Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **İlâ'n-Nevmi Yâ Sağîrî**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **İzhar ve Bân Yâ Sağîrî**, 2. Bs., Beyrut, Saqi Yayınları, 2019.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Kamaru Lemâ**, Kalimat Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-Kasbâ' Len Ensâhâ Ebeden**, Kalimat Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Kıssatî Mumeyyeze**, Kalimat Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Kitâbu'd-Dahik ve'l-Bukâ'**, Beyrut, Asala Yayınları, 2011.

- Şerafeddîn, Fâtıma: **Kullu Şey'in Cedîd**, Kalimat Yayınları, 2014.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Lâ Teftehî Hazâ'l-Kitâb – Hîne Eftehu Hazâ'l-Kitab**, Çin, Kalimat Yayınları, 2014.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Lev Kuntu Tâiran**, Kalimat Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Leylâ ve'l-Himâr**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2014.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Limeni'z-Zeytûn**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **LiTâmir 'Âlemun Hâss**, Beyrut, Yuki Press Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Mâ Huve Levnu'l-Hub**, Kalimat Yayınları, 2013.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Mâzâ Lev...**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Melle Kitâbî**, Kalimat Yayınları, 2012.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Men Ene (The Gerbil)**, Kalimat Yayınları, 2018.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Men Ene, 2. Bs.**, Beyrut, Asala Yayınları, 2017.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Mentûr**, Beyrut, Asala Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Mîmî Fî Bârîs**, Kalimat Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Mîmî ve'l-Biyânû**, Kalimat Yayınları, 2014.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Mîmî ve Ummuhâ'l-Meşğûle**, Kalimat Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Min... İlâ**, Kalimat Yayınları, 2010.

- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-Muğaffel ve'l-Habîs**, Kalimat Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Muğâmerâtu'l-Ernûbe Lîlî**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2022.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nedîm Fî's-Şâri'**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nedîm Len Yetezellec**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nedîm ve'd-Dacîc**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nedîm ve Lûna**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nedîm Yenteziru Devrehu**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nîna el-Fîlu's-Sağîra**, Beyrut, Asala Yayınları, 2007.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nûra ve Kısstuhâ**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Nuzhetu Nedîm Îlâ'l-Cebel**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Raksu'l-Elvân**, Beyrut, Asala Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ramadân Fî'l-İmârât**, Kalimat Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Rihletun Ğayra Kulli'r-Rihlât**, Kalimat Yayınları, 2011.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Sâ'atî ez-Zehriyye**, Kalimat Yayınları, 2013.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Semsem Fî Batni Mâmâ**, Beyrut, Saqi Yayınları, 2015.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Şa'ru Mîmî**, Kalimat Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Şu'ûrun Ğarîb**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.

- Şerafeddîn, Fâtıma: **Tahe Hımârî**, Beyrut, Asala Yayınları, 2008.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Tâle ve'l-Bahr** , Beyrut, Asala Yayınları, 2005.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Tâmir ve Kassatu Şa'ri el-Cedîde / Kassatu Şa'rî el-Cedîde**, Beyrut, Asala Yayınları, 2005.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Tâmir ve 'Ulbetu's-Şukulâtatu'l-Hamrâ'**, Belçika, Mijade Yayınları, 2007.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Tennûratî**, 2. Bs., Beyrut, Asala Yayınları, 2018.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Ursu Bilâdî**, Beyrut, Saksakoun Yayınları, 2020.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **El-'Usfûratu Ummu'l-Ahbar**, Beyrut, Asala Yayınları, 2010.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe 'Ale's-Şecera**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe Telhû Me'a Tarîfe**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe Testedîfu Afife**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe Teştâku İlâ 'Atife**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe Tuhıbbu't-Tuffâh**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe Turîdu Hırran ve Usfûran**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zarîfe ve Uhtuhâ Hafife**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.
- Şerafeddîn, Fâtıma: **Zırru Zarîfe Yedî'u**, Beyrut, Asala Yayınları, 2009.

- Şimşek, Kemal: “Suriye’de Çocuk Edebiyatı ve Bir Çocuk Edebiyatçısı Olarak Süleyman el-İsa”, **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Bursa, 2022.
- Şirin, Mustafa
Ruhi: **Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı**, 3. bs., İstanbul, Uçan At Yayınları, 2022.
- Şirin, Mustafa
Ruhi: “Kim çocuk edebiyatı yazarıdır? Hangi Dil? Pedagojik mi, Estetik mi?” **Türk Dili Dergisi**, No:767-768, Kasım-Aralık 2015, s. 149-164.
- Tanır Şahin,
Semra: “Ürdün’de Çocuk Edebiyatı”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2025.
- Tekin, Mehmet: **Roman Sanatı**, 19.bs., İstanbul, Ötüken Yayınları, 2022.
- Tosun, Necip: **Öykü Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Ketebe, 2023.
- Tufaner, Çare: “Uluslararası Hans Christian Andersen Çocuk Edebiyatı Ödülü’ne Genel Bir Bakış”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi** C.XI, No:3, 2022, s. 1112-1129.
- Tulumcu, Feride
İdi: “Çeviri Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Yer Alan Değerlerin İncelenmesi”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, Sakarya, 2021.
- Uğur, Sinem
Burcu: “Geçmişten Günümüze Şekillenen Çocukluk Algısı ve Çocuk Yetiştirme pratikleri”, **SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, No:45, Aralık 2019, s. 227-247.

- 'Ulyân, Rebhî Edebu'l-Etfâl, Amman, Dâr Safâ, 2014.
Mustafâ:
- Wolf, Shelby A. **Çocuk Edebiyatı İncelemeleri**, Çev. Cenk Pamay, İstanbul, Erdem Yayınları, 2023.
v.d.:
- Yılmaz, Havva, **Çocuk Edebiyatında Mekân, Doğa ve Şehir**, İstanbul, Erdem Meryem Selva Yayınları, 2023.
İnce:
- Yılmaz, Oğuzhan, “Okul Öncesi Çocuk Kitaplarında İletî Problemi: Leyla N. Hümeýra Fonten'den Öyküler Serisi” **Ekev Akademi Dergisi**, C.XXI, Özdemir Erem: No:72, Güz 2017, s. 241-262.
- Zaim, Taha: “El-Arabiyyu's-Sağîr Dergisinin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Isparta, 2012.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- “About Warsha”, (Çevrimiçi) <https://etisalataward.ae/warsha> , 11.05.2025.
- “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, (Çevrimiçi) <https://www.aile.gov.tr/media/45125/birlestirilmis-4-ve-5-periyodik-rapor-17-094-kelime-2.pdf>, 18.05.25.
- “Board Book vs. Hardcover: What's The Difference?”, (Çevrimiçi) <https://www.pintsizeproductions.com/blog/board-books-vs-hardcover> 11.04.2025.
- “Boghossian Prize”, (Çevrimiçi) <https://assabil.com/boghossian-prize/>, Mayıs 2025.
- “Children's Literature Category”, (Çevrimiçi) <https://www.zayedaward.ae/en/awardcategories/childrensliterature/>, Nisan 2025.

“Çocuklarda Normal Dil-Konuşma Gelişimi”, (Çevrimiçi)
<https://gayemkoprucu.com/konusma-terapileri/cocuklarda-dil-problemleri/cocuklarda-normal-dil-konusma-gelisimi/#:~:text=3%2D4%20ya%C5%9F%3A,hazinesi%20yakla%C5%9F%C4%B1k%201000%20kelimeden%20olu%C5%9Fur> , Haziran 2025.

“Etisalat Award Winners”, (Çevrimiçi), <https://etisalataward.ae/editions> , 20.07.25.

“Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi) <https://www.daralsaqi.com/books/author/395>, 11.05.2025.

“Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi) <https://www.goodreads.com/author/show/3518583>. 11.05.2025.

“Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi) <https://www.ithra.com/ar/speakers/fatima-sharafeddine>, 11.05.2025.

“Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi) <https://www.abjjad.com/author/2793570516/%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86>, 11.05.2025.

“Fâtıma Şerafeddîn”, (Çevrimiçi) <https://www.ithra.com/ar/speakers/fatima-sharafeddine-1#:~:text=%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9%20%D8%B4%D8%B1%D9%81%20%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86%20%D8%AD%D8%A7%D8%B5%D9%84%D8%A9%20%D8%B9%D9%84%D9%89,%D9%81%D9%8A%20%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86%20%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A5%D9%85%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA%20%D9%88%D9%85%D8%B5%D8%B1%20%D9%88%D8%A8%D9%84%D8%AC%D9%8A%D9%83%D8%A7>, 11.05.2025.

“Fatima Sharafeddine in conversation”, (Çevrimiçi) <https://www.lit-across-frontiers.org/fatima-sharafeddine-in-conversation/> 11.05.2025.

“Fatima Sharafeddine Makes Shortlist for the 2022 Hans Christian Andersen Award” (Çevrimiçi) <https://arablit.org/2022/02/22/fatima-sharafeddine-makes-shortlist-for-the-2022-hans-christian-andersen-award/> Mayıs 2025.

“Hamad bin Khalifa University Translation and Training Center”, (Çevrimiçi) <https://tii.qa/en/translation-and-training-center>, 15.06.2025.

Holly Seddon, “The Unreliable Narrator: All You Need To Know”, (Çevrimiçi) <https://jerichowriters.com/the-unreliable-narrator/> , 20.07.2025.

“IBBY Honour List”, (Çevrimiçi) <https://www.ibby.org/awards-activities/awards/ibby-honour-list>, Nisan 2025.

“İleti”, TDK, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/?ara=ilet>, Haziran 2025.

“Kâtibât Lübnâniyyât: Nahtâcu Edebe'l-Etfâle Yuşbihu Hayâtenâ'l-Mu'âsıra”, (Çevrimiçi) <https://aawsat.com/home/article/3870476/%D9%83%D8%A7%D8%AA%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D9%86%D8%AD%D8%AA%D8%A7%D8%AC-%D8%A3%D8%AF%D8%A8-%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84-%D9%8A%D8%B4%D8%A8%D9%87-%D8%AD%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D9%86%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D8%A7%D8%B5%D8%B1%D8%A9> Mayıs 2025.

“Konu”, TDK, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/?ara=konu>, 10.05.25.

“Learning Acceptance through Example”, (Çevrimiçi) <https://youtu.be/anfPb4atU7I?feature=shared> , 11 Mayıs 2025.

Lorca Sbeity, “Fâtima Şerafeddîn: Lâ Yecûzu Tezyîfu'l-Vâki‘ Fî Kutubî'l- Etfâl” (Çevrimiçi) <https://www.majalla.com/node/314911/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%85%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%B9/%D9%81%D8%A7%D8%B7%D9%85%D8%A9-%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D8%AC%D9%88%D8%B2-%D8%AA%D8%B2%D9%8A%D9%8A%D9%81->

[%D8%A7%D9%84%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84](#) 11.05.2025.

“el-Merkezu’l-‘Arabiy fi Beyrût: ‘An Edebii’l-Etfâl ve Ahvâlihi”,
<https://www.alaraby.co.uk/culture/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%B2-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%A8%D9%8A%D8%B1%D9%88%D8%AA-%D8%B9%D9%86-%D8%A3%D8%AF%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84-%D9%88%D8%A3%D8%AD%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%87>, 09.04.2025.

Michael J. Shire, “The Jewish Religious Nature Of The Child”, (Çevrimiçi)
<https://prizmah.org/hayidion/whole-student/jewish-religious-nature-child>, 25.04.2025.

“Middle East Book Award”, (Çevrimiçi) <http://www.meoc.us/book-awards.html>, Mayıs 2025.

“Newbery and Caldecott Award Winners”, (Çevrimiçi) <https://mentorpl.org/kids/newbery-award-winners/> Nisan 2025.

“Ödül Arşivi” (Çevrimiçi) <https://www.ibby.org/subnavigation/archives/hans-christian-andersen-awards/2022> , 25.06.2025.

Sawsan Al-Abtah, “Tavâhînu’l-Hevâ: Kitâb li’15 Seyyide min Ehâlî el-Mefkûdîn Fî Lübnan”, (Çevrimiçi)
<https://aawsat.com/%D8%AB%D9%82%D8%A7%D9%81%D8%A9-%D9%88%D9%81%D9%86%D9%88%D9%86/%D9%83%D8%AA%D8%A8/4357941-%C2%AB%D8%B7%D9%88%D8%A7%D8%AD%D9%8A%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%87%D9%88%D9%89%C2%BB-%D9%83%D8%AA%D8%A7%D8%A8-%D9%84%D9%8015-%D8%B3%D9%8A%D8%AF%D8%A9-%D9%85%D9%86-%D8%A3%D9%87%D8%A7%D9%84%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%81%D9%82%D9%88%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%81%D9%8A-%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86>, 11 Mayıs 2025.

“Sharjah International Book Fair Translation Grant”, (Çevrimiçi) <https://sibf.com/en/about-translation-grant>, Nisan 2025.

“Sheikh Zayed Book Award Translation Grant”, (Çevrimiçi) <https://www.zayedaward.ae/en/translationgrant/>, Mayıs 2025.

“Şerafedîn: Kutubu'l-Etfâli'l-'Arabiyye Teftekidu el-Câzibiyye”, (Çevrimiçi) <https://www.alkhaleej.ae/%D9%85%D9%84%D8%AD%D9%82/%D8%B4%D8%B1%D9%81-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%86-%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B7%D9%81%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D9%81%D8%AA%D9%82%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%A7%D8%B0%D8%A8%D9%8A%D8%A9>, 11.05.2025.

“Tema”, TDK, (Çevrimiçi), <https://sozluk.gov.tr/?ara=tema>, Haziran 2025.

“The Abdul Hameed Shoman Children’s Literature Award”, (Çevrimiçi) https://shoman.org/en/Awards-and-competition/Childrens-Literature-Award#Literature_Award, Mayıs 2025.

“The International Award for Arabic Children's Literature”, (Çevrimiçi) <https://iaacl.ae/>, Nisan 2025.

“Tidigare Kandidater”, (Çevrimiçi) <https://alma.se/nominering/kandidater/tidigare-kandidater>, 25.06.2025.

Tülin Kozikoğlu, “Ben Okurum Podcast”, Bölüm: Nohut Oda Bakla Sofa, Haz. Deniz Yüce Başarır, (Çevrimiçi) https://open.spotify.com/episode/7mqYNc1yw0gCjFebP17EBC?go=1&sp_cid=3bcb232d4bbea7655c0eb60b36d38817&utm_source=embed_player_p&utm_medium=desktop&nd=1&dlsi=aeb2a81ca2b64393 14.04.2020.

UAE BBY, “Session 4 day 1”, <https://youtu.be/UUfhUzhUttI?si=tICHJSJeayrOp1Njm> (Çevrimiçi), 12 Mayıs 2025.

“Worldkidlit Live: Arabic Literature And Young Readers”, (Çevrimiçi)
<https://youtu.be/VnhyZtMINtA?si=zUmCYzTTtIsnIKSW> , 11 Mayıs 2025.

“60 Years of Wonder”, (Çevrimiçi)
<https://www.bolognachildrensbookfair.com/en/awards/bolognaragazzi-awards/60-years-of-wonder/14548.html> , 25.06.2025.

“700 Dâru’n-Neşr fi Lübnan Tatba’u %30 min Mecmû’i’l-Kutubi’s-Sâdira fi’d-Duveli’l-‘Arabiyye”, (Çevrimiçi)
<https://shabiba.com/article/129957/%D9%84%D8%A7%D9%8A%D9%81-%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%8A%D9%84/700-%D8%AF%D8%A7%D8%B1-%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D9%81%D9%8A-%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86-%D8%AA%D8%B7%D8%A8%D8%B9-30--%D9%85%D9%86-%D9%85%D8%AC%D9%85%D9%88%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%A7%D8%AF%D8%B1%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9> , 20.07.2025.